

Revisie in strafzaken

<https://hdl.handle.net/1874/274761>

90
V. 6

REVISIE IN STRAFZAKEN.

~~~~~

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

D^r. W. KOSTER,

Gewoon Hoogleeraar in de Faculteit der Geneeskunde,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAAT

EN VOLGENS BESLUIT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN HET ROMEINSCH EN HEDENDAAGSCH RECHT,

AAN DE HOOGESCHOOL TE UTRECHT

IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN,

OP MAANDAG, 23 MAART 1868, DES NAMIDDAGS TEN 1 URE,

DOOR

ALBERT CAREL WALLER,

Geboren te Amsterdam.

AMSTERDAM,

H. W. MOOIJ.

1868.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

AAN MIJNE OUDERS.

I N H O U D.

	Bladz.
INLEIDING.	1.
HOOFDSTUK I. GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT.	5.
HOOFDSTUK II. DE VOORNAAMSTE EUROPEESCHE WETGEVINGEN.	24.
§ 1. Frankrijk. 1808.	24.
§ 2. Frankrijk. 1867.	37.
§ 3. Nederland.	41.
§ 4. Vervolg.	44.
§ 5. Beijeren.	51.
§ 6. Hessen-Darmstadt en Nassau.	53.
§ 7. Pruissen.	54.
§ 8. Anhalt-Bernburg en Waldeck.	55.
§ 9. Wurtemberg. 1849.	56.
§ 10. Hannover.	57.
§ 11. Baden.	59.
§ 12. Wurtemberg. 1843.	63.
§ 13. Brunswijk.	65.

HOOFDSTUK II.	Bladz.
§ 14. Thuringische Staten.	65.
§ 15. Keurhessen.	69.
§ 16. Oostenrijk.	70.
§ 17. Saksen.	71.
 HOOFDSTUK III. WENSCHIELIJKE REGELING DER REVISIE.	 81.
§ 1. Dwaling omtrent feiten.	82.
§ 2. Casuïstiek of een algemeen beginsel?	84.
§ 3. De instelling der jury geen reden tot bepcrking der revisie.	97.
§ 4. Revisie na den dood des veroordeelden.	105.
§ 5. Schadevergoeding.	113.
§ 6. Revisie ten nadeele des veroordeelden of vrijgesprokenen.	125.
§ 7. Bij welken rechter het verzoek om re- visie behoort te worden ingediend.	136.
 BIJLAGE.	 141.

Voor ruim tweehonderd jaren werd op een der Duitſche riddersloten een afscheidsmaaltijd gehouden ter eere van een der leden der familie, die eene langdurige reis ging ondernemen. Toen het feest reeds ver gevorderd was, ſtelde een der aanwezigen voor, dat de reiziger voor al de hem toegebrachte wenschen zijn dank zou betuigen onder het ledigen van een dier reusachtige bokalen die ons slechts uit musea als antiquiteiten bekend zijn, en wier inhoud te verzwelgen ons fabelachtig toeschijnt. Ook de persoon in quaestie gevoelde weinig lust, na al het reeds gedronkene, hiermede te besluiten, en hij verborg daarom den hoogst kostbaren beker ongemerkt in eene nis der ouderwetsche zaal.

Den volgenden dag, na zijne afreis, werd de beker vermist, en daar buiten de leden der familie niemand den maaltijd had bijgewoond behalve een oude bediende, zoo viel de verdenking op hem, en hoewel nimmer te voren zijne eerlijkheid was betwijfeld, werd hij, naar de toenmalige rechtspleging, op de pijnbank gelegd, en onder de hevige folteringen verklaarde die oude getrouwe zich schuldig aan het misdrijf, waarvan hij werd beticht, en deze bekentenis kostte hem het leven op het schavot.

Toen de eenige man, die hem had kunnen redden, van de reis terugkeerde, was het te laat, en slechts de herinnering aan het ongelukkig slachtoffer van gerechtelijke dwaling

bleef voortleven als een waarschuwende getuige tegen de onrechtvaardige rechtspleging dier dagen.

Men zal wellicht zeggen: dat waren de oude tijden, en ook toen kwam zulk eene dwaling misschien hoogst zeldzaam voor; maar de naam van JEAN CALAS in de tweede helft der vorige eeuw, die van LESURQUES, reeds onder de door velen onfeilbaar geachte rechtspleging door gezworenen, met die van zoovele anderen wier onschuld later voldingend bleek, zijn met donkere letters in de geschiedenis opgeteekend, om te getuigen van de feilbaarheid der rechterlijke instellingen.

En heeft het veelbesproken arrest van den Hoogen Raad in zake de ongeregelheden te Velzen niet het bewijs geleverd, mocht men ook van meening zijn dat de bekwaamheid der leden van een rechtscollege zekerheid kan geven tegen *misvattingen*, dat een noodlottige *misstelling* onherstelbaar wezen kan?

Wij zouden de voorbeelden oneindig kunnen vermenigvuldigen om aan te toonen, dat er geen land ter wereld is waar de rechterlijke instellingen een *zekeren* waarborg tegen gerechtelijke dwaling opleveren; maar dit behoeft wel geen verder betoog ¹⁾. Iedereen is hiervan overtuigd. Wel leveren onze

---

¹⁾ Een enkel voorbeeld nog uit den jongsten tijd: den 16 Augustus 1861 werd ROSALIE DOIZE wegens vadermoord veroordeeld; wegens verzachtende omstandigheden evenwel niet ter dood, maar tot levenslangen dwangarbeid. Na lang ontkennen, bekende zij eindelijk den haar ten laste gelegden misdaad.

Een jaar later werden twee wegens andere misdrijven veroordeelden ook schuldig erkend aan den moord van den ouden MARTIN DOIZE.

hedendaagsche wetgevingen meer en betere waarborgen dat de rechtsregel »Res iudicata pro veritate habetur” geene der onschuld gevaarlijke fictie zij, maar de mogelijkheid van gerechtelijke dwaling bestaat ook nu nog even als voorheen.

Slaat men een handboek over strafvordering open, dan vindt men den wetgever geprezen, die niet aarzelt te verklaren dat het mogelijk is dat de rechter, zelfs in het hoogste ressort, zich vergist in zijn oordeel; dat het daarom noodig is een weg van herstel te openen en dat men hiertoe het rechtsmiddel van revisie in strafzaken, even als het rechtsmiddel van requête-civile in burgerlijke zaken heeft toegestaan. Het is niet te ontkennen dat de wetgevers der latere tijden dien lof verdienen voor zooverre zij dat middel van herstel ten minste in beginsel hebben opgenomen.

De revisie is in strafzaken het eenige middel om herstel te verkrijgen van onrecht den burgers aangedaan door een rechterlijke uitspraak, waartegen geen hooger beroep of cassatie meer mogelijk is. Hoogst zelden evenwel, hier te lande onder onze tegenwoordige wetgeving, naar wij meenen, slechts éénmaal¹⁾, wordt dit rechtsmiddel ingeroepen.

Intusschen doet zich de vraag voor of ook soms eene gebrekkige en karige regeling van dit belangrijk deel der strafvordering oorzaak kan wezen van zijne zeldzame toepassing.

Voor het hof van assises te Douai, heeft ROSALIE DOIZE verklaard dat hare onware bekentenis uit de folteringen van een engen en donkeren kerker was voortgesprongen.

1) Zie de hierachter gevoegde Bijlage.

Mocht dit zoo zijn, dan zou de wetgever geen lof verdienen voor de erkenning van het beginsel, maar integendeel afkeuring. Het heeft dan immers allen schijn alsof hij, hoezeer de noodzakelijkheid van een middel tot het herstel van gerechtelijke dwaling erkennende, inderdaad bevreesd geweest is voor eene veelvuldige vernietiging van in kracht van gewijsde gegane vonnissen.

Nu is rechtszekerheid wel een eerste voorwaarde voor eene goede rechtsbedeeling, maar men onderscheide tusschen het wzen en den schijn; met andere woorden het streven naar zekerheid van het formeele recht mag niet geschieden ten koste van het materieele, welks handhaving het doel is van het strafrecht.

Evenmin behoeft men bevreesd te zijn voor ondermijning van het vertrouwen op de justitie. Het tegendeel is waar. Niets kan meer geschikt zijn om wantrouwen en minachting voor de wet op te wekken dan de uitvoering van vonnissen wier onrechtvaardigheid evident is. In plaats van het wrekende zwaard, waarmede de geblinddoekte gerechtigheid, zonder aanzien des persoons, onverbiddelijk een ieder treft, wiens daden in hare weegschalen te licht bevonden worden, in plaats van dat aloude en indrukwekkende symbool, treedt dan een ander beeld voor ons op, geblinddoekt, maar hierdoor verhinderd te zien wie misdreven heeft, eveneens het zwaard in de hand, maar onmachtig te weten waar het zijne wonden slaat.

De rechter moet even snel, neen, met nog veel grootere voortvarendheid, het bedreven onrecht herstellen, als hij zich

haast om door handhaving der wet ieder misdrijf te straffen. Dan wordt het een ieder duidelijk dat beide wetgever en rechter juist daarom geen enkelen hinderpaal stellen aan de vernietiging van een blijkbaar berispelijk vonnis, omdat zij verlangen dat er slechts onberispelijke worden geveld. Wij meenden dat het niet van belang ontbloot is, te onderzoeken welken weg de wetgever tot regeling der revisie moet inslaan, hoe hij dien weg bewandelen moet, en in hoeverre de Nederlandsche wetgeving op dit punt verandering en verbetering behoeft.

EERSTE HOOFDSTUK.

GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT.

Wanneer men de geschiedenis van het strafproces bij verschillende volken nagaat, dan vindt men in allerlei tijdperken in meerdere of mindere mate het beginsel ontwikkeld van het rechtsmiddel dat tegenwoordig in Nederland ¹⁾ en in Frankrijk

---

¹⁾ Zoo toch is ook hier te lande de technische uitdrukking. Wel draagt de negentiende titel van het Wetboek van Strafvordering het opschrift: „*Vernietiging van arresten en vonnissen, uit hoofde van bepaalde omstandigheden,*” omdat men het woord „*revisie*” wilde vermijden ter voorkoming van verwarring met de revisie in het civiel proces, maar in den mond van ieder jurist heeft het meer eenvoudige de voorkeur blijven behouden boven eene lange omschrijving.

revisie, bij de Duitschers vrij algemeen *Wiederaufnahme der Untersuchung* wordt geheeten. In meerdere of mindere mate; want van vroegere tijdperken, met name van de middeleeuwen is het deels zeer moeilijk den waren rechtstoestand te ontdekken, deels mogen wij ook aannemen dat in die tijden de rechtstoestand zeer onzeker was; in latere tijden daarentegen, voornamelijk in Frankrijk, was het zelfs zoo gemakkelijk door revisie eene wijziging te verkrijgen van een vonnis dat langs geen anderen weg meer kon worden aangevallen, dat misbruik onvermijdelijk werd, en wij zullen zien dat door meer dan ééne verordening de Souverein beproefde het veelvuldig en hierdoor bijna onmisbaar verkeerd gebruik der revisie te betcugelen.

Trouwens het kan ons niet verwonderen, dat wij zulk eene neiging bespeuren, om het herstel van gerechtelijke dwaling gemakkelijk te maken.

Bij de onvoldoende rechtspleging in vorige eeuwen, waar de pijnbank een hoofdmiddel was om tot een einde van het proces te geraken, waar de doodstraf, en dat wel de onmiddellijk uitgevoerde doodstraf de meest geliefkoosde straf was, daar moet wel ontelbare malen, de helaas te laat geblekene onschuld van een veroordeelde, de gebiedende noodzakelijkheid bewezen hebben van een middel om een rechterlijk gewijsde te vernietigen. En, zonderlinge inconsequentie, terwijl men zoo vaak het voor oogen had dat de justitie door *menschen* werd gehandhaafd, en al het feilbare van menschelijk werk haar dus aankleefde, toch moest het eeuwen duren eer de pijnbank werd afgeschaff; eer de wreede en doellooze straffen

dier tijden door zachtere en doeltreffende werden vervangen, en de doodstraf, die niets meer te herstellen overlaat, dan de nagedachtenis en goeden naam van den onschuldige, wordt tot den huidigen dag in bijna alle landen nog uitgesproken en ten uitvoer gelegd, alsof de rechterlijke colleges, een raad van onseilbare goden zijn. ¹⁾

Wenden wij ons tot de Romeinen, dan vinden wij daar een strafrechtelijke *in integrum restitutio*, wanneer het gebleken was dat het gewezen vonnis op een verkeerden feitelijken grondslag rustte. Zoo lezen wij in l. 27 D. *de poenis*: „Si tamen de se quis mentitus fuerit, vel quum non haberet probationum instrumenta, quae postea repererit, poena afflictus sit, nonnulla extant Principalia rescripta quibus vel poena eorum minuta est, vel in integrum restitutio concessa; sed id dumtaxat a Principibus fieri potest.” Wij vinden hier in deze éénig leze geheel en al het hoofdbeginsel ontwikkeld dat door alle latere tijden heen deze stoffe heeft beheerscht, dat namelijk na de veroordeeling zich feiten voordoen, of bewijsstukken gevonden worden, waardoor de onschuld van den veroordeelde blijkbaar wordt. Ja zelfs al heeft de beklagde schuld beleden; want, lezen wij op een andere be-

---

1) De voorstanders der doodstraf trachten het argument der feilbaarheid weg te redencieren, door de bewering, dat men op dien zelfden grond geen enkele straf zon mogen toepassen, want dat men b. v. evenmin het gemis der vrijheid herstellen kan. Derhalve: omdat men toch niet *alles* kan herstellen, dan ook maar zonder aarzelen een straf toegepast, die *in het geheel niet* te herstellen is?

roemde plaats: 1) „Si quis ultro de maleficio fateatur, non
 »semper ei fides habenda est, nonnumquam enim aut metu
 »aut qua alia de causa in se confitentur.” Verscheidene andere
 plaatsen uit de Pandecten geven ons voorbeelden van een
 dergelijke vernietiging van vonnissen. 2) Het rechtsgevoel was
 bij de Romeinen te zeer ontwikkeld dan dat zij niet inzagen,
 hoezeer zij ook mochten hechten aan de onschendbaarheid
 der res iudicata, dat even als in het civiel proces den ver-
 oordeelde het recht op eene restitutio toekwam. Maar zoowel
 om het gewicht der zaak, vooral bij staatkundige veroordee-
 lingen, als ook omdat de keizers er naar streefden zooveel
 mogelijk belangrijke beslissingen zich voor te behouden, moest
 de veroordeelde zich tot den keizer wenden. „Sed id dum-
 taxat a Principibus fieri potest.” De veroordeelde had de
 supplicandi licentia, den keizer alleen was de macht herstel
 van het geleden onrecht te verlenen. 3)

Bij de Romeinsche juristen bleef het onderscheid bewaard 4)

---

1) l. 1, § 27 D. *de quaestionibus*. Deze plaats werd tot in de vorige
 eeuw maar al te zeer over het hoofd gezien, waar het de quaestie
 der noodzakelijkheid van de pijnbank betrof. Deze lex toont immers
 het weinige gewicht, dat ook de Romeinsche juristen aan eene be-
 kenteniss hechtten, zoodat *zelfs*, al was die bekentenis vrijwillig ge-
 daan, men ze niet altijd vertrouwen moest.

2) l. 33 D. *de re iudicata*, l. 35, *eodem*. l. 45, § 1, *eodem*.

3) A. MATTHAEUS, *De Criminibus*, lib. 48, tit. 19. Het gezag van
 MATTHAEUS is bekend.

4) In het laatste deel van l. 1, § 27, D. *de quaest.* wordt uitdruk-
 kelijk melding gemaakt van de *verplichting*, die op den praeses Pro-
 vinciae rust, omdat hij zelf zijn gewezen vonnis niet kan vernietigen,

tusschen eene kwijtschelding van straf en restitutio in integrum of revisie, doch wij zouden het ternauwernood behoeven te onderzoeken, maar bij gissing reeds kunnen bepalen, wat er hiervan geworden is in latere tijden toen het Romeinsche Recht niet door rechtsgeleerden alleen, maar zelfs door de meest onkundige rechters, die dikwerf ¹⁾ in het geheel geen Latijn konden verstaan, werd toegepast.

Savigny ²⁾ zegt: »Bei der criminalrechtlichen Restitution »hat der Ausdruck *Gnade* ohne Zweifel nur dadurch allgemeine und unbedenkliche Anerkennung gefunden, dasz dieses »Recht mit der hohen Stellung des Souverains verbunden ist.»

En ten gevolge van deze onjuiste benaming werd de van gratie zoozeer onderscheidene revisie ongemerkt daarmede gelijk gesteld; dat wil derhalve zeggen, de Souverein had het in zijne macht geheel naar willekeur hierin te handelen; hij kon om allerlei redenen, staatkundige, godsdienstige of persoonlijke, aan onschuldigen weigeren wat hij aan anderen, wier schuld niet buiten allen twijfel was, toestond; in ieder geval kon hij als een gunst verleenen, wat de burger als een recht had moeten kunnen eischen.

---

rapport hiervan aan den keizer te doen. Zie verder ook I. 7, § 11 D *de poenis*.

1) Op het platte land was dit regel. Wij doelen hier op veel vroegere tijden, maar hoe het zelfs nog in het midden der vorige eeuw hiermede gesteld was, zie VOORDA, *Verh. op de Crim. Ord.* p. 180: »de persoon die voor Bailluw tegen Harge gebruikt werd, was een »zeeman, die volgens zijne eigene bekenninge geen de minste kennis »van crimineele rechtspleging had.»

2) *System.* VII, p. 118.

Zoo was de feitelijke toestand in de middeleeuwen, ¹⁾ want al predikten het Canonieke recht en CLARUS en FARINACIUS met hunne tijdgenooten ook de handhaving van het »non bis in idem», als een tweede behandeling derzelfde zaak ten nadeele van den beschuldigde zou strekken, nevens de restitutio te zijnen voordeele — wat goods kon er worden van de rechtspraak, al bloeide de rechtsgeleerdheid nog zoo zeer, daar bijna iedere plaats zijn eigen jurisdictie, zijn eigene despoten en despootjes had.

Het »non bis in idem» b. v. was de theorie; de practijk was dat eene veroordeeling voor den eenen rechter geen hinderpaal was voor een tweede veroordeeling op eene plaats die onder een andere jurisdictie stond. ²⁾

In het Oud-Germaansche recht was de veroordeelde verplicht zich met zijn verzoek om gratie tot het gerecht te wenden, dat zijn vonnis had geveld, des te eerder mogen wij dus aannemen, dat bij een onrechtvaardig vonnis, evenzoo het gerecht en niet de Souverein herstel verleenen kon. ³⁾

Maar met de uitbreiding van het keizerlijk gezag, en meerdere studie en toepassing der Romeinsche rechtsbeginselen, kwam het verleenen van herstel, even als van gratie aan den Keizer, en van hem weder door leen of misbruik aan de kleinere heeren des lands. ⁴⁾

1) MITTERMAIER, *Das Deutsche Strafverfahren*.

2) REMEIS, *Die Wiederaufnahme*. Erlangen 1864, p. 27.

3) REMEIS l. c. p. 30, waar hij verwijst naar MAURER, *Geschichte des Germanischen Verfahrens*, p. 240.

4) De C. C. C. maakt geen melding van rechtsmiddelen, dus golden ook toen de R. R. voorschriften hierover.

Hier te lande vinden wij in de Ordonnantie op den stijl van PHILIPS II van 1570, in Art. XLVI bepaald:

»Dat in allen state van processen en zaken, totter sentencie en executie van diere, ontfangen sal worden, tgene »dat tot ontlastinge en innocentie van den geaccuseerden »blycken sal.»

VOORDA ¹⁾ in zijne verhandeling en aantekeningen op de ordonnantie noemt de plaatsing van dit artikel »bovenal merkwaardig en wijs.» De vorige artikelen handelen van de sententie, wanneer de pijnbank al of niet gebruikt mag worden, waar het vonnis gelezen moet worden, enz. Het 47ste artikel spreekt van de executie.

De rechter moet alles ontvangen en in aanmerking nemen wat ten voordeele van den beschuldigde wordt aangebracht, niet slechts »totter sentencie» maar ook zelfs hierna, »totter executie.» Nu is het zeker dat artikel XLVII het voordeel van het vorige artikel voor den beklagde vrij wel illusoir maakt, want de executie moet binnen 24 uren na de uitspraak volgen. Toch doet dit niets ter zake met betrekking tot het beginsel; dat vinden wij hier gehuldigd. Wat wij bij VOORDA lezen omtrent het gewone tijdsverloop tusschen vonnis en executie, geeft ons wel een bewijs dat wij ons niet moeten verwonderen, indien er zoo uiterst zeldzaam van een dergelijk nieuw onderzoek blijkt. ²⁾ »Want op dezelve dag, »dat de executie bepaald, en alles daartoe in gereedheid gebracht is, word de gevangen in de vierschaar ge-

¹⁾ Pag. 66, pag. 176 en pag. 380.

²⁾ Pag. 319.

»bracht, hoord aldaar des officiers eisch voorlezen, waarop »de Rechters kwanswijs om te delibereeren en het vonnis te »scheppen zich in een ander vertrek begeven, (schoon ook »het vonnis te voren op advys van Rechtsgeleerden reeds in »t geheim opgemaakt, en in geschrift vervat is) doch kort »daarna wederom in de vierschaar komen, en het vonnis »den gevangen voorlezen.»

Met aanhaling van de hierboven reeds vermelde l. 1 § 27 D. *de quaest.* besluit VOORDA niet te zeggen dat als die nieuwe grond van versoening niet voor na de uitspraak van het vonnis wordt ontdekt, de Rechter niet op eigen gezag hierin verandering kan maken, maar zich hiertoe bij den Souverein vervoegen moet.

Ook MATTHAEUS in zijn aangehaald werk, al behandelt hij *indulgentia* en *restitutio* door elkander, onderscheidt bij de teruggave van verbeurd verklaarde goederen, tusschen schuldig en onschuldig veroordeelden.

Deze bepalingen der ordonnantie golden hier te lande rechs; facto evenwel werden de ordonnantiën van PHILIPS bijna niet toegepast. De rechter sloeg daar zooveel acht op als hij vermeende te behooren.

In Holland, Zeeland en West-Friesland kon de veroordeelde bij den Hoogen Raad in revisie komen. »Voorbeelden van ingewilligde en geweigerde revisie treft men beurtelings aan.»¹⁾ Zelfs was in strafzaken revisie *pro Deo* toegelaten.

1) Prof VREEDE, *de Hooge Raad van Holland, Zeeland en West-Friesland. Jaarboekje van de R. M.* 1843, waar men drie gevallen van revisie *pro Deo* vermeld vindt, in 1723, 1759 en 1760.

Deze revisie was evenwel niet in alle gevallen toegelaten, nooit, tenzij den veroordeelde eene lijfstraf was opgelegd.

In welke onzekerheid men overigens in deze gewesten verkeerde omtrent eenig rechtsmiddel tot herstel van gerechtelijke dwaling, kan opgemaakt worden uit de onlusten in Stad en Lande in het jaar 1732 gerezen over de veroordeeling door den Heer DE MEPSCHE VAN FAAN van een groot aantal personen die van crimen nefandum waren beschuldigd, welke onlusten door de Algemeene Staten wel werden bijgelegd, maar wier gevolgen toch nog zeer langen tijd daarna voortduurden. ¹⁾

In de »Algemeene Manier van Procederen in Crimineele »Zaaken», gearresteerd op 22 Augustus 1799, bij Decreet van het »Vertegenwoordigend Ligchaam des Bataafschen »Volks», werd de revisie geregeld in de Artt. 177—182. De revisie was niet veroorloofd van »vonnissen in extraor- »dinair Proces op Confessie of Bewijs gewezen; als mede

---

1) Men zie hierover: WAGENAAR, *Vaderl. Hist.* XIX. p. 170 en de *Memorie* gedrukt op last van de Ed.-Mog. Heeren van de Ommelanden, „dienende tot nader betoog van de evidente acquiteit om die „engeluckigen die nog gevangen zitten voor een neutraal Regter te „Regt te stellen; en van de *betamentlijkheid*, om den Heer DE MEPSCHE „VAN FAAN te obligeren, aan de Decisie van een Neutraal Hoff van „Justitie zoo wel zijn persoon als de *voorschreeve synce Proceduures* te „onderwerpen.”

Daar op het oogenblik waarop deze *Memorie* werd ingediend reeds 24 personen waren veroordeeld, ja zelfs geëxecuteerd, zoo werd hier inderdaad *revisie* na den dood gevraagd. (cf. *Ordonnantie, totter executie.*)

Het is duidelijk dat er geene sprake kon zijn van „betamentlijkheid” als de revisie een geregeld en erkend rechtsmiddel ware geweest.

»niet van Sententiën, waarbij het Hof een vonnis eener »Burgerlijke Rechtbank in Appel of Reformatie geheel en al »heeft bekrachtigd»; evenmin van veroordeelingen alleen tot geldboeten onder de duizend gulden. De revisie moest binnen ééne maand na de uitspraak worden aangevraagd, en bij veroordeeling tot »eene publieke lijfstraf ilico na die pronunciatie».

Om den veroordeelde in dit laatste geval te gemoet te komen, moest het Hof tien dagen vóór de uitspraak hem van het te wijzen vonnis verwittigen.

In geval van onvermogen was de revisie *pro Deo* veroorloofd, indien ten minste de veroordeelde niet tot de zwervende vreemdelingen of landloopers behoorde, of niet te voren reeds aan den lijve gestraft was, indien het vonnis niet met eenparige stemmen was uitgebracht of enkel tot geldboete veroordeelde.

Deze bepalingen, die met de regeling der revisie voor den Hoogen Raad van Holland, Zeeland en West-Friesland wel eenige overeenkomst schijnen te dragen, 1) kwamen nimmer in toepassing, daar de Staatsregeling van 1801 de invoering van dit Wetboek belet heeft.

Ook het »Wetboek op de rechtspleging van het Koninkrijk Holland» behelsde eenige bepalingen omtrent de revisie. De revisie kon alleen worden verzocht van vonnissen door het »Hoog Geregts-hof ter eerster instantie gewezen», (art. 1187). »De procedure bij revisie in het criminele» was gelijk aan

---

1) Zie VREEDE, I. c

die bij revisie in civiele zaken (art. 1191). De revisie werd afgedaan bij die leden, die over het eerste vonnis hadden gestemd, benevens een zeker getal adjuncten-reviseurs door den Koning te benoemen. (art. 145). Eindelijk, de revisie moest binnen ééne maand worden aangevraagd. (art. 1188).

De invoering van dit Wetboek van 14 Juli 1809, wachte op de oprichting van het Hoog gerechtshof, de Hoven van appél en de vierscharen (art. 2 der wet van 21 Jan. 1810), die door de inlijving van ons land bij Frankrijk nooit tot stand is gekomen.

In de geschiedenis van de revisie in Frankrijk kunnen wij een meer geregelden gang bespcuren. En dit vloeit uit den aard der zaak voort. Want terwijl hier te lande na 1581 de eenheid van bestuur verviel, zoo bleven in Frankrijk de Koningen de algemeene wetgevers, nadat zij sedert de 15de en 16de eeuw het overwicht over hunne vasallen hadden verkregen.

Een der eerste ordonnantiën over de revisie schijnt die van het jaar 1340 te zijn, uitgevaardigd door PHILIPS VAN VALOIS.

De wijze waarop men toenmaals herstel kon verkrijgen van onrechtvaardige veroordeelingen was eene navolging van het Romeinsche Recht.¹⁾ Men moest zich tot den Souverein wenden tot het verkrijgen van »lettres de grâce" om toegelaten te worden tot de »proposition d'erreur." Zoo als wij hierboven reeds aanstipten, was het verkrijgen van deze

---

1) MORIN, *Repertoire* II, p. 684.

»lettres de grâce” al te gemakkelijk geworden. De ordonnantie van 1340 bepaalde daarom dat behalve de »lettres de grâce” ook nog eene *cautio de refundendis expensis* als voorwaarde tot de »proposition d’erreur” gesteld werd. ¹⁾

LODEWIJK XI hernieuwde deze ordonnantie in 1479 en stelde daarenboven nog een termijn van twee jaren voor het verkrijgen van »lettres de grâce”, alle zulke brieven nietig verklarende welke na dien termijn »per importunitatem” mochten verkregen zijn. Het behoeft ons niet te verwonderen dat LODEWIJK XI, die meer dan een zijner voorgangers in waarheid heerscher wilde zijn, de ordonnantie van PHILIPS bevestigde en van een nieuwe beperking voorzag, daar uit de woorden der ordonnantie blijkt dat de groote vasallen het den Souverein vaak lastig maakten met hunne aanvragen. De ordonnantie van 1539 van FRANS I schijnt hierin geene verandering gebracht te hebben. ²⁾

De Criminele Ordonnantie van LODEWIJK XIV in 1670 schafte de »proposition d’erreur” af, en verving deze door »lettres de révision de procès” die men bij rokest aan den Koning moest vragen, dat is, aan den »Counsel du Roi.” JOUSSE zegt: op grond van »toutes sortes de moyens de

---

1) Quia saepe per importunitatem potentium.... multas gratias concessimus de proponendo errore.... ex quo lites factae sunt immortales.... hoc edicto perpetuo volumus ut quicumque gratiam a nobis, seu successoribus nostris, proponendi errorem contra arrestum in curia nostra latum impetraverit, cavere idonee teneatur, de refundendis expensis.

2) BEDARRIDE, *Études de Législation*, p. 141.

mal-jugé" konden deze »lettres de révision" gevraagd worden; want dit rechtsmiddel berustte »sur l'équité naturelle »qui veut qu'il y ait toujours une ressource en faveur de »l'innocent." De ordonnantie stelde derhalve geen enkele beperking aan de revisie; naar het schijnt liet de jurisprudentie echter niet in alle gevallen een volkomene rehabilitatie toe.¹⁾ Ook na den dood des veroordeelden konden zijne weduwe, kinderen of verdere bloedverwanten de revisie aanvragen tot herstel zijner nagedachtenis; in dit geval moesten »les lettres de révision en la grande chancellerie" verkregen zijn.

De ordonnantie gaf aan de rechterlijke macht den invloed die haar toekomt, want hoewel die brieven slechts van wege den Koning konden verleend worden, werd in art. 1 der 26ste Titel aan de »Cours" uitdrukkelijk gelast die »lettres de révision de procès" slechts dan te bekrachtigen, als zij de voorziening der wet niet overschreden.

In 1738 werd eene wijziging in den vorm van proces bij de revisie gebracht, maar het aangenomen beginsel ongeschonden bewaard.

Terwijl dit rechtens gold omtrent de revisie, kunnen wij een denkbeeld geven van de moeielijkheid en hindernis, welke het mogelijk was aan het verzoek om herstel in den weg te leggen, door eene korte mededeeling van de revisie der veroordeeling van JEAN CALAS.

JEAN CALAS was den 9^{den} Maart 1762 door het Parlement van Toulouse veroordeeld, levend te worden geradbraakt en

---

1) JOUSSE, p. 779, sqq.

daarna met het gelaat naar den hemel gewend op het rad te liggen, zoo lang als het Gode behagen zal hem in het leven te laten. 1)

Den volgenden dag werd dit vonnis ten uitvoer gelegd.

Volgens de bepalingen der Ordonnantie zoude men meenen dat het voldoende was met zijne grieven tegen het vonnis bij den »Conseil du Roi" in beroep om revisie te komen.

De weduwe CALAS vervoegde zich hiertoe bij Mr. MARIETTE advocaat bij den Raad des Konings. Deze vroeg, om te kunnen handelen, het uittreksel uit het rechtsgeding van Toulouse. »Het Parlement, dat beschaamd scheen over zijn »rechtspraak, had verboden dat men mededeeling deed van »de stukken en zelfs van het vonnis."

Nu spreekt het van zelf dat men, om zijne grieven tegen een vonnis bloot te leggen, dit vonnis eerst moet kennen.

Zonder de krachtige hulp van VOLTAIRE die zich ten gunste der CALAS buitengewoon veel moeite heeft gegeven, zou het der weduwe nimmer gelukt zijn de revisie te verkrijgen. En trots dien steun van een man die al zijn vrienden, waaronder Ministers van Frankrijk, in het werk stelde om deze zaak tot een gewenscht einde te brengen, duurde het bijna een jaar vóór de »Conseil" de »lettres de révision"

---

1) De gewoonte bracht mede den veroordeelde na verloop van twee uren te worgen en zoo een einde te maken aan zijn lijden. De geschiedenis van JEAN CALAS achten wij te zeer bekend om hier in verdere bijzonderheden te treden. Men kan dit alles vinden in: JEAN CALAS et sa famille, door ATHANASE COQUEREL JR.

verleende. Hier was ook niet weinig geld toe noodig, want het Parlement van Toulouse antwoordde aan den »Conseil»: »het rechtsgeding is zeer wijloopig; vrouwe CALAS heeft »slechts papier en geld voor de afschrijvers over te zenden, »en het Parlement zal het geven.»

Vijf maanden duurde het, eer deze stukken werden overgezonden, zoodat eerst twee jaren na de eerste pogingen tot revisie, de »Conseil du Roi» het vroegere vonnis vernietigde.

Negen maanden later, op den dag en het uur af drie jaren na de terechtstelling van CALAS, werd door veertig rechters de nagedachtenis van JEAN CALAS gezuiverd, en op hun aandringen door den Koning eene vergoeding van 36.000 francs verleend.

Men zal hier wellicht tegen inbrengen dat even als uit dweepzucht en godsdiensthaat CALAS veroordeeld was, evenzoo ook door deze hartstochten de weg der revisie werd bemoeielijkt. Wij geven dit volkomen toe, maar zulk een bemoeielijking was dan toch mogelijk, en men kan uit deze geschiedenis bespeuren dat het herstel van geleden onrecht niet zoo gemakkelijk was als men bij de eerste lezing der Ordonnantie zou vermoeden. Wanneer men in aanmerking neemt dat de kosten voor de familie CALAS ver over de 50.000 livres bedroegen, dan is, de zedelijke ondersteuning die zij genoten nog niet eens medegerekend, onze gevolgtrekking, naar wij meenen, niet ongegrond.

Hoewel de Ordonnantie van 1670 door deze regeling der revisie niet meer uitsluitend den Souverein de macht in

handen gaf, konden »les principes de 1789'' niet langer dulden, dat zulk een belangrijk recht den Koning in staat stelde revisie te *beletten*. Daarbij kwam de instelling der jury ¹⁾ en de hiermede gepaard gaande afschaffing van de schriftelijke instructie. Bij de afgodische vereering van de onfeilbaarheid der jury voegde slecht een erkenning der mogelijkheid van gerechtelijke dwaling, en de schriftelijke instructie maakte eene revisie zeer gemakkelijk, daar »la cause pouvait toujours être retirée en quelque sorte vivante »du greffe.'' ²⁾

De Code van 1791 bewaarde het stilzwijgen over de revisie, en een overgangswet van 19 Augustus 1792 regelde de wijze, waarop de nog hangende aanvragen om revisie moesten worden afgedaan.

Maar de natuur der dingen dwong den wetgever hierin verandering te maken. Men kon de onmogelijkheid van gerechtelijke dwaling wel proclameeren, maar al zeer spoedig

¹⁾ De Code van 1791 behelsde eene voorziening voor het geval dat de rechters eenparig overtuigd waren, dat de gezworenen zich bedrogen hadden. Zij konden dan aan de twaalf gezworenen drie nieuwe toevoegen, welke vijftien bij meerderderheid van vier vijfden moesten beslissen. Wanneer van de twaalf dus ook maar één gezworene een andere meening was toegedaan en de drie toegevoegden zich met hem vereenigden, werd de uitspraak der jury veranderd.

De Code d'Instr. Crim. (art. 352) heeft deze bevoegdheid nog uitgebreid, door het hof in staat te stellen, als de uitspraak der jury onjuist schijnt, de zaak te verdagen en aan een andere jury, maar nu ook onherroepelijk, de beslissing te onderwerpen.

²⁾ TREBUTIEN, *Cours de Droit Criminel* II, pag. 582. HÉLIE, *Traité de l'Instruction Criminelle* IX, pag. 518. MORIN, l. c. pag. 684.

gaf een veel gerucht makend proces aanleiding tot het decreet van 15 Mei 1793, waarbij eene uitzondering werd gemaakt voor het geval dat er twee onvereinigbare veroordeelingen bestonden. Deze uitzondering streed ook niet direct met den eerbied voor de jury. Want beide veroordeelden, waren ieder door een jury schuldig verklaard, het eene schuldig neutraliseerde het andere. Dit decreet bleef van kracht totdat de Code d'Instr. Crim. van 1808, den daarin vervatten grond tot revisie opnam en twee andere nog daarbij voegde.

Welke de redenen waren voor deze bepalingen en of zij goedkeuring verdienen of afkeuring zullen wij hierna gelegenheid hebben te onderzoeken. Wij willen eerst zien wat de geschiedenis der revisie in Frankrijk na 1808 ons leert.

Was het wetboek van 1791 onvoldoende gebleken, ook de drie uitzonderingen in dat van 1808 toonden onvolledig te zijn.

Den 18^{den} Juli 1806 was een zekere SEBASTIEN ELLEMBERG wegens diefstal veroordeeld. Een tweede beschuldiging werd later tegen hem ingebracht, en nu bleek het dat niet alleen deze ongegrond was, maar dat ook de eerste veroordeeling op eene dwaling berustte. Het gevoel van recht en menscheelievendheid sprak luid genoeg, maar de wet zweeg.

Den 14^{den} Maart 1813 leverde de »grand juge" een adres in bij den »Conseil privé," hierop nederkomende, dat men een middel moest vinden om deze zaak in het reine te brengen, dat hij hiertoe den Keizer voorsloeg door »lettres

de révision grâcieuse" de zaak aan het Hof van Cassatie te renvoyeren. NAPOLEON deed alzoo en gaf deze brieven bij decreet van 20 December 1813. Dit decreet gaf in 1832 aanleiding tot een rapport aan den Koning van M. BARTHE, Garde des Sceaux, toen de weduwe en kinderen van den maarschalk NEY revisie van diens vonnis verzochten, bij rekest ondersteund door de twee Parijsche advocaten MARIE en CRÉMIEUX. M. BARTHE noemde in dat rapport van den 15^{den} Februari het decreet een dubbele usurpatie, vooreerst op de wetgevende macht, die alleen de gevallen waarin revisie veroorloofd wordt voorzien kan, ten tweede op de rechterlijke macht, die alleen het recht van revisie heeft. De Regering, zcide hij, kan geen recht van cassatie geven, dat het zelf niet heeft, en het Hof mag dit recht aan niets anders ontleenen dan aan de wet. ¹⁾

Behalve de veroordeeling van NEY heeft ook de zaak LESURQUES herhaaldelijk aanleiding gegeven tot discussiën in de Wetgevende Vergaderingen van Frankrijk.

LESURQUES was in 1796 wegens vadermoord ter dood veroordeeld. Het getuigenis van den stervenden vader dat zijn zoon hem had vermoord, was de voornamc grond van diens veroordeeling. De vader was evenwel misleid door de zeldzame gelijkenis van zijn zoon met den moordenaar. ²⁾ Toen deze later werd veroordeeld, zou er volgens de wet-

---

¹⁾ MORIN, l. c. pag. 687. BEDARRIDE, *Etudes de Législation*, p. 152.

²⁾ Deze zaak leverde de bouwstof tot het bekende drama: "Le Courrier de Lyon."

geving van 1808 grond tot revisie hebben bestaan, indien de revisie na den dood niet ware uitgesloten.

Dientengevolge nam in 1822 »la Chambre des Pairs' het volgende besluit: »Om aan Z. M. den Koning het »verzoek te richten van bij de Kamers eene wet in te »dienen, die de revisie regelt voor het geval dat twee »personen bij verschillende arresten wegens denzelfden mis- »daad zijn veroordeeld, zóó dat deze arresten de onschuld »van een van beiden bewijzen en de eerst veroordeelde »overleden is.»

In 1836 deed een der afgevaardigden een voorstel dat verder ging dan dit besluit, maar juist hierdoor geen bijval vond.

In 1851 werd door de Commissie voor het onderzoek van een hernieuwde petitie der erven LESURQUES, voorgesteld vijftien leden der »Assemblée Législative'' te benoemen, ten einde over de revisie van het proces LESURQUES, rapport uit te brengen. ¹⁾

Al deze voorstellen droegen min of meer het karakter van gelegenheidswetten. Zij waren zonder uitwerking. Wij zullen zien dat aan andere voorstellen in 1851 gedaan, die een meer algemeene strekking hadden, geen beter lot te beurt viel.

Terwijl in 1864 deze quaestie wederom vruchteloos ter sprake kwam, diende de Regering in Februari 1867 een ontwerp van wet in, dat in het volgend Hoofdstuk zijne plaats vindt.

¹⁾ MORIN, 1 e. pag. 692.

TWEEDE HOOFDSTUK.

DÉ VOORNAAMSTE EUROPESCHE WETGEVINGEN.

---

§ 4. FRANKRIJK. 1808.

Wij hebben met meer uitvoerigheid de geschiedenis der revisie in Frankrijk behandeld, omdat de Fransche wetgeving in dezen het model is geweest voor de meeste Europesche landen. Nederland, België, de voornaamste Italiaansche Staten, ¹⁾ Hannover, ²⁾ Pruisen, ³⁾ Hessen-Darmstadt, ⁴⁾ Nassau, ⁵⁾ Wurtemberg ⁶⁾ en Beijeren, ⁷⁾ namen met eenige beperking of uitbreiding de voorschriften der Fransche wetgeving over, dat wil zeggen, zij verkozen de opsomming van enkele ge-

---

1) MITTERMAIER, *Strafverfahren*, § 206 en *die Gesetzgebung*, p. 681.

2) § 221 en 222.

3) § 151—156.

4) Artt. 294—298.

5) *Idem*.

6) Art. 257—261 der wet van 14 Aug. 1849.

7) Artt. 263—274.

vallen, waarin alleen revisie wordt toegestaan als een zeer buitengewone zaak, den weg der casuïstiek, boven het vaststellen van een beginsel, dat den rechter als leidraad diene om te weten wanneer hij revisie toe mag staan, wanneer niet.

Dezelfde reden zal ons nopen tot een uitvoerige beschouwing van de artikelen 443, 444 en 445 C. d'Instr. Crim.

Deze luiden aldus :

»443. Lorsqu'un accusé aura été condamné pour un crime, »et qu'un autre accusé aura aussi été condamné par un »autre arrêt comme auteur du même crime; si les deux »arrêts ne peuvent se concilier, et sont la preuve de l'in- »nocence de l'un ou de l'autre condamné, l'exécution des »deux arrêts sera suspendue, quand même la demande en »cassation de l'un ou de l'autre arrêt aurait été rejetée. Le »ministre de la justice, soit d'office soit sur la réclamation »des condamnés ou de l'un d'eux, ou du procureur général, »chargera le procureur général près la cour de cassation, »de dénoncer les deux arrêts à cette cour. Ladite cour, sec- »tion criminelle, après avoir vérifié que les deux condamna- »tions ne peuvent se concilier, cassera les deux arrêts, et »renverra les accusés, pour être procédé sur les actes d'ac- »cusation subsistants devant une cour autre que celles, qui »auront rendu les deux arrêts.

»444. Lorsqu'après une condamnation pour homicide il sera »de l'ordre exprès du ministre de la justice, adressé à la »cour de cassation, section criminelle, des pièces représentées »postérieurement à la condamnation et propres à faire naître »de suffisants indices sur l'existence de la personne dont la

»mort supposée aurait donnée lieu à la condamnation, cette
 »cour pourra préparatoirement désigner une cour imperiale
 »pour reconnaître l'existence et l'identité de la personne pré-
 »tendue homicidee et les constater par l'interrogatoire de
 »cette personne, par audition de témoins, et par tous les
 »moyens propres à mettre en évidence le fait destructif de
 »la condamnation. L'exécution de la condamnation sera de
 »plein droit suspendue par l'ordre du ministre de la justice,
 »jusqu'à ce que la cour de cassation ait prononcée, et s'il y
 »a lieu ensuite, par l'arrêt préparatoire de cette cour. La
 »cour désignée par celle de cassation prononcera simplement
 »sur l'identité ou non identité de la personne; et après que
 »son arrêt aura été, avec la procédure, transmis à la cour
 »de cassation, celle-ci pourra casser l'arrêt de condamnation,
 »et même renvoyer s'il y a lieu, l'affaire à une cour d'as-
 »sises autre que celles qui en auraient primitivement connu.

»445. Lorsqu'après une condamnation contre un accusé l'un
 »ou plusieurs des témoins qui avaient déposé à charge contre
 »lui, seront poursuivis pour avoir porté un faux témoignage
 »dans le procès, et si l'accusation en faux témoignage est
 »admise contre eux, où même s'il est décerné contre eux
 »des mandats d'arrêt, il sera sursis à l'exécution de l'arrêt
 »de condamnation quand même la cour de cassation aurait
 »rejeté la requête du condamné. Si les témoins sont ensuite
 »condamnés pour faux témoignage à charge, le ministre de
 »la justice soit d'office, soit sur la réclamation de l'individu
 »condamné par le premier arrêt, ou du procureur général,
 »chargera le procureur général près la cour de cassation de

»dénoncer le fait à cette cour. Ladite cour, après avoir vérifié la déclaration du jury, sur laquelle le second arrêt aura été rendu, annulera le premier arrêt, si par cette déclaration les témoins sont convaincus de faux témoignage à charge contre le premier condamné, et, pour être procédé contre l'accusé sur l'acte d'accusation subsistant, elle le renverra devant une cour d'assises autre que celles qui auront rendu, soit le premier soit le second arrêt. Si les accusés de faux témoignage sont acquittés, le sursis sera levé de droit, et l'arrêt de condamnation sera exécuté.»

De Fransche wetgeving beperkt de revisie dus tot deze drie gevallen; 1°. dat bij verschillende arresten twee of meer beschuldigen aan denzelfden *misdad* schuldig zijn verklaard, zóó dat deze arresten met elkander in strijd zijn; 2°. wanneer iemand wegens manslag is veroordeeld en het later blijkt dat de verslagene leeft; 3°. als een getuige à charge wegens valsch getuigenis is veroordeeld.

Een algemeene opmerking omtrent alle drie gevallen is deze, dat zij tot *misdad* beperkt zijn.

In art. 443 wordt alleen gesproken van *misdad*, en hoewel de jurisprudentie de revisie ook toelaat in correctioneële zaken, zoo bewijst dit alleen dat een slechte wet aanleiding geeft tot willekeur in de toepassing, en dat waar de wet een onbillijkheid ¹⁾ bevat, zij oorzaak is dat de *mensch* over den *jurist* triomfeert.

¹⁾ TRÉBUTIEN, l. c. pag. 584, stelt het geval, dat een *kuisbediende* ten onrechte wegens diefstal is veroordeeld, dat is (in Frankrijk) wegens *misdad*. Later wordt een ander wegens dienzelfden diefstal

Het tweede geval handelt alleen van manslag, dus ook van *misdad*.

Het derde, zonder het woord te noemen, is ook beperkt tot *misdad*, daar er sprake is van *accusés* en van *actes d'accusation*. In correctioneële zaken is de revisie dus uitgesloten. En waarom? Omdat deze van minder waarde zijn? Stel, iemand is wegens moord veroordeeld ter dood, en het vonnis is ten uitvoer gelegd. Een ander is veroordeeld wegens diefstal van een beker, tot eenige jaren correctioneële gevangenisstraf. Een maand later komen de vermeend vermoorde persoon en de vermiste beker plotseling te voorschijn. Waarin is nu het onderscheid tusschen deze beide gevallen gelegen? In niets behalve dat het eene corpus delicti een mensch, het andere een beker is. En voor wien der twee veroordeelden is de revisie van meer gewicht? Immers blijkbaar meer voor den man, die ten onrechte nog straf zal moeten lijden, dan voor hem wiens *naam* alleen gerehabiliteerd kan worden.

Een andere algemeene opmerking is deze:

In de twee gevallen van artt. 443 en 445 is de revisie alleen mogelijk wanneer de veroordeelde nog in leven is;

---

veroordeeld, dat is wegens *wanbedrijf*. En zou men nu, roept hij uit, de dwaasheid ook zoo ver willen drijven, van in dezen geen revisie toe te staan voor den onschuldig veroordeelde, omdat de ware dief toevallig geen huisbediende is. TRÉBUTIEN meent, dat de tekst der wet niet uitdrukkelijk (?) spreekt, en zegt „*favores ampliandi*.” Wij gelooven met meer recht te mogen zeggen: „*exceptiones strictissimae interpretationis*,” en „*lex dura, sed ita scripta*.”

slechts voor het geval van art. 444 wordt in art. 447 eene uitzondering gemaakt, omdat hier alleen behoeft te blijken van de identiteit van den vermeend gedooide, met den als levend aangewezen, terwijl voor de beide andere gevallen nieuwe debatten noodig waren, waarbij men meende de tegenwoordigheid van den veroordeelde niet te kunnen ontberen, noch te volstaan met een "curateur à la mémoire" 1) des overledenen. Maar hoe dan bij veroordeeling bij verstek, of als beide de veroordeelden wel in leven zijn maar een van hen niet ter terechtzitting verschijnt? Dit zal geen hinderpaal wezen voor de revisie; 2) men ziet, de wetgever is niet consequent gebleven en hij kon dit hier ook niet zijn.

In 1851 werden in de *Assemblée législative* discussien gevoerd over deze quaestie. Men wilde dat ten minste in het geval van art. 443 de dood geen hinderpaal wezen zoude; alle partijen waren het er over eens, dat vernietiging door het Hof van Cassatie niet voldoende was, maar dat de zaak naar een der hoven geroenvoerd en op nieuw behandeld moest worden. 3) Men verschilde slechts over de vraag, of hierbij de tegenwoordigheid der primitief veroordeelden al dan niet noodzakelijk was. Deze beraadslagingen leidden niet tot eenig resultaat, ten gevolge van den *coup d'état* van 2 December.

Laat ons, na deze algemeene beschouwing, de bezwaren tegen de artt. 443, 444 en 445 ieder in het bijzonder nagaan.

1) Zoo als art. 447 bepaalt in het geval van vermeenden manslag.

2) TRÉBUTIEN, I. c. pag. 596.

3) M. DE CASABIANCA alleen was van een tegenovergesteld gevoelen.

Voor eerst dan art. 443, overgenomen uit het decreet van 1793.

De noodzakelijkheid van het in leven zijn der veroordeelden geeft hier aanleiding tot een niet geringe moeielijkheid. Want volgens de woorden der wet moet de revisie geweigerd worden als ook maar één der veroordeelden gestorven is. RODIÈRE ¹⁾ wil dit nog in twijfel trekken, maar zijn gevoelen wordt afdoende bestreden door TRÉBUTIEN, ²⁾ die zoo als wij reeds gezien hebben, voor een ruimere wetsinterpretatie anders niet bevreesd is. Dat intusschen de langstlevende nog niet altijd de ware schuldige is, dat het ook zeer licht gebeuren kan dat door de tegenstrijdigheid der arresten *beider* onschuld aan den dag komt, behoeft wel geen betoog. En toch weigert hier dezelfde wet, die in beginsel in dit geval revisie toelaat, herstel van het geleden onrecht aan den onschuldige, alleen omdat een ander vóór eenigen tijd is overleden.

Ten tweede art. 444. Waartoe dit in de wet opgenomen? Wij stemmen gaarne toe, dat niets ons rechtsgevoel meer beledigen zou, dan een mensch voor ons te zien, die een wandelend protest mocht heeten tegen een arrest, waarbij hij voor vermoord was verklaard; maar het geval kan zich bij de hedendaagsche rechtspleging zoo moeielijk voordoen, dat de wetgever die zoo vele *zeer denkbare* gevallen *niet* opsomde, zonder gewetensbezwaar deze uitzondering had kunnen achterwege laten. Maar nu hij dit niet heeft gedaan, nu vragen

¹⁾ *Procédure Criminelle*, pag. 506.

²⁾ l. c. pag. 595. Zie ook SCHWARZE in het *Archiv des Criminalrechts*, 1851. pag. 557.

wij welk onderscheid er bestaat, met het oog op de helediging van het rechtsgevoel, tusschen een mensch die men vermoord achtte, maar die zich aan ons vertoont, en eene zaak die men gestolen waande, maar die later blijkt steeds in het bezit van den vermeenden bestolene gebleven te zijn. Blijkt niet in beide gevallen even duidelijk de onschuld van den veroordeelde?

Als wij het artikel zelf nu in oogenschouw nemen, dan zien wij als vereischte: »l'existence de la personne prétendue »homicidée.» Al is het nu ook nog zoo dwaas, de revisie kan o. i. niet worden toegestaan als die persoon reeds overleden is, ook al kan men voldoende bewijzen bijbrengen, dat hij *na* den beweerden manslag geleefd heeft. Dat RODIÈRE ¹⁾ en TRÉBUTIEN ²⁾ het tegendeel beweren, spruit ook alleen weder voort uit de zucht om de gebreken der wet te herstellen, maar zou het niet beter zijn streng vast te houden aan de woorden der wet, al voert dit ook tot ongerijmdheid? Zou men hierdoor niet eerder dan door het verwringen der wet, zijn doel bereiken? En zeker veiliger; want wie staat ons borg dat morgen een *ander* rechter zich niet strenger aan de letter der wet houdt. De gebreken der wet door hare strikte toepassing dagelijks te doen gevoelen is het krachtigste middel tot wetsverbetering.

Terwijl de wet op dit punt alzo veel te eng is, schijnt de wetgever niet voorzien te hebben dat volgens diezelfde

---

1) I. c. pag. 509.

2) I. c. pag. 587.

wetsbepaling het mogelijk is, dat de werkelijk schuldige zijn straf ontkomt. Het is denkbaar, dat iemand veroordeeld is wegens het vermoorden van A. Deze was vermist, en men had een lijk gevonden reeds in staat van ontbinding, dat men voor het lichaam van A hield. Na verloop van eenigen tijd komt A terug. De veroordeelde vraagt revisie. Het vonnis moet vernietigd worden, en daar het na dit tijdsverloop niet meer bewezen kan worden dat de ex-veroordeelde of een ander dan toch een moord begaan heeft op den onbekende, wiens lijk gevonden was, blijft een misdadiger ongestraft.

Reeds hieruit blijkt, wat wij later in bijzonderheden hopen aan te toonen, hoe gevaarlijk het is het pad der casuïstiek te betreden.

Art. 445, *misleiding* van den rechter, zal wel het meest voorkomende geval zijn. Te meer is het dus te betreuren, dat tegen dit artikel de meeste bedenkingen zijn te maken. Want 1°. is de heperking tot valsche *getuigenis* veel te groot; 2°. is het vereischte der *veroordceling* af te keuren.

ad 1^m. De revisie kan alleen worden toegestaan, als de veroordeeling op valsche *getuigenis* berust. Dezelfde reden tot vernietiging van het arrest bestaat als de rechter op valsche 1) stukken heeft recht gesproken. Tusschen deze twee zaken onderscheid te maken is onmogelijk. Hetzelfde geldt als door deskundigen te goeder of kwader trouw een onjuiste

---

1) In het oorspronkelijk ontwerp waren valsche bewijsstukken mede als grond tot revisie voorgesteld; maar dit werd verworpen, omdat men meende dat den beschuldigde hiertegen voldoende middelen van verdediging openstonden. Zie MORIN, l. c. pag. 686.

uitspraak is gedaan; evenzoo indien bij de behandeling een tolk is gebruikt, en deze zich niet naar behooren van zijn taak gekweten heeft; en *last not least*, als een der rechters of gezworenen zich had laten omkopen, zou dan tot vernietiging der veroordeeling niet nog veel meer aanleiding bestaan? Deze korte opsomming van het vele dat aan de volledigheid van het artikel ontbreekt, rechtvaardigt, naar wij gelooven, ons oordeel.

ad 2^m. Het vereischte der *veroordeeling* verergert nog de onvolledigheid. Want hoevele omstandigheden kunnen zich niet voordoen, waardoor een veroordeeling onmogelijk wordt, al blijkt overigens de waarheid van het beweren der misleiding. De getuige kan gestorven zijn; het is mogelijk dat hij de exceptie van verjaring kan inroepen, het kan wezen dat hij *ter goeder trouw* onware opgaven heeft gedaan; om al deze redenen kan hij wegens valsch getuigenis niet *veroordeeld* worden. Is hij ook al in staat van beschuldiging gesteld of rechtsingang wegens valsch getuigenis tegen hem verleend, dit *schorst* alleen de executie; voor de *revisie* is zijne *veroordeeling* onmisbaar. Dat voor dit een en ander geen enkel behoorlijke grond is aan te voeren, behoeft wel geen betoog; de meest geachte schrijvers zijn dan ook hierover eenstemmig. En nu nog een gewichtig bezwaar tegen de wijze van procederen.

In alle drie de gevallen wordt de medewerking vereischt van den minister van justitie. In artt. 443 en 445 wordt gezegd: »le ministre de la justice, soit d'office, soit sur la réclamation des condamnés,» waaruit in 1851 de Heer

ROUHER aanleiding nam tot de verklaring ¹⁾ dat hij het recht niet meende te hebben, te verhinderen dat de aanvraag om revisie tot het hof van Cassatie kwam. M. PAILLET antwoordde: men *moet* zich tot den minister wenden. Het is als het ware een eerste »degré de juridiction.” De minister onderzoekt de zaak en is hij niet overtuigd van de gegrondheid der aanvraag, »eh bien, il en reste là.”

Art. 444 laat geen twijfel of de minister van justitie kan zijne toestemming weigeren; »de l'ordre exprès du ministre.” TRÉBUTIEN noemt hem dan ook »*la sentinelle avancée*”, om te waken over het gezag der gewijsde zaak. De fransche schrijvers koesteren hieromtrent niet den minsten twijfel. Nu is het nog te begrijpen dat M. BÉDARRIDE ²⁾ de toestemming van den minister van justitie, voorgelicht door den officier, onder wiens parket de zaak ressorteert, als een heilzaam middel beschouwt iure constituendo, waar genoemde schrijver een belangrijke uitbreiding wil geven aan de revisie in strafzaken, maar bij de »engherzige Casuïstik”, zoo als MITTERMAIER ³⁾ zich uitdrukt, der tegenwoordige fransche wetgeving was deze wachter toch wel in elk geval onnoodig. Het moge zeer fraai klinken dat het hoofd der justitie nu waken kan tegen alle misbruik, maar hij kan er ook zelf misbruik van maken. Wij stemmen dadelijk toe dat een minister van justitie wat zijn bekwaamheid betreft, de aangewezen persoon is om de aanvragen tot revisie te beoor-

¹⁾ TRÉBUTIEN. I. c. pag. 590.

²⁾ I. c. pag. 158.

³⁾ *Die Gesetzgebung*, pag. 682.

deelen; ook kunnen wij toestemmen dat hij zelfs in onrustige tijden een vermoeden van volmaakte eerlijkheid en onpartijdigheid voor zich heeft, maar in elk geval is hij gedwongen door de oogen te zien van de officieren van justitie, die toch al, nit den aard hunner betrekking, eenigszins voorin genomen zijn tegen ieder, die op de bank der beschuldigen zit, hoe veel te meer dan tegen hem, die schuldig verklaard en veroordeeld is; wie, die instemt met het bekende »nihil humanum a me alienum puto'', zal het hun envel duiden? Maar al ware men ook verzekerd ten allen tijde als hoofd der justitie een minister te zien, die de onpartijdigheid van BRUTUS met het gezichtsvermogen van ARGUS vereenigde, dan nog zou men hem geen gezag moeten toekennen, dat slechts een attribuut mag zijn der rechterlijke macht.

Waaraan moeten wij de gebreken der fransche wetsbepalingen toeschrijven? In het »exposé des motifs'' zeide M. BERLIER dat men met groote wijsheid en juistheid de grenzen moest trekken, waar revisie toe te laten, waar niet; — dat men het gevaar moest vermijden van uit zorg voor de gerechtigheid in enkele gevallen, niet een zekere willekeur in alles te verkrijgen en alle rechtszekerheid te verliezen. »L'écueil »a été aperçu et évité.'' Waarlijk, als de ernst der zaak niet iedere dergelijke gedachte verdreef, zou men geneigd zijn een zekere ironie in deze woorden te zoeken. Nu komt ons het woord van ROSSI in de gedachte: »C'est éviter la difficulté »à l'aide de l'injustice.''

De »engherzige Casuïstik'' is dus te wijten aan de zorg voor formeele rechtszekerheid; de materieele rechtszekerheid

meende men dat in den regel voldoende gewaarborgd was door de instelling der jury.

Bovendien vond men in art. 352 ¹⁾ nog een voorzorg voor het geval dat de jury zich blijkbaar in hare uitspraak vergiste; men meende dus voor het gevaar van rechterlijke dwaling geen groote vrees te moeten koesteren. Hierbij kwam nog dat, naar men meende, de instelling der jury voor de revisie van het proces grootere zwaarigheid ²⁾ opleverde, dan waar de rechters aan een wettelijke bewijstheorie gebonden zijn. Eindelijk meende men dat het noodig was uitdrukkelijk de gevallen op te noemen, waarin revisie werd toegestaan, omdat het Hof van Cassatie geen beslissing omtrent feiten kon geven, en dat men derhalve met een geconstateerd feit voor het Hof moest optreden. ³⁾

Men verlieze echter niet uit het oog dat de fransche Wetgeving in een tijd is tot stand gekomen, die noodzakelijk een tijd van reactie was; dat deze wetgeving een proeve was, die men als een eerste proeve niet al te streng moet beoordeelen.

Het verwekt niettemin rechtmatige bevreemding dat de bewondering voor de fransche wetten in het algemeen, er toe heeft geleid om in verschillende landen en ook in ons

---

¹⁾ Zie de noot op pag. 20.

²⁾ Dat de jury geen onoverkomelijke hinderpaal is voor de revisie, zoo als sommige schrijvers meenen, zullen wij in het volgend hoofdstuk trachten te bewijzen.

³⁾ BÉDARRIDE, l. c. pag. 148.

vaderland, er eene copij van te nemen, zoo getrouw, dat men de feilen mede heeft gecopiëerd.

Dat dit zoo is, zal, naar wij meenen, uit onze volgende beschouwing blijken.

§ 2. FRANKRIJK. 1867.

Het ontwerp waarvan wij aan het slot van het eerste Hoofdstuk gewaagden, is, met enkele kleine wijzigingen, den 29sten Juni 1867, wet geworden.

Het bestaat uit twee artikelen van welke het laatste een overgangshepaling bevat; het eerste luidt als volgt: ¹⁾

»Les articles 443, 444, 445, 446 et 447 du Code d'Instruction criminelle sont abrogés et remplacés par les articles suivants:

»Art. 443. La révision pourra être demandée en matière criminelle ou *correctionnelle*, quelle que soit la juridiction qui ait statué, dans chacun des cas suivants:

»1°. Lorsque, après une condamnation pour homicide, des pièces seront représentées propres à faire naître de suffisants indices sur l'existence de la prétendue victime de l'homicide;

»2°. Lorsque, après une condamnation pour crime ou *délit*, un nouvel arrêt ou *jugement* aura condamné, pour le même fait, un autre accusé ou *prévenu*, et que les deux condamnations ne pouvant se concilier, leur contradiction sera la preuve de l'innocence de l'un ou de l'autre condamné;

---

1) *Bulletin des Lois*, N°. 1503.

»3°. Lorsqu'un des témoins entendus aura été, postérieurement à la condamnation, poursuivi et condamné pour faux témoignage contre l'accusé ou le prévenu.

»Le témoin ainsi condamné ne pourra pas être entendu dans les nouveaux débats.

»Art. 444. Le droit de demander la révision appartiendra :

»1°. Au ministre de la justice :

»2°. Au condamné ;

»3°. *Après la mort du condamné, à son conjoint, à ses enfants, à ses parents, à ses légataires universels ou à titre universel, à ceux qui en ont reçu de lui la mission expresse.*

»En matière correctionnelle, la révision ne pourra avoir lieu que pour une condamnation à l'emprisonnement, ¹⁾ ou pour une condamnation prononçant ou emportant l'interdiction, soit totale, soit partielle, de l'exercice des droits civiques, civils et de famille.

»La cour de cassation, section criminelle, sera saisie par son procureur général, *en vertu de l'ordre exprès que le ministre de la justice aura donné soit d'office, soit sur la réclamation des parties invoquant un des cas ci-dessus spécifiés.*

»La demande de celles-ci sera non recevable pour les cas déterminés aux nos. 2 et 3 de l'article précédent, si elle n'a pas été inscrite au ministère de la justice *dans le délai*

---

1) In het ontwerp luidde deze alinea: „en matière correctionnelle la révision ne pourra avoir lieu *que si le condamné est vivant* et pour une condamnation *au plus d'une année d'emprisonnement.*”

»de deux ans, à partir de la seconde des condamnations
»inconciliables ou de la condamnation du faux témoin.

»Dans tous les cas, l'exécution des arrêts ou jugements
»dont la révision est demandée sera de plein droit suspendue
»sur l'ordre du ministre de la justice, jusqu'à ce que la
»cour de cassation ait prononcé, et ensuite, s'il y a lieu par
»l'arrêt de cette cour statuant sur la recevabilité.

»Art. 445. En cas de recevabilité, si l'affaire n'est pas
»en état, la cour procédera directement ou par commissions
»rogatoires à toutes enquêtes sur le fond, confrontations,
»reconnaisances d'identité, interrogatoires et moyens propres
»à mettre la vérité en évidence.

»Lorsque l'affaire sera en état, si la cour reconnaît qu'il
»peut être procédé à de nouveaux débats contradictoires,
»elle annulera les jugements ou arrêts et tous actes qui
»feraient obstacle à la révision; elle fixera les questions
»qui devront être posées et renverra les accusés ou prévenus,
»selon les cas, devant une cour ou un tribunal autres que
»ceux qui auraient primitivement connu de l'affaire.

»Dans les affaires qui devront être soumises au jury, le
»procureur général près la cour de renvoi dressera un nouvel
»acte d'accusation.

»Art. 446. Lorsqu'il ne pourra être procédé de nouveau
»à des débats oraux entre toutes les parties, notamment en
»cas de décès, de contumace, ou de défaut d'un ou de
»plusieurs condamnés, en cas de prescription de l'action ou
»de celle de la peine, la cour de cassation, après avoir
»constaté expressément cette impossibilité, statuera au fond,

»sans cassation préalable ni renvoi, en présence des parties
»civiles s'il y en a au procès, et des curateurs nommés par
»elle à la mémoire de chacun des morts.

»Dans ce cas elle annulera seulement celle des condam-
»nations, qui avait été injustement portée et déchargera,
»s'il y a lieu, la mémoire des morts

»Art. 447. Lorsqu'il s'agira du cas de révision exprimé
»au n°. 1er de l'article 443, si l'annulation de l'arrêt à
»l'égard d'un condamné vivant ne laisse rien subsister qui
»puisse être qualifié crime ou délit, aucun renvoi ne sera
»prononcé."

Wij hebben hier niet veel bij op te merken. Behalve eenige verbeteringen in de wijze van procederen, zijn er twee belangrijke veranderingen in de fransche wetgeving door deze wet gemaakt; de revisie is tot correctioneële zaken uitgebreid, en wat vooral van belang is, de revisie na den dood des veroordeelden is in alle drie de gevallen toegestaan.

Onze overige bezwaren tegen het fransche stelsel van 1808 gelden alle ook tegen deze wet. In het »exposé des motifs" zeide de Regering dat men buiten deze drie gevallen geene revisie kon veroorloven; dit zoude een terugkeer zijn tot de gevaarlijke (?) wetgeving der Ordonnantie van 1670 en eene miskennis wezen van het beginsel der »loi moderne." Wanneer de Regering met »la loi moderne" die van 1808 bedoelde, dan moeten wij opmerken dat deze reeds zestig jaren oud is; derhalve op nieuwhoid geen aanspraak meer kan maken. Bedoelde zij echter de richting der hedendaagsche wetgevingen, dan zullen wij in ons overzicht der Duitsche

wetgevingen zien, dat de Fransche Regering zich zeer vergist heeft. De overgangsbepaling stelt vast dat voor de veroordeelingen die vóór deze wet zijn uitgesproken de termijn van twee jaren begint te loopen van den dag der afkondiging, d. i. den 3^{den} Juli 1867.

§ 3. NEDERLAND.

Ook de nederlandsche wetgever is den weg der casuïstiek ingeslagen. Zien wij nu welke bepalingen het Wetboek van Strafvordering in den negentienden Titel heeft gegeven.

»Art. 409. De arresten *of vonnissen*, waarbij iemand tot »straf is veroordeeld, kunnen, zelfs in het geval dat het verzoek om cassatie is afgewezen, door den hoogen raad, hetzij »ter requisitie van den procureur-generaal bij dat kollegie, *of* »op een verzoekschrift van den veroordeelde, worden geschorst »en zelfs vernietigd, in de drie volgende gevallen:

»1°. Indien twee of meer beschuldigten *of beklagden* bij »onderscheidene arresten *of vonnissen* als daders van hetzelfde »*misdrijf* zijn veroordeeld, en die arresten niet zijn overeen »te brengen, maar het bewijs van onschuld van den eenen of »den anderen der veroordeelden medebrengen.

»2°. Indien, na de veroordeeling wegens doodslag, er stukken worden te berde gebragt, waaruit aanvankelijk genoegzaam blijkt, dat de persoon, wiens vooronderstelde dood »aanleiding tot de veroordeeling heeft gegeven, nog in leven is.

»3°. Indien, na de veroordeeling van eenen beschuldigde

»of beklaagde, om welke misdrijf ook, een of meer getuigen, »welke te zijnen laste getuigenis hebben afgelegd, ter zake »van valsch getuigenis in dat geding, in regten worden be- »trokken.»

(Zie verder artt. 410, 411, 412 en 413.)

Deze voorschriften zijn een vrij getrouwe copy van de C. d'I. Crim. Toch vinden wij meer dan ééne belangrijke verbetering. In art. 413 wordt van eene eerherstelling gewaagd bij arrest, dat ten koste van den staat zal worden afgekondigd, als de straf reeds is ondergaan. Wij kunnen dit beschouwen als een vergoeding, zij het dan ook een zeer karige, voor de ten onrechte geleden schade en schande. Tevens bepaalt dat artikel dat in alle drie de gevallen, ook na den dood van den veroordeelde, op verzoek der nabestaanden, of van een curator ad hoc, de nagedachtenis van den overledene ontlast zal kunnen worden van de veroordeeling. De revisie is uitgebreid ook tot correctioneële- en policiezaken. De tusschenkomst van den minister is geen vereischte, maar een verzoekschrift van den veroordeelde is voldoende om het proces van revisie ahangig te maken. De overige bezwaren echter tegen de fransche wetgeving gelden ook hier; nog enkele daarenboven, die meer in het bijzonder tegen de nederlandsche gelden, kunnen wij hier bespreken.

In het tweede geval van art. 409 staat, nog duidelijker dan in art. 444 C. d'I. C., »als het blijkt, dat de persoon nog in leven »is»; zoodat volgens ons recht zonder eenige tegenspraak, de revisie moet worden geweigerd, al kan het ook zonneklaar bewezen worden, dat die persoon, een jaar b. v. na den doodslag, in

leven *was*, en er ook geen quaestie kon zijn van eenig misdrijf tegen hem gepleegd.

Art. 409. 3°. Hierboven hebben wij reeds opgemerkt dat deze omstandigheid wel het meest zou voorkomen, het meest althans van de drie gevallen waartoe de revisie hier beperkt is. Hoewel wij zoo even betoogden dat het een leemte is in de fransche wet, dat van de mogelijkheid van omkooping des rechters geen gewag wordt gemaakt, zoo zal dit toch wel een groote uitzondering blijven, en de rechterlijke dwaling in de meeste gevallen een gevolg zijn van opzettelijke of onwillekeurige misleiding van den rechter. Maar wie dit inziet, moet ook toegeven, dat het een groote misslag is, de revisie te beperken tot *veroordeeling* wegens *valsche getuigenis*, en alzoo het voorschrift der wet, dat het meest in toepassing zou kunnen komen, zonder noodzaak veel te eng te beperken. Die misslag is te grooter omdat de nederlandsche rechter aan een wettelijke bewijstheorie gebonden is, waarin de *schriftelijke bescheiden* een belangrijke plaats innemen.

De Nederlandsche wetgever stelde deze wet samen, niet in een tijd van reactie of revolutie, maar in een rustig ¹⁾ tijdperk; hij had de fransche wetgeving voor zich, maar daarenvens ook de critiek op die wet. Hij had geen der redenen die den franschen wetgever tot de beperkte toelating der revisie noopten, en had slechts tot onze Romeinsche leermees-

---

¹⁾ Wij bedoelen hier natuurlijk reactie of revolutie op het gebied van wetgeving, men kan toch moedelijk aannemen, dat de Belgische opstand van invloed is geweest op de bepalingen omtrent de revisie.

ters behoeven te gaan, om naast het valsch getuigenis, de revisie ten minste ook toe te staan als er op valsche *stukken* was recht gesproken. 1)

Als men nu bij deze bezwaren de bedenkingen voegt die wij tegen de fransche artikelen maakten, en die ook hier gelden, waaronder wij het bezwaar der *veroordeeling* van den valschen getuige nog eens vermelden, mogen wij dan, dit alles in aanmerking genomen, niet zeggen, dat de Nederlandsche wetgever zich vergenoegd heeft met het levren van een eenigszins verbeterde editie van den Franschen tekst.

§ 4.

VERVOLG.

Sedert eenige jaren is een ontwerp van een nieuw wetboek van strafvordering in behandeling. Dit ontwerp is nu vier malen ingediend. Voor de eerste maal door den minister GODEFROI, den 8 November 1863; 16 November 1864 en 19 September 1865 door den minister OLIVIER; 12 Februari 1867 door den minister BORRET. Het is zeker te betreuren dat ten onzent het indienen en in openbare beraadslaging komen van een ontwerp twee zoo geheel verschillende zaken zijn; het heeft echter deze goede zijde, dat het ontwerp niet ondoordacht, maar veelzijdig overwogen, en aan een hernieuwd onderzoek onderworpen, in beraadslaging komt. Zoo vinden wij dan ook in den Titel over de revisie door den minister OLIVIER twee gewichtige beginselen aangenomen die het ontwerp-

1) l. 33, D. de re iudicata.

GODEFROI verwierp. De minister BORRET heeft dit onveranderd gelaten. Wat onder den tegenwoordigen minister van justitie de toekomst van onzen Titel is, is natuurlijk nog onbekend. Wij zullen dus eerst het ontwerp-GODEFROI bespreken, en ten slotte de twee veranderingen vermelden, die de minister OLIVIER er in gebracht heeft. ¹⁾

De veertiende Titel van het ontwerp draagt ten opschrift:
 »Van herziening van uitspraken in kracht van gewijsde gegaan.» ²⁾

Van herziening. Zoo zal dan in de toekomst het officieele woord zijn. Men heeft ingezien dat men niet bevreesd behoeft te zijn voor verwarring met de revisie, als rechtsmiddel tegen de arresten van den Hoogen Raad in burgerlijke zaken, in eersten aanleg geweest.

Maar zal het woord »herziening» in de toekomst ook de gebruikelijke term zijn, of zal het hiermede gaan als met »onderzetting», »dading» en zoo vele anderen? Waarom ook hier zich niet liever geschikt naar het gebruik, dat zich toch niet dwingen laat. Uit purisme behoeft men voor het woord revisie niet terug te deinzen, want op rechtsgeleerd gebied hebben nu eenmaal, en wie verheugt er zich niet over, een aantal vreemde woorden het burgerrecht verkregen.

De tekst van Artikel 1 luidt:

»Herziening van vonnissen of arresten houdende veroordee-

---

¹⁾ Waar wij hier en in het vervolg van het Ontwerp of Mem. v. Toel. of voorloopig verslag der Rapporteurs spraken, bedoelen wij die der zitting 1863—1864 gedrukt onder LVIII.

²⁾ Zie de noot op pag. 5.

»ling tot straf en in kracht van gewijsde gegaan kan alleen
»in een der volgende gevallen plaats hebben:

»1°. indien twee of meer beklagden, door twee of meer
»regterlijke collegien of kantonregters, of door één of meer
»regterlijke collegien of kantonregters en één of meer collo-
»giën, aan welke bij bijzondere wetten regtsmagt is opgedra-
»gen, (of eindelijk, bij twee of meer vonnissen of arresten
»van hetzelfde collegie of denzelfden kantonregter) ¹⁾ ter zake
»van hetzelfde feit zijn veroordeeld, en tusschen die veroor-
»deelingen strijd bestaat van dien aard, dat de onschuld van
»een der veroordeelden daarvan het noodwendig gevolg is.

»2°. indien voldoende aanwijzing bestaat, dat degene, wiens
»veronderstelde dood aanleiding gaf tot veroordeeling wegens
»doodslag, nog in leven is, of tijdens de veroordeeling nog
»in leven was.

»3°. indien, na de veroordeeling, tegen een of meer der
»getuigen, op wier verklaring is regt gedaan, ter zake van
»valsche getuigenis in dat geding vervolging tot straf is in-
»gesteld;

»4°. indien na de veroordeeling, vervolging tot straf is
»ingesteld, ter zake van valscheid in eenig stuk, waarop is
»regt gedaan.”

De veranderingen komen dus hierop neder: ad 1^m. er is
voorzien in het geval dat de strijd bestaat tusschen uit-

---

1) Deze bijvoeging is van den Minister OLIVIER. De mogelijkheid bestaat dat *dezelfde* rechter twee tegenstrijdige uitspraken doet. Zoo is er ook nog eene verandering in den aanhef: *kan plaats hebben*, is vervangen door: *vonnissen of, enz. zijn voor herziening alleen vatbaar*.

spraken van *allerlei* rechters, hetzij van den kantonrechter, hetzij van eenig ander rechterlijk college, dat uit kracht van bijzondere wetten rechtsmacht bezit. Hoewel wat den kantonrechter betreft, al was hij in art. 409 W. v. Sv. niet vermeld, ook zijn vonnissen in de woorden der wet begrepen konden worden, en dit zeker in den geest der wet gelegen was, zoo verdient de redactie van het ontwerp wellicht ¹⁾ de voorkeur.

ad. 2^m. hier is voorzien in de leemte der bestaande wet, waarop wij reeds wezen, dat de gedood gewaande persoon tijdens de veroordeeling in leven *was*.

ad. 3^m. blijkens de memorie van toelichting is hier het onderscheid weggenomen tusschen getuigen à charge en à décharge, omdat het zeer licht mogelijk is dat een getuige door het O. M. gedagvaard, ten voordeele, een getuige door den beklaagde opgrocpen, ten nadeele van den beschuldigde getuigt. Uit de motieven van het vonnis of arrest zal moeten blijken, of op het valsch getuigenis is recht gedaan. Naar onze meening is hier slechts een andere redactie gegeven, want de woorden van art. 409, 3°. luiden: »getuigen, welke te zijnen laste *getuigenis* hebben afgelegd.» Ook in Art. 409 was dus het criterium of het *getuigenis* ten nadeele van den beklaagde is geweest, niet of de *getuige* door het O. M. of door den beklaagde gedagvaard was.

1) Dat de redactie beter is, is nog zoo zeker niet; zij gebruikt een grooter aantal woorden dan art. 409 1°. W. v. Sv., dat slechts in het algemeen van arresten of vonnissen spreekt. Onder het woord vonnis kan echter elke veroordeeling begrepen worden, zoowel een uitspraak van den kantonrechter als die van eenig bijzonder rechtscollege.

Deze redactie heeft intusschen het nadeel dat nu een aanvraag om revisie gegrond kan worden op een valsch getuigenis *ten voordeele*, zoodat deze *andere* redactie nog geen *betere* is. De rechter, die in zijn motiveering het getuigenis ten voordeele heeft opgenomen, heeft zoowel hierop als op al de andere getuigenissen recht gedaan. ¹⁾ Het is hier niet de vraag of revisie op dezen grond wenschelijk geacht moet worden; maar de redactie van dit artikel beantwoordt, naar onze meening, niet aan de bedoeling, zoo als die uit de M. v. T. blijkt.

ad. 4^m. Hier vinden wij in het ontwerp een belangrijke verbetering, daar zoo als wij hierboven reeds betoogden dezelfde ratio bestaat voor valsche stukken als voor valsch getuigenis. De Memorie van T. vergenoegt zich dan ook met eenvoudig op deze onvolledigheid der bestaande wet te wijzen.

Artikel 2 van den Titel regelt de aanvraag om revisie in het geval dat een der strijdige veroordeelingen bij verstek is geweest. De procureur-generaal of de veroordeelde, te wiens aanzien de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, kan die aanvraag doen, welke evenwel van rechtswege vervalt, zoodra de bij verstek veroordeelde in verzet komt. De volgende artikelen behandelen de wijze van procederen, in overeenstemming, wat de hoofdzaak betreft met de tegenwoordige wet, behoudens een kleine wijziging, waar de nieuwe wet op de Rechterlijke Organisatie dit noodig maakte. ²⁾

¹⁾ Men vergelijk hier een verzoek om revisie in Hannover, met de beschouwingen daarover van Dr. KIRCHNER, *Gerichtssaal* 1853, p. 191.

²⁾ Het onderzoek naar de identiteit, wordt hier aan een arrondissements-rechtbank opgedragen. Zie hierover verder de M. v. T., p. 121.

Artikel 16 beveelt vergoeding van de kosten, door den beklagde bij de vorige behandeling gemaakt. De Memorie van T. wijdt hier eenige woorden aan de quaestie van schadevergoeding, waarover wij in het volgend Hoofdstuk zullen spreken. Maar in de twee laatste artikelen vinden wij een hoogst treurigen teruggang voorgesteld, die zoozeer de verbeteringen van het ontwerp neutraliseert, dat, zoo wij moesten kiezen tusschen den XIV Titel van dit ontwerp en den XIX Titel van ons tegenwoordig wetboek, wij zeer geneigd zouden zijn, aan het oude boven het nieuwe de voorkeur te geven. Er wordt hier voorgesteld terug te keeren tot het stelsel der Fransche wetgeving, en revisie na den dood van den veroordeelde alleen in het geval van art. 409 2°, van veronderstelden doodslag toe te staan. Over de redenen, in de Mem. v. T. ontwikkeld, die tot dit stelsel geleid hebben, zullen wij hier niet verder spreken, daar zij van zelf ter sprake komen, wanneer wij over een wenschelijke regeling der revisie zullen handelen.

Het is een vreemd verschijnsel, niet alleen in Nederland, maar ook elders waargenomen, dat men van een wetgeving over de revisie, die de Fransche in vrijgevigheid overtrof, tot een meer beperkte is teruggekeerd, zonder dat het ook maar eenigermate blijkt, waarom men dit gedaan heeft. Nergens toch is men door de *ervaring* wijzer kunnen worden, daar de revisie zeer zelden voorkomt, ja zelfs in die landen, waar in alle gevallen, zoo slechts de dwaling bleek, revisie mogelijk was, zelfs dáár hoogst zeldzaam. ¹⁾ Men moet,

¹⁾ B. v. in Beijeren onder de wetgeving van 1813.

naar onze meening, de oorzaak van dit verschijnsel niet dáárin zoeken, (hoewel dit het meest voor de hand ligt,) dat de ondervinding zich een leermeesteres zou getoond hebben, die tegen een vrijgevige regeling der revisie waarschuwde, maar alleen hierin, dat de latere wetgever eenvoudig een ander inzicht in de zaak had, en de geschiedenis niet voldoende raadpleegde, zoodat hij in dezen meer zijn eigen, op zich zelf staand oordeel, volgde. Het zou natuurlijk een geheel andere zaak wezen, als men te doen had met één man, die na verloop van eenige jaren een ander inzicht in eenig punt van wetgeving verkreeg, en men zou o. i. veel meer waarde moeten hechten aan een dergelijke omkeer, dan aan de veranderingen in onze hedendaagsche wetgevingen. Wat nu nog in 't bijzonder de revisie betreft, kunnen wij het vermoeden niet van ons weren, dat hoe belangrijk het onderwerp ook wezen moge, het toch als een klein onderdeel der strafvordering, dat niet dagelijks voorkomt, een weinig stiefmoederlijk door de verschillende wetgevers is behandeld.

Door de wijzigingen van den minister OLIVIER zijn onze bezwaren tegen het ontwerp zeer verminderd, (het stelsel natuurlijk uitgezonderd) want 1°. de revisie na den dood des veroordeelden is weder opgenomen op denzelfden voet, als in het W. v. Sv.; »Indien de veroordeelde niet meer in leven is, kan de herziening worden verzocht door *den echtgenoot* »en *elken bloed- of aanverwant* van den veroordeelde, of bij »gebreke van dezen worden gevorderd door den procureur- »generaal bij den Hoogen Raad.» 2°. De veroordeelde kan na

de revisie schadevergoeding ontvangen ten laste van den Staat.

De van de veroordeeling onthevene heeft hier echter geen *recht* op, maar de Hooge Raad *kan* bij het arrest van ecrherstelling hem die vergoeding toekennen. Het *beginsel* der schadevergoeding is vastgesteld. Over het bedrag dier vergoeding, of den maatstaf, waarnaar zij geregeld wordt, zwijgt de wet; zij spreekt van *vergoeding voor de schade, ten gevolge van de veroordeeling geleden*; de wet zegt niet in hoeverre deze schade middellijk of onmiddellijk wordt bedoeld.

Dat deze wijzigingen belangrijk ingrijpen in het ontwerp, behoeft geen nadere ontwikkeling. Ten opzichte van onze critiek over een en ander verwijzen wij naar het volgend Hoofdstuk.

§ 5. **BELJEREN.** ¹⁾

De Beijersche wetgeving sluit zich geheel bij de Fransche aan, op de volgende weinige uitzonderingen na:

In het geval van doodslag mag ook bewezen worden »dass »derjenige wegen dessen Tödtung die Verurtheilung geschah, nach dem Zeitpunkte seines angeblich erfolgten »Todes noch gelebt habe.» Verder wordt gevorderd, dat de waarschijnlijkheid van het leven blijke uit »neue bisher unbekante Beweise.» De aanvraag om revisie wordt in alle drie de gevallen, ook na den dood van den veroordeelde, aan nabestaanden, of ook aan iederen derde veroorloofd. Zoo als men ziet, is de wijziging niet groot. De proceskosten van

¹⁾ Voor de Deutsche Wetgevingen, waar wij het nummer der paragraaf *niet* opgeven, verwijzen wij naar pag. 24.

het eerste geding blijven bij latere ontheffing ten laste van den niet-schuldige, want de slotbepaling luidt: »In allen übrigen Fällen werden die gerichtlichen Kosten des *Rechtmittels* »von der Staatskasse getragen." 1)

In Beijeren was vóór deze wetgeving van den 10^{den} November 1848 de revisie in den meest onbepcrkten omvang veroorloofd. Dr. ARNOLD vermeldt 2), dat hij gedurende vijf en dertig 3) jaren in de gelegenheid is geweest, de uitkomsten der wetgeving over de revisie na te gaan, en dat het hem niet gebleken is, dat die zeer vrijgeveige wet er toe geleid zou hebben om na verloop van tijd den waren schuldige van zijn vonnis te ontheffen.

Verscheidenc aanvragen kwamen in dat tijdsverloop voor, maar van de meesten bleek reeds dadelijk de ongegrondheid. Zeer zelden werd er tot een nieuwe volledige instructie overgegaan, en slechts éénmaal werd een vroeger veroordeelde langs den weg der revisie niet-schuldig erkend. De man had zich laten omkooopen, om zich schuldig te bekennen aan mishandeling, terwijl hij slechts toeschouwer was geweest.

Dr. ARNOLD spreekt dan ook als zijn gevoelen uit, en de meening van zulk een ervaren man heeft gewicht, dat zij, die bevreesd zijn voor te veel aanvragen, en voor misbruik van allerlei aard, de geschiedenis niet kennen, en de ervaring niet hebben geraadpleegd. Die vreesachtigen weigeren

---

1) Het eenige „nicht übrige" geval is, dat de revisie wordt geweigerd.

2) JAGEMANN'S *Gerichtssaal*, 1851, pag. 58.

3) Van 1813—1848.

den onschuldige het eenige middel om zijn onschuld te bewijzen, omdat een schuldige het *zou kunnen* misbruiken. Toen in 1848 het ontwerp bij de Beijersche vertegenwoordiging werd ingediend, zagen vele leden de bezwaren in, zoowel van het stelsel der casuïstiek, als van het beperkte der Fransche wetgeving. De meerderheid vond het echter bedenkelijk in een vreemd, hun nog onbekend, stelsel wijziging te brengen. Wij zien hierdoor onze meening bevestigd dat men aan een verandering van wetgeving geen al te groote waarde moet hechten, noch zulk een verandering synoniem achten met verbetering. Het blijkt immers hieruit dat de Beijersche kamer de revisie aldus geregeld heeft naar de Code d'I. C., niet omdat zij de Fransche wetgeving in dezen zoo voortreffelijk achtte, maar omdat zij uit onbekendheid met de Fransche bepalingen, ze in een blind vertrouwen overnam. Dat blind vertrouwen mocht nog te rechtvaardigen zijn in 1848, in 1868 zeker niet.

§ 6. HESSEN-DARMSTADT EN NASSAU.

Wij vinden hier een getrouwe vertaling der artt. 443, 444 en 445 C. d'I. C. De revisie na den dood des veroordeelden is geheel uitgesloten, en in zooverre is deze wetgeving nog beperkter dan de Fransche. De woorden »indices suffisants sur l'existence de la personne», zijn vertaald: »hinreichende Anzeigen für die *fortdauernde* Existenz», alsof de Duitsche wetgever bevreesd is geweest voor de *mogelijke* uitlegging, dat de revisie ook kon worden aangevraagd op

het bewijs dat de persoon dien men gedood waande, in leven was geweest na de veroordeeling. Overigens kan men zich verheugen in een beter bewijs dat men niet *geheel* gedachteloos vertaald heeft, daar wij een bepaling vinden voor het geval, dat de getuige die van valsch getuigenis beticht was, vóór de uitspraak sterft. Zijn dood is geen hinderpaal voor de revisie, wanneer het blijkt dat de beschuldiging tegen hem gegrond was. En dit is werkelijk een niet onbelangrijke verbetering.

§ 7. PRUISSEN.

Terwijl de meeste Duitsche Wetgevingen het rechtsmiddel der revisie, »die Wiederaufnahme des Verfahrens» noemen, geeft de Preussische Strafprocessordnung daaraan den naam van »Restitution.»

»Gegen jedes rechtskräftiges Urtheil kann der Verurtheilte »zu jeder zeit das Rechtsmittel der Restitution einwenden, »wenn er darzuthun vermag, dass das Urtheil auf eine »falsche Urkunde oder auf die Aussage eines meineidigen »Zeugen gegründet ist.» Dit is het eenige geval, waarin het Pruissische Wetboek de revisie veroorlooft.

Ook in Pruissen heeft zich het verschijnsel geopenbaard ¹⁾, dat men de woorden der wet heeft willen verwringen, ten einde onder »falsche Urkunde» iedere valsche gerechtelijke acte te begrijpen, een valsche uitspraak b. v. van deskundigen.

---

1) REMEIS, pag. 61.

Hoe beperkt de revisie ook is toegelaten, wij vinden nog twee artikelen die goedkeuring verdienen. Het eene laat, even als in Nassau, het onderzoek naar het valsch getuigenis ook na den dood van den getuige toe. Het andere is ons nog niet voorgekomen. »Das Restitutions-Gesuch muss bei dem Gerichte, welches in erster Instanz erkannt hat, angebracht werden." Dus niet bij het Hof van Cassatie, maar bij den eersten rechter, van wiens uitspraak over de revisie een volgend artikel hooger beroep toelaat, »bei dem Gerichte der höheren Instanz. Eine weitere Beschwerdeführung ist unzulässig."

Dit is inderdaad een belangrijk beginsel, waarover wij natuurlijk meer breedvoerig in het volgend Hoofdstuk zullen spreken. Alleen zij hier ter loops aangemerkt, dat er niet de minste analogie bestaat tusschen een nieuw onderzoek na cassatie, en de revisie. Bij het eerste immers wordt dezelfde zaak nog eens behandeld, en dit moet dus wel door een ander rechterlijk college geschieden. Bij de revisie is het ook wel dezelfde zaak, maar die nu in een geheel ander licht voorkomt. Dezelfde lagere rechter die van de eerste behandeling kennis nam, kan hier dus zonder bezwaar over een zaak oordeelen, die hem nu onder andere omstandigheden wordt voorgesteld.

§ 8. ANHALT-BERNBURG EN WALDECK

hebben de Preussische Ordnung overgenomen met eenige wijzigingen. Waldeck heeft in de revisie een geheel nieuw element gebracht, dat ons ook bij andere Deutsche wetgevingen voorkomt. Wij geven hier den tekst van het artikel:

§ 150 der Waldecksche Strafprocessordnung. »Jeder Verurtheilte hat das Recht die Wiedereinsetzung in den vorigen »Stand gegen ein rechtskräftiges Urtheil zu verlangen, wenn »er nachweisen kann, dass das Urtheil auf eine falsche Urkunde, oder auf die Aussage eines bestochenen oder meinedigen Zeugen oder *Sachverständigen* gegründet ist, oder »wenn er seine *gänzliche Unschuld durch directe neue Beweismittel darzuthun vermag*, und das Gericht von der Wahrscheinlichkeit seiner desfallsigen Angaben überzeugt.»

§ 9. WURTEMBERG 1849.

Het koninkrijk Wurtemberg heeft twee Strafprocessordnungen, de eene van den 22sten Juni 1843, de andere van den 14^{den} Augustus 1849, welke laatste het strafproces regelt voor die misdrijven die »vor die Schwurgerichtshöfe gehören.» Over de eerste zullen wij later spreken; van de tweede kunnen wij volstaan met te zeggen, dat de bepalingen over de revisie volkomen gelijk zijn aan die van Hessen en Nassau. Wat wij daar aantekenden, geldt dus ook hier.

In al de wetboeken die wij tot hertoe met betrekking tot het rechtsmiddel der revisie behandelden, bestaat, bij verschil in kleinere *détails*, op meer dan één punt de grootste overeenkomst, daar zij allen hetzelfde stelsel volgen. Maar nog in een ander opzicht hebben zij iets met elkaâr gemeen, dat namelijk de revisie wel toegestaan wordt ten voordeele van den veroordeelde, maar die ten nadeele van den vroeger

beklaagde geheel is uitgesloten. ¹⁾ In het Beijersche wetboek lezen wij :

»Art. 263. Ist ein Angeklagter von den Geschwornen für »nicht schuldig erklärt worden, oder hat ein denselben von »der Strafe freisprechendes Urtheil die Rechtskraft beschritten, »so kann in Ansehung derselben That welche den Gegenstand »der Anklage bildete, das Strafverfahren niemals wieder auf- »genommen werden.“

Het beginsel zelf zal onze aandacht vorderen in het volgend Hoofdstuk. Bij de wetgevingen, die wij nu zullen nagaan, zal derhalve alleen de wijze, waarop die revisie ten nadeele is geregeld, een punt onzer beschouwing uitmaken. Onder de wetboeken die zich overigens aan de C. d'I. C. aansluiten, moeten wij nog opnoemen dat van:

§ 10. HANNOVER.

De drie gevallen, waarin revisie wordt veroorloofd door den C. d'I. C. zijn ook hier opgenomen, met bijvoeging van het

1) Art. 360 C. d'I. C. bepaalt: „toute personne acquittée legalement „ne pourra plus être reprise ni accusée à raison du même fait.“ De jurisprudentie heeft hieraan de beteekenis gegeven, van hetzelfde feit: „tel qu'il a été qualifié.“ Iemand van de beschuldiging wegens moord vrijgesproken, kan dus later wegens doodslag uit onvoorzichtigheid terecht staan. De Fransche juristen zijn niet eenstemmig van gevoelen over deze quaestie. LEGRAVENEND I, p. 446. TRÉBUTIEN I. c. p. 645, verdedigen de uitlegging der jurisprudentie. F. HÉLIE I. c. III, p. 598. RODIÈRE, p. 290, bestrijden die. De quaestie heeft voor ons geen belang, daar de Nederlandsche rechter nooit van het *misdrif*f vrijspreekt, maar van het *feit*, geheel in 't algemeen, als *misdrif*f den beklaagde te laste gelegd.

geval, »dass die angeblich getödtete Person nach der Zeit der »angeblich erfolgten Tödtung noch gelebt hat.“ Ook is als grond voor revisie opgenomen een *veroordeeling* wegens gebruik van valsche *stukken*. Eindelijk is een vierde geval hierbij gevoegd: »Wenn einer der Richter, welcher an der »oben bezeichneten Entscheidung Theil genommen haben, »wegen rechtswidriger Zuerkennung der Verhängten Strafe, »oder wegen einer bei dieser Gelegenheit verübten Beugung »des Rechtes, oder wenn der Angeschuldigte oder ein Dritter »als Anstifter zu den eben gedachten pflichtwidrigen Hand- »lungen des erkennenden Richters rechtskräftig verurtheilt ist.“

Dit is een grond van revisie, die ons nog niet is voorgekomen, en waarlijk toch wel verdient opgenomen te worden in ieder stelsel van casuïstiek. Want al is het gelukkig een hoogst zeldzaam geval in onze hedendaagsche maatschappij, dat een lid der rechterlijke macht zich door geld- of eercucht of door andere ondeugden gedreven, laat verleiden tot schending van zijn plicht en van zijn eed, — indien het voorkomt is het dubbel noodzakelijk dat zijn heilloos plan worde verijdeld; dubbel noodzakelijk dat de beklagde niet het slachtoffer worde van gerechtelijke *opzettelijke* dwaling. Terwijl wij alzoo de bedoeling van den Hannoverschen wetgever in ieder opzicht goedkeuren, heeft hij zich zoo uitgedrukt, dat het niet aan het doel beantwoordt. De rechter moet toch *veroordeeld* zijn, en dat wel wegens onwettige toekenning van straf, of schending der wet door »das Recht zu beugen“. Ten eerste zal den veroordeelde in deze gevallen reeds dadelijk het middel van cassatie openstaan, ten tweede kan

de rechter zeer goed veroordeeld zijn b. v. wegens omkoo-
ping, en daarom toch niet schuldig zijn aan «Beugung des
Rechtes».

In § 222 wordt de aanvraag tot revisie, ook na den dood
des veroordeelden, aan *iedereen* toegestaan.

Omtrent de revisie ten nadeele is het volgende voorge-
schreven:

»Die Wiederaufnahme des Strafverfahrens gegen ein frei-
»sprechendes Erkenntniss ist nur in den Fällen zulässig, in
»welchen der Freigesprochene die verbrecherische Handlung,
»durch welche seine Freisprechung bewirkt wurde, selbst
»begangen oder angestiftet hat, und seit der Verkündiging jenes
»Erkenntnisses die Verjährungsfrist noch nicht verstrichen ist.»

Zoo als men ziet, is de revisie ten nadeele veel meer beperkt;

1°. de vrijgesprokene moet, of zelf of door een ander, zijn
vrijspraak bewerkt hebben door een ongeoorloofde handeling.

2°. deze revisie is niet ten allen tijde veroorloofd maar door
de verjaring tot een bepaalden tijd na de uitspraak beperkt.

§ 11. **BADEN.**

§ 119 der wet van 5 Februari 1851 luidt als volgt:

»Der Verurtheilte kann die Wiederaufnahme des Verfah-
»rens zu jeder Zeit, selbst nach erstandener Strafe, verlangen:

»1°. Wenn er darthut, dass Urkunden, welche im früheren
»Verfahren gegen ihn vorgebracht wurden, falsch oder ver-
»fälscht, oder dass Sachverständige oder Zeugen, die zu
»seinem Nachtheile aussagten meineidig, oder dass einer oder

»mehrere derselben, oder der urtheilende Richter bestochen
»gewesen sind.

»2°. Die Wiederaufnahme hat ferner statt:

»a. wenn zwei Personen wegen des nämlichen Verbrechens
»durch zwei verschiedene Erkenntnisse Verurtheilt worden
»sind, und aus der Vergleichung beider Urtheile die Unschuld
»einer dieser Personen sich ergibt;

»b. wenn eine Person wegen Tödtung verurtheilt wurde,
»später aber durch neue Beweise wahrscheinlich gemacht
»wird, dass Derjenige, wegen dessen Tödtung die Verurthei-
»lung geschah, noch lebt oder wenigstens, nach dem Zeit-
»punkte seines angeblich erfolgten Todes gelebt hat.”

Tot zoover sluiten zich deze bepalingen vrij wel met de andere Deutsche wetgevingen aan de Fransche aan. Als het meest voorkomende geval, dat het vonnis op een verkeerden grondslag berust door valsche stukken, getuigen, deskundigen of omgekochte rechters, is dit hier in de eerste plaats als grond tot revisie opgenoemd. Wij vestigen alleen nog de aandacht hierop, dat er geen *veroordeeling* vereischt wordt wegens valsch getuigenis, enz. maar dat het voldoende is »wenn der Verurtheilte darthut”, enz. Kan hij hiervan het bewijs leveren, dan wordt zijn vonnis vernietigd.

Maar in de volgende paragraaf vinden wij een geheel nieuwe ¹⁾ grond tot revisie:

»§ 120. Wo die Verurtheilung nicht durch ein Schwur-
»gericht erfolgt, kann der Verurtheilte ausser den Fällen des

---

¹⁾ Een dergelijke bepaling kwam ons reeds voor in het voor WALDECK gewijzigde Artikel.

»§ 119, die Wiederaufnahme des Verfahrens auch dann
 »verlangen, wenn er neue Beweismittel vorbringt, welche
 »für sich allein oder in Verbindung mit den früher erhobenen
 »Beweisen geeignet sind, seine Freisprechung herbeizuführen,
 »oder wenn er neue Thatumstände nachweist, wornach die
 »That nicht als strafbar, oder als ein Verbrechen erscheint,
 »welches mit einer geringeren Strafart bedroht ist, als das
 »im Urtheil bezeichnete.“

Waar het dus eene veroordeeling geldt wegens een misdrijf, dat niet tot de bevoegdheid van de jury behoort, daar is de revisie toegestaan, geheel onbeperkt, wanneer de veroordeelde zijn niet-schuld maar bewijzen kan; slechts onder deze ééne voorwaarde, dat die bewijzen *nova* zijn, dat wil zeggen, dat zij hem vroeger (bij de eerste behandeling) niet bekend of althans niet door hem gebruikt waren; en dat die nova in staat zijn om of op zich zelf, of in verband met vroeger reeds aangevoerde bewijsmiddelen, de vrijspraak van den veroordeelde te bewerken. Ja zelfs al kan hij geen vrijspraak verkrijgen, maar slechts bewijzen, dat voor zijn misdrijf een te hooge *soort* van straf is uitgesproken, ook dan is de revisie niet uitgesloten. In den ruimsten zin is hier dan wel de revisie toegestaan. De Badensche wetgeving vormt hier ¹⁾ in zekeren zin een overgang van het stelsel der casuïstiek tot het stelsel van een beginsel, dat tot richtsnoer dient voor elk bijzonder geval.

Of de onderscheiding tusschen zaken, die door gezworenen

---

¹⁾ REMETS, pag. 62.

berecht worden of niet, juist is, willen wij hier niet bespreken, maar voorzeker ligt het in het stelsel van hen, die in de jury een overwegend bezwaar zien voor de revisie, om een dergelijke wetsbepaling op te nemen, als deze § 120 van het Badensche Wetboek.

De revisie na den dood van den veroordeelde is in al deze gevallen veroorloofd; slechts is de bevoegdheid tot de aanvraag aan niemand buiten den echtgenoot of de erfgenamen gegeven.

Een bepaling als de volgende verdient ook nog onze bijzondere aandacht. In § 121 wordt namelijk de verplichting opgelegd aan iederen rechter, die bewijzen van onschuld ter gelegenheid van een ander proces ontdekt, hiervan aan den veroordeelde kennis te geven.

Wat den vorm van proces aangaat, zoo moet de aanvraag geschieden bij denzelfden rechter; de nieuwe bewijzen moeten voorloopig worden aangevoerd.

Over de revisie ten nadeele bepaalt

»§ 122: Ist der Angeschuldigte auf gepflogene Verhandlung freigesprochen, so findet eine Wiederaufnahme des Verfahrens nur auf Antrag des Staatsanwalts in folgenden Fällen statt:

»1°. Wenn durch gerichtliches Strafurtheil festgestellt ist, »dass in dem vorigen Verfahren falsche Urkunden oder falsche »Zeugnisse vorgebracht worden, oder Bestechung, oder eine »andere strafbare Handlung vorkam, und nach den Um- »ständen anzunehmen ist, dass diese Handlungen einen »wesentlichen Einfluss auf die erfolgte Freisprechung hatten;

»2°. wenn der Freigesprochene später selbst gerichtlich ein »Geständniss des Verbrechens abgelegt hat.»

Vergelijken wij deze bepalingen met de Hannoversche, dan zien wij, dat wel is waar in beiden een misdrijf wordt gevorderd, dat de vrijspraak bewerkt, maar dat de Hannoversche wet bovendien eischt, dat de vrijgesprokene zelf hiertoe medewerkte. De Badensche daarentegen verlangt een *veroordeeling*, en laat in de tweede plaats revisie ten nadeele toe, als de vrijgesprokene later in rechten zijn misdrijf bekent. En résumé, is in Baden de revisie ten nadeele wel niet zoo uitgebreid toegestaan als die ten voordeele, maar toch loopt een beschuldigde, eenmaal vrijgesproken, het groote gevaar van ten tweeden male van een misdrijf te worden beficht, waartegen hij nu wellicht niet meer de bewijzen van niet-schuld kan aanvoeren, die hem vroeger ten dienste stonden.

§ 12. WURTEMBERG 1843.

Art. 416 der wet van 22 Juni 1843 bepaalt het volgende:

»Der Verurtheilte ist zu jeder zeit, selbst nach erstandener
 »Strafe, berechtigt die Wiederaufnahme der Untersuchung
 »zu verlangen, wenn er neue, in den Acten noch nicht vor-
 »kommende Beweismittel anzugeben vermag, womit die
 »Grundlosigkeit der Verurtheilung oder eine verminderte Schuld
 »dargethan werden kann. Der Ehegatte des Verurtheilten,
 »sein Vormund, wie auch seine Verwandte in gerader Linie
 »und seine Geschwister, sind unter der erwähnten Voraus-
 »setzung, gleichfalls befugt zu dessen Vortheil die Wieder-
 »aufnahme der Untersuchung zu verlangen.

»Dieses Befugniss steht denselben auch noch nach dem »Tode des Verurtheilten zu.»

Ook hier alzoo geen andere beperking dan het begrip van nova, waarvan wij hier tevens de omschrijving vinden. De wetgever noemt die bewijsmiddelen nova, welke in de acten van het eerste proces nog niet voorkomen.

Dezelfde rechter, die over dit proces uitspraak deed, onderzoekt ook het proces van revisie.

In artikel 411 lezen wij dat de revisie ten nadeele van den beklagde, slechts vóór het verstrijken van den termijn van verjaring kan plaats vinden, en dat bij misdrijven, die niet ambtshalve vervolgd worden, een hernieuwde aanklacht gevorderd wordt. Ook al is de beschuldigde veroordeeld, kan hij na revisie, zwaardere of meerdere straf ontvangen, als er zich bewijzen opdoen, die zijn misdrijf in zulk een licht stellen, dat hij tot een strengere soort van straf of tot een »noemenswaardig» hogere straf veroordeeld zou kunnen worden. Dit laatste is zeker wel wat vaag, want wat is eene »namhafte Erhöhung»?

Volgens de Wurtembergsche bewijstheorie kan het voorkomen, dat iemand in plaats van ter dood, tot levenslange tuchthuisstraf veroordeeld wordt; indien b. v. even geloofwaardige getuigen met elkander in tegenspraak waren, maar andere bijkomende bewijzen der vrijspraak in den weg stonden. Voor dit geval bepaalt art. 419, 3°. dat, als binnen vijf jaren zich zulke bewijzen opdoen dat er geen bezwaar meer bestaat voor de veroordeeling ter dood, deze langs den weg der revisie nog kan worden uitgesproken.

§ 13. BRUNSWIJK.

§ 173 is zoo volkomen gelijk aan het Waldecksche artikel, dat zij hun gelijken oorsprong verraden, alleen vordert de Brunswijksche bepaling de *veroordeeling* wegens valsch getuigenis of vervalsching van stukken.

De revisie moet door den veroordeelde, en na zijn dood door zijne bloedverwanten, worden aangevraagd.

Het woord »directe» beperkt de nova eenigszins, en bevat den eisch dat zij de bewijzen, waarop de veroordeeling steunde ontzenuwen, en tevens de onschuld bewijzen.¹⁾

Het O. M. kan de aanvraag om revisie ten nadeele alleen doen in de twee eerste gevallen, niet in het geval dat zich *nova* hebben voorgedaan. Het verzoek moet schriftelijk worden ingediend bij »dem Anklagesenate des Obergerichts.» Het is voldoende dat de veroordeelde den rechter overtuigt van de *waarschijnlijke kracht* der nova. Wordt het verzoek verworpen, dan staat, zoowel bij revisie ten voor- als ten nadeele, de weg van cassatie nog open. Deze wetsbepalingen verdienen om hunne beknoptheid wel aanbeveling, maar het is niet te ontkennen, dat er nog veel te wenschen overblijft, en ze op volledigheid geen aanspraak kunnen maken. Wij wenschen in het voorbijgaan nog op te merken, dat de groote beperking van de revisie ten nadeele, ons toeschijnt boven de voorschriften van andere wetgevingen de voorkeur te verdienen.

---

1) SCHWARZE, l. c. pag. 567.

§ 14. THURINGSCHÉ STATEN.

Wij zullen iets langer stilstaan bij de wetgeving dezer staten, die zeer uitvoerig, ja zelfs minutieus genoemd mag worden.

Art. 338 der Strafprocessordnung van 1850 bepaalt het volgende:

»Ein verurtheilter Angeklagter kann, selbst nach vollzogener Strafe, Wiederaufnahme der Untersuchung verlangen:

»1°. Wenn er darthut, dass Urkunden, welche gegen ihn vorgebracht und berücksichtigt wurden, falsch oder verfälscht, oder dass Sachverständige oder Zeugen, die zu seinem Nachtheile aussagten, meineidig, oder dass einer oder mehrere derselben, oder ein Mitglied des Gerichtes bestochen gewesen sind, oder

»2°. Wenn er neue Beweismittel vorbringt, welche allein oder in Verbindung mit früher erhobenen Beweisen geeignet sind, seine Freisprechung herbeizuführen, oder seine That als ein nach einer anderen und gelinderen Strafbestimmung zu beurtheilendes Verbrechen darzustellen.“

Deze bepalingen zijn vrij gelijkloidend met § 119 1° en § 120 Badensche Strafpr.Ordg., zoodat wij hier niets meer bijvoegen. ¹⁾

Na den dood van den veroordeelde kunnen zijn erfgenamen, echtgenoot, en bloedverwanten in opgaande en nederdalende linie de revisie aanvragen, benevens die in de zijdlinie

---

¹⁾ De Badensche wet eischt iets meer dan de Thuringische in het geval van revisie tot verzachting der straf. Zij verlangt dat het blijke dat hier een mindere „Strafart” moet toegepast worden.

tot in den derden graad, een bepaling die ontegenzeggelijk zeer naauwkeurig is.

De revisie ten nadeele is vrij ruim toegestaan:

»Art. 336. Wurde ein Angeklagter durch ein Endurtheil wegen mangelnden Beweises freigesprochen, so kann der Staatsanwalt oder Privat-Ankläger eine Wiederaufnahme der Untersuchung nur dann beantragen:

»1°. Wenn die Freisprechung durch Fälschung, falsches Zeugniß, Bestechung oder durch ein sonstiges Verbrechen des Angeklagten oder einer dritten Person herbeigeführt wurde, und hierüber bereits ein gerichtliches Strafurtheil vorliegt;

»2°. Wenn der Freigesprochene später gerichtlich oder aussergerichtlich ein Geständniß des Verbrechens abgelegt hat;

»3°. Wenn später andere Personen wegen desselben Verbrechens verurtheilt worden sind, und sich bei dieser Gelegenheit Beweismittel ergeben haben, welche die Ueberführung des Freigesprochenen als Mitschuldigen zu begründen geeignet sind.”

Vooreerst schijnt het vrij bedenkelijk, en zelfs onbillijk wegens het misdrijf »einer dritten Person” den vrijgesprokene, die in geen enkel opzicht aan dit misdrijf schuldig was, op nieuw te vervolgen.

In het tweede geval is niet alleen de bekentenis in rechten, maar ook die buiten rechten afgelegd, een grond tot revisie. Het is wel stuitend dat de vrijgesprokene op deze wijze de justitie straffeloos zou kunnen hoonen, maar de deur is nu toch aan velerlei misbruik opengesteld, en het

is zeer licht denkbaar, dat een man die geen grooter schuld heeft, dan dat hij zich aan snoeverij had overgegeven, na lang tijdsverloop ten tweeden male in rechten wordt betrokken voor een misdrijf, waarvan hij nu niet zeker is met even goed gevolg zich te kunnen zuiveren; gezwegen nog van de lichtvaardige praatjes, en scheef voorgestelde of verkeerd overgebrachte gezegden, die nu de grond kunnen worden van een uitzondering op het klassieke »non bis in idem.»

Art. 336, 3° behelst een misschien wat minutieus, maar toch niet afkeurenswaardig voorschrift, als men zich eenmaal voor de revisie ten nadeele verklaart.

Een aanbevelenswaardige bepaling houdt het volgend artikel in, dat namelijk de revisie ten nadeele moet worden afgewezen, bijaldien het slechts de veroordeeling tot meer straf van dezelfde soort zou gelden; de revisie moet aanleiding kunnen geven tot een zwaardere categorie van straffen. ¹⁾

De rechter in eerste instantie beoordeelt voorloopig de kracht en waarde der nova. Binnen drie dagen kan van zijn uitspraak geappelleerd worden. Wordt hierna de revisie toegestaan, dan wordt de eerste instructie der zaak, om zoo

---

1) B. v. iemand is schuldig verklaard aan een misdrijf, waartegen de wet van 5—10 jaren tuchthuisstraf bedreigt. De man is tot 6 jaren veroordeeld. Nu zal volgens deze wetsbepaling de revisie niet veroorloofd zijn, om hem tot 8 of 9 jaren te doen veroordeelen, maar wel om hem schuldig te verklaren aan een misdrijf, waarop van 5—15 jaren tuchthuis is gesteld. Zie de laatst voorgaande noot.

te zeggen aangevuld met deze nova, en het proces heeft verder den gewonen loop.

§ 15. KEURHESSEN.

Een vrijgevige regeling der revisie zou men wellicht in het land der stokslagen niet zoeken. Toch kan men er deze vinden. De revisie is hier in den meest ruimen zin toegestaan, en niets dan het beginsel is vastgesteld; alleen de revisie ten nadeele is iets meer beperkt.

Ziehier welke hervorming op 31 Oktober 1848 den inwoners van Keurhessen wachtte:

»§ 418. Eine Wiederaufnahme des Verfahrens auf Grund
 »neu entdeckter Thatsachen oder Beweismittel findet Seitens
 »des Anklägers und des Angeklagten gegen verurtheilende
 »oder freisprechende Erkenntnisse, selbst nach bewirkter
 »Vollstreckung, Seitens des Angeklagten aber nur alsdann
 »Statt, wenn die Verurtheilung nicht in dessen Ungehorsam
 »erfolgt ist. Dem Staats-Procurator steht dieses Rechtsmittel
 »auch gegen Entscheidungen der Raths- und Anklagekam-
 »mer, durch welche ein Verfahren eingestellt wurde, zu.

»Der Beschädigte kann die Wiederaufnahme nicht nach-
 »suchen.”

Wij vestigen de aandacht op de uitzondering voor het geval, dat de beschuldigde bij verstek is veroordeeld.

De revisie ten voordeele is alleen nog maar beperkt door een termijn van 60 dagen, na de ontdekking der nova, binnen welke het verzoek om revisie moet worden ingediend;

maar deze termijn loopt zelfs niet voor het O. M., als dit *ten voordeele* van den veroordeelde de revisie wil aanvragen.

Voor het O. M. gelden als nova slechts die, welke het vroeger niet *gekend* heeft. Hieruit volgt derhalve dat het voor den veroordeelde voldoende is, dat hij de nova vroeger niet had *aangevoerd*.¹⁾ De revisie ten nadeele moet binnen den gewonen verjaringstermijn worden aangevraagd.

Een latere bekentenis is een novum, voor de revisie ten nadeele; § 419 bepaalt dat het herroepen van zulk een bekentenis slechts dan in aanmerking mag komen, als de »valsheid,» de onwaarheid daarvan, door nieuwe feiten of bewijsmiddelen ondersteund en bevestigd, blijken zal.

De aanvraag geschiedt bij memorie ter griffie van het gerecht, dat het vroegere vonnis gewezen heeft. Was dit gewezen door den rechter in tweeden aanleg, dan kan deze het onderzoek naar de gegrondheid van de aanvraag, aan den lageren rechter opdragen.

§ 16. OOSTENRIJK.

De Oostenrijksche wetgeving heeft in de Artikelen 366—370, in zeer algemene bewoordingen de revisie geregeld. Wat ons hierbij in het oog valt, is dat de revisie ten nadeele even onbeperkt is toegestaan, als die ten voordeele. De wetgever heeft hier het voorbeeld gevolgd der oudere Oos-

¹⁾ Dit voordeel wordt echter in de *meeste* gevallen wel geneutraliseerd door de „Nothfrist” van 60 dagen.

tenrijksche wetgeving van 1803, in plaats van de andere inzichten omtrent de revisie in aanmerking te nemen, door welke zijne naburen in latere tijden waren geleid.

De revisie is veroorloofd zoodra zich *nova* voordoen,¹⁾ die in staat zijn de vroegere uitspraak te wijzigen. Of zij hiertoc in staat zijn,²⁾ moet beslist worden door hunne vergelijking met de vroeger aangevoerde bewijzen. De veroordeelde kan de revisie aanvragen, hetzij om zijn vrijspraak, hetzij om eene vermindering van straf te bewerken. De revisie te zijnen nadeele kan worden aangevraagd, wanneer hij bij gebrek aan bewijs is vrijgesproken, en in het algemeen, tegen iedere vorige vrijspraak, wanneer door *nova* zijn schuld kan bewezen worden. Hield het vroegere vonnis eene veroordeeling in, dan kan de revisie tot verzwaring der straf strekken, evenwel met dien verstande, dat (Art. 367) veroordeeling tot een »Kerkerstrafe» voor een tijd, hierdoor in die tot de straffe des doods of tot levenslange »Kerkerstrafe» veranderd zou worden, of dat een »Kerkerstrafe» van vijf jaren op zijn hoogst, door eene van tien jaren op zijn minst zou worden vervangen.

§ 17. SAKSEN.

Het koningrijk Saksen ontving den 14^{den} Augustus 1855 een nieuwe »Strafproceszordnung.»

¹⁾ REMBEIS, l. c. pag. 67.

²⁾ De Duitschers noemen dit: „die Erheblichkeit der neuen Beweismittel.“ Wij weten voor het vervolg geen kortere en betere uitdrukking bij het behandelen dezer quaestie, dan door te vragen, „of de *nova* relevant zijn, of niet.“

Dr. SCHWARZE was een der ijverigste Ioden der commissie, waaraan de vervaardiging van dit wetboek was opgedragen. Hij leverde reeds in 1851 een belangrijk opstel over de revisie, in het »Archiv des Criminalrechts», en gaf zelf een commentaar uit op het nieuwe wetboek. Wij kunnen, dit alles in aanmerking genomen, in deze Saksische wetsbepalingen over de revisie, een wetenschappelijke en naauwkeurige behandeling van ons onderwerp verwachten; wij zijn tevens in staat hunne juiste beteekenis na te gaan, en van ieder artikel de waarde te schatten, die de ontwerpers daaraan hechtten.

Artikel 387, dat de revisie ten voordeele van den veroordeelde regelt, luidt aldus:

»Der Angeklagte kann im Falle seiner Verurtheilung die »Wiederaufnahme der Untersuchung, und zwar selbst nach »vollzogener Strafe verlangen:

»1°. Wenn er darzuthun vermag, dasz Urkunden, welche »gegen ihn vorgebracht worden, falsch oder verfälscht ge- »wesen, oder dasz Sachverständige oder Zeugen eine falsche »Aussage erstattet haben, und das Erkenntnisz zu seinem »Nachtheile ganz oder theilweise auf jene Urkunden oder »diese Aussagen gestutzt worden ist;

»2°. Wenn er darzuthun vermag, dasz zum Zwecke seiner »Benachtheiligung ein Mitglied des Gerichts oder der Ver- »theidiger bestochen gewesen ist;

»3°. Wenn er neue Thatsachen oder Beweismittel bei- »bringt, welche allein oder in Verbindung mit den früher »erhobenen Beweisen geeignet sind, seine Freisprechung

»oder seine Beurtheilung nach einem milderen Gesetze oder
 »einem milderen Strafsatze als dem angewendeten herbei-
 »zuführen.

»4°. Wenn wegen derselben That zwei oder mehrere Per-
 »sonen durch verschiedene Erkenntnisse verurtheilt worden
 »sind, und bei der Vergleichung dieser Erkenntnisse, sowie
 »der ihnen onderliegenden Thatsachen, die Unschuld einer
 »oder mehrerer dieser Personen nothwendig anzunehmen ist.

»Ist ein Angeklagter durch das Enderkenntnisz nur be-
 »schränkt freigesprochen worden, so kann er unter den
 »vorstehend bei 1 bis mit 4 gedachten Voraussetzungen die
 »Wiederaufnahme der Untersuchung, behufs seiner völligen
 »Freisprechung beantragen.

»Auszer diesen Fällen kann die Wiederaufnahme des Ver-
 »fahrens zu Gunsten des Angeklagten nur in Folge beson-
 »derer Anordnung des Königs verfügt werden.”

Het volgend Artikel geeft na den dood des veroordeelden, de bevoegdheid tot de aanvraag, aan bloedverwanten of aangehuwden in de rechte linie, aan broeders of zusters, en aan den echtgenoot; bij gebreke van deze allen aan zijne erfgenamen, als zij een geldelijk belang kunnen aanwijzen, of in staat zijn de niet-schuld van den veroordeelde te bewijzen. Deze personen worden in het artikel niet opgenoemd, maar er wordt verwezen naar een vroeger artikel; uit het verband schijnt te blijken, dat de erfgenamen alleen dan bevoegd zijn, als zij een geldelijk belang bij de vernietiging der veroordeeling hebben.

Nu volgt er een reeks van bepalingen, die op de revisie,

zoowel ten voor- als ten nadeele, betrekking hebben. Wij wijken daarom af van de wijze van behandeling, die wij tot hiertoe volgden, en geven den tekst van Art. 386 vóór wij de bepalingen van Art. 387 bespreken.

»Art. 386. Die Staatsanwaltschaft kann die Wiederaufnahme des Strafverfahrens gegen den Angeklagten beantragen :

»1°. wenn nach erfolgter Einstellung des Strafverfahrens, oder nach erfolgter Straf- oder Klagfreisprechung des Angeklagten sich ergibt, dasz die eine oder die andere durch »falsches Zeugnis, Fälschung, Bestechung oder eine sonstige »strafbare Handlung des Angeklagten oder einer dritten Person herbeigeführt worden ist;

»2°. wenn das Verfahren wegen Mangels ausreichender Beweismittel eingestellt worden ist, und neue Thatsachen oder Beweismittel beigebracht werden, welche entweder schon vorhandene Verdachtsgründe verstärken, oder neue Verdachtsgründe darbieten, oder Entschuldigungsthatsachen, welche der erfolgten Einstellung unterlegen haben, beseitigen;

»3°. wenn nach einer Klagfreisprechung der Angeklagte »gerichtlich oder aussergerichtlich ein Geständnisz der ihm »beigemessenen That ablegt, oder wenn andere neue Thatsachen oder Beweismittel sich ergeben, welche schon an sich und ohne dasz es eines Zurückgehens auf die Ergebnisse der früheren Beweisaufnahme, in Betreff des Beweises »der Thäterschaft gegen den Angeklagten bedarf, die Ueberführung des letzteren, dasz er die ihm beigemessene That »begangen habe, zu begründen geeignet sind;

»4°. wenn der Verurtheilte nach den Enderkenntnisse

»gerichtlich oder auszergerichtlich ein Geständnisz ablegt,
 »oder andere neue Thatsachen sich ergeben, aus welchen
 »hervorgeht, dasz die Handlung desselben nach einem härteren
 »Strafgesetze oder einem höhcren gesetzlichen Strafsatze zu
 »beurtheilen gewesen wäre. Es soll jedoch die Wiederaufnahme
 »nicht stattfinden, wenn es sich nur um die Wahl einer höhe-
 »ren Strafe innerhalb des gesetzlichen Strafmaaszes handelt.

»Erfolgte die Einstellung oder Freisprechung weil ein
 »unrichtiger Antragsteller aufgetreten war, so kann die Unter-
 »suchung wieder aufgenommen werden, wenn der wirklich
 »zum Antrage Berechtigte solches verlangt, oder neue Umstände
 »sich ergeben, welche zeigen, dasz die Handlung, welche
 »auf Antrag des Verletzten zur Untersuchung gezogen worden,
 »von Amtswegen zu untersuchen sei. Auszer diesen Fällen
 »können zum Nachtheile des Angcklagten, dieselben Thatsachen
 »welche schon Gegenstand der Verhandlung und Entscheidung
 »waren, nicht nochmals Gegenstand der Verhandlung und
 »rechtlichen Aburtheilung werden, und zwar auch dann nicht,
 »wenn die That einer anderen rechtlichen Auffassung als
 »früher geschchen, unterzogen werden könnte”.

Het Artikel is zeer groot en wel daarom, omdat er ver-
 scheidene bepalingen in gevonden worden, voor de verschillende
 gevallen; voor dat van veroordeeling tot minder straf dan den
 veroordeelde toekwam, voor dat van eene »Straffreisprechung”,
 van eene »Klagfreisprechung”, en voor dat van een »Ein-
 stellung des Verfahrens”.

In Art. 389 lezen wij dat een *veroordeeling* wegens ver-
 valsching, of een ander der in de vorige artikelen vermelde

misdrijven, vereischt wordt, en evenzoo waar het novum in eenig misdrijf bestaat; maar met de gewichtige uitzondering voor het geval, dat door overlijden *of door eenige andere redenen*, de veroordeeling onmogelijk wordt.

Art. 390 geeft een omschrijving van het woord *nova*. Als novum geldt alleen wat de »Antragsteller» vóór het vonnis niet gekend heeft, met name geldt niet als novum wat hem wel na het vonnis, maar binnen den termijn van appèl bekend was; evenmin geldt als zoodanig het herroepen eener bekentenis. Naar onze meening is deze definitie te beperkt. Het komt er op aan of de rechter de nova gekend heeft, niet of de veroordeelde ze kende; ¹⁾ bovendien heeft men hierbij de altijd moeielijke beslissing der vraag: sedert wanneer heeft de veroordeelde van die nova kennis gedragen? Deze vraag zal dikwijls aanleiding geven tot fraude en chicanes. Een uiterlijk feit kan men onderzoeken, maar er achter te komen *wat* iemand, en *op welken tijd* hij zulks geweten heeft, is niet altijd mogelijk.

De aanvraag om revisie ten voordeele, is aan geen enkelen termijn gebonden; die ten nadeele moet worden gedaan binnen acht weken, nadat de nova, of het misdrijf, of de bekentenis, aan den »Antragsteller» bekend waren. (Art. 391).

Het verzoek moet bij denzelfden rechter worden ingediend, met opgave hoe men door de nova op zich zelve, of in verband met vorige bewijzen, de bewering van niet-schuld, of van mindere schuld meent te kunnen bewijzen. (Art. 392).

---

¹⁾ WALTHER, *die Rechtsmittel in Strafverfahren*, pag. 158.

De beslissing op het verzoek geschiedt door het »Bezirksgericht'', wanneer het vroegere vonnis door den »Einzelrichter'' is gewezen; bij het »Oberappellationsgericht'' berust de beslissing wanneer het »Bezirksgericht'' het vroegere vonnis uitsprak. Het »Bezirksgericht'' verwijst de zaak dan naar den »Einzelrichter'', het »Oberappellationsgericht'' naar het »Bezirksgericht'', en de zaak wordt op nieuw behandeld, even als of zij voor de eerste maal voorkwam. (Art. 398).

Gaan wij nu de bepalingen van art. 387 en 386 vergelijkenderwijze na. In art. 387, 1°. wordt gezegd dat het voldoende is, dat het vonnis geheel of *ten deele* berust op de valsche stukken, of op de onjuiste uitspraak van deskundigen of getuigen. In art. 386, 1°. daarentegen moet worden aangetoond, dat het vonnis of de »Einstellung'' verkregen is *door* de valscheing of *door* de omkoopning, of *door* eenig ander misdrijf van den beklagde of van een *derde* ¹⁾. Hier, bij de revisie ten nadeele, wordt dus meer gevorderd. De geheele grondslag van de vrijspraak moet in de misleiding des rechters bestaan, terwijl het bij de revisie ten voordeele voldoende is, dat het valsche getuigenis enz. mede onder de motieven van het vonnis was opgenomen. Bij de omkoopning is de revisie ten nadeele meer onbeperkt dan bij die ten voordeele. Art. 387 2°. noemt toch alleen de omkoopning van een rechter of van den verdiger; art. 386 spreekt van omkoopning in het algemeen, dus

¹⁾ Wij hebben hiertegen reeds onze bezwaren op pag. 67 ingebracht. § 171 van het Zurichsehe wetboek vordert, dat het misdrijf met *voorkennis* van den vrijgesprokene op de zaak van invloed is geweest.

ook als »der Staatsanwalt'' is omgekocht. Nu is hiervoor een zeer goede reden. Dr. SCHWARZE had in het ontwerp ook de »Staatsanwalt'' in art. 387, 2° willen vermeld zien, maar niet ten onrechte werd in de »motieven'' gezegd dat deze op de veroordeeling te weinig invloed had. Op de vrijspraak kan hij echter van zeer grooten invloed wezen. Dat dezelfde opmerking niet ook aanleiding had moeten geven tot het weglaten van de woorden »oder der Vertheidiger'', is op zijn minst zeer quaestieus.

Verder bepaalt art. 386, 2°, dat *nova* voldoende zijn tot de revisie eener »Einstellung''.

Art. 386, 3°. Tegen eene »Klagfreisprechung'' is het tot revisie genoeg dat de vrijgesprokene in of buiten ¹⁾ rechten een bekentenis aflegt; of dat er zich *nova* voordoen die *op zich zelve* zijn schuld afdoende bewijzen. Hier zien wij een aanmerkelijk onderscheid met art. 387 3°, waar de revisie moet worden toegestaan, als de *nova* in verband met vorige bewijzen relevant zijn. In beide artikelen kan de revisie ook leiden tot vermeerdering of vermindering van straf, mits het tot een zwaardere of mindere *soort* van straf zij. Eindelijk vermeldt art. 387 nog het voorkomen van tegenstrijdige vonnissen; wellicht was dit overbodig, want zou dit niet reeds een *novum* zijn?

Is de beklaagde »beschränkt'' ²⁾ vrijgesproken, dan kan

¹⁾ Zie hiertegen onze bedenkingen op pag. 68.

²⁾ Dit ziet op het geval, dat de rechter volgens art. 302 den beklaagde vrijspreekt met bijvoeging, dat dit slechts geschiedt, omdat zijn schuld niet voldoende is bewezen.

hij de revisie aanvragen tot het verkrijgen van volledige vrij-spraak.

Wij vestigen nu nog even de aandacht op het slot van art. 387. Meent de veroordeelde dat een nieuw onderzoek van zijn zaak tot zijn voordeel zou kunnen zijn, maar kan hij de revisie niet aanvragen op grond van een der in art. 387^a opgenoemde gevallen, dan kan hij volgens deze slotbepaling zich tot den koning wenden, die dan de revisie be-veelt.

Naar onze meening geeft dit een dubbel nadeel, en heeft de wetgever zich door zijn vrijgevigheid laten medeslepen. De veroordeelde heeft volgens algemeene rechtsbeginselen recht op de revisie of niet. Zoo ja, dan krijgt hij nu uit *genade* wat hem als een *recht* toekomt; in het andere geval kan hem een gunst verleend worden, welke hij niet verdient.

Laat de wetgever zulke bepalingen maken als de rechts-wetenschap hem leert dat in staat zijn, zelfs alle onbillijkheid te weren, maar zulk een slotbepaling als deze toont een wantrouwen in de wet door den wetgever zelven.

De revisie ten nadeele hebben wij reeds in onze vergelijking van de artikelen 386 en 387 besproken. Ons blijft dan niets meer over dan het slot van art. 386, waar nog eens uitdrukkelijk bepaald wordt dat de zaak, uithoofde van een andere rechtsbeschouwing ten nadeele des beklaagden niet op nieuw behandeld mag worden.

Ons overzicht der Europeesche wetgevingen meenen wij hiermede te mogen sluiten. Wij hebben nu toch een voldoende aantal wetsbepalingen van beide stelsels voor ons liggen, zoo

wel van het stelsel der casuïstiek als van dat, waarin een beginsel als grond tot revisie wordt gesteld. Wij willen echter nog even vermelden wat in andere staten omtrent de revisie geldt, meer volledigheidshalve dan wel met het doel om hunne bepalingen afzonderlijk na te gaan.

In Zwitserland heeft ieder canton zijn eigene wetgeving; bij sommigen vinden wij het eene, bij enkelen het andere stelsel gevolgd. De Zurichische wetgeving in dezen onderscheidt zich door hare meer volledige bepalingen. De Grieksche wet heeft zich geheel aan de Fransche artikelen gehouden. De Portugeesche heeft twee gevallen opgenomen, dat der tegenstrijdige vonnissen en dat van valsch getuigenis. ¹⁾

De Engelsche vorm van proces is zoo geheel verschillend van die van het overige Europa, dat wij voor het proces van revisie aldaar geen bepalingen kunnen verwachten, wier navolging mogelijk is.

Het »new trial” en de »writ of error” laten beide een hernieuwd onderzoek der zaak toe.

Bij »new trial” zijn *nieuwe* bewijsmiddelen toegelaten, als de veroordeelde deze niet vroeger had kunnen aanvoeren, en ze in staat zijn op zich zelve of in verband met de reeds aangevoerde de onjuistheid der gewezen uitspraak te bewijzen. ²⁾

In Amerika is »new trial” bij iedere soort van misdrijven toegelaten; maar in Engeland heeft men het bij »felonies” uitgesloten, zoodat het recht van gratie, waaraan in het Engelsche recht een groote ruimte is gelaten, bij deze zwaar-

¹⁾ MITTERMAIER, *Strafverf.* II, § 206.

²⁾ MITTERMAIER, *die Gesetzgebung*, pag. 648.

dere misdrijven den ten onrechte veroordeelde moet te stade komen.

Na hetgeen wij over de gratie gezegd hebben, behoeven wij niet verder het gebrekkige van deze regeling te betoogen.

De »writ of error» is een soort van cassatie, die evenwel niet voor den rechter, maar voor »the House of Lords» wordt gevoerd; ook hierbij worden nieuwe tegenbewijzen toegelaten, ¹⁾ doch dit rechtsmiddel voldoet evenmin aan de eischen, die wij aan de revisie stellen, daar de toestemming der regering hiertoe een noodzakelijk vereischte is, en bovendien een politiek lichaam als het Hoogerhuis, in geenen deele een geschikt rechter mag genoemd worden.

DERDE HOOFDSTUK.

WENSCHELIJKE REGELING DER REVISIE.

Revisie in strafzaken is een rechtsmiddel tot vernietiging of wijziging van een vonnis, dat in kracht van gewijsde is gegaan, op grond van feitelijke dwaling des rechters, welke door een novum moet bewezen worden.

---

¹⁾ MITTERMAIER, *Strafverf.* II, § 206.

§ 1.

Wij willen een oogenblik stilstaan bij het arrest van den Hoogen Raad, van 22 Oktober 1867, in zake de ongeregeldheden, die te Velzen waren voorgevallen. Meermalen is bij de critiek van dat arrest het woord revisie genoemd.

In onze Inleiding hebben wij van dat arrest melding gemaakt, maar alleen als een bewijs van 's menschen feilbaarheid, niet omdat het rechtsmiddel van revisie met de verbetering van dat arrest, naar onze meening, in verband staat. In dat arrest is een juridische fout geslopen, die zonder twijfel aanleiding tot cassatie zou gegeven hebben, als het door een der provinciale hoven ware uitgesproken. Nu het echter door den H. R. zelf gewezen is, was deze weg tot vernietiging gesloten. Zou het echter in iure constituendo langs den weg der revisie moeten vernietigd kunnen worden? Met andere woorden, mag de revisie van een arrest in de wet worden toegestaan, om redenen, die slechts de juridische qualificatie betreffen? De rechtsonzekerheid, die door de tegenstanders der revisie wordt gevreesd, zou o. i. dan inderdaad geboren worden. »Daar is eene nauwelijks zichtbare »grenslijn tusschen het over het hoofd zien van een artikel,» zoo als in het arrest van den H. R. geschied is, »en het »niet toepasselijk achten dierzelfde bepaling. De hoogste »regter zou heden als eene misstelling kunnen kenmerken »wat vroeger zijn voorganger, wat hij zelf welligt gisteren »beschouwde als eene gezonde interpretatie der wet 1).»

1) Prof. DE WAL, *Misstelling en Herstelling*.

Maar *als* men de herstelling wil toestaan van een juridische fout in de arresten van den H. R., onder de waarborgen door den Hoogleeraar DE WAL voorgeslagen, ¹⁾ dan bestaat er toch meer dan één belangrijk verschil, tusschen zulk een middel van herstel en revisie. 1°. Dat middel zou gebonden moeten zijn aan een termijn; 2°. het rechtscollege zelf, in samenwerking met den Procureur-Generaal, of met den veroordeelde, zou het initiatief moeten nemen; 3°. de machtiging des Konings zou een integrerend deel van dat middel van herstel uitmaken. Het zou met de revisie niets gemeen hebben dan den naam, hetgeen aanleiding zou kunnen geven tot verwarring, waarvoor de Regering in 1838 zoo bevreemd was.

Waar de hoogste rechter zich in de toepassing van het *recht* vergist, daar moge men een middel van herstel, bij de wet aan te wijzen, wellicht doelmatig ²⁾ keuren, maar men noeme het niet *revisie*.

De revisie moet niet een middel zijn tot herstel van rechterlijke *vergissing* in de toepassing van het *recht*, maar uitsluitend blijven een middel tot herstel van rechterlijke *dwaling* omtrent *feiten*, van dwaling in den oorspronkelijken zin des woords, verkeerd handelen omdat men omtrent de feiten niet beter was ingelicht.

---

1) I. c. pag. 20.

2) Het ligt buiten ons onderwerp, hier over deze doelmatigheid te spreken.

§ 2.

In onze Inleiding spraken wij van de mogelijkheid van gerechtelijke dwaling. Zoolang telkenmale de feiten zoo luide spreken, zoolang de wetgever inziet dat rechters menschen zijn, zal het rechtsmiddel van revisie niet als iets overtolligs worden opgehooven.

Staat het echter in zedelijken zin den wetgever vrij, die mogelijkheid te erkennen, en toch de revisie zóó beperkt toe te staan, als ook hier te lande tot dusver is geschied?

In het beginsel der revisie ligt de erkenning van deze mogelijkheid, benevens de overtuiging dat door deze erkenning de eerbied voor de wet en de rechterlijke instellingen niet geschokt wordt, maar vermeerderd. Laat ons zien, hoe dit beginsel kan worden toegepast.

Reeds meermalen hebben wij twee stelsels tegen elkander overgesteld, dat der casuïstiek, en dat van een algemeen beginsel, dat den rechter als leidraad dienen moet.

Ons eerste punt van overweging moet nu zijn, welk dezer twee stelsels de voorkeur verdient.

Wat is de grond waarop het stelsel der casuïstiek berust? Wat zijn de voordeelen die het belooft en de nadeelen die het geeft?

Het rechterlijk gewijsde wordt als eene niet aan te randen zaak beschouwd; »Res iudicata pro veritate habetur.” Men wilde dat de revisie als uitzondering op dezen regel een geheel buitengewoon en exceptioneel karakter zou dragen.

Dit is de hoofdgrond voor het stelsel der casuïstiek.¹⁾ Maar is het eene goede en ware reden? Genoemde rechtsregel is een legale fictie, die nuttig is en noodig, omdat er een tijd moet komen, waarop een rechterlijke uitspraak door geen enkel *gewoon* rechtsmiddel meer kan worden aangeval-
len; het is van belang dat het gezag der gewijsde zaak worde gehandhaafd, en daarvoor is die fictie een vereischte. Daarom ook moet aan de revisie een exceptioneel karakter worden toegekend. Maar wil dit zeggen dat de uitzonderingen op dien regel zóó bekrompen gesteld moeten zijn, dat die fictie zelfs gehandhaafd wordt tegenover de werkelijk gebleken waarheid? Immers blijkbaar neen. Dat exceptioneele karakter moet ten gevolge hebben, dat men de bepalingen omtrent de revisie op de meest strenge wijze interpreteert, maar niet dat het doel der revisie niet bereikt wordt. De wetgever die eenmaal erkend heeft, dat het »res iudicata pro veritate habetur" slechts een legale fictie is, die voor de werkelijkheid moet zwichten, die wetgever behoort consequent te blijven, en overal en altijd het materieele recht te handhaven tegenover het formeele recht, voor zooverre de menschelijke onvolmaaktheid dit toelaat.

De vraag is nu of dit mogelijk is, volgens het stelsel der casuïstiek. Het is mogelijk, indien alle denkbare gevallen, die maar ooit kunnen voorkomen, in de wet worden opgesomd. Dit ligt evenwel buiten de taak van den wetgever, die een regel stellen moet, welken de rechter in de concrete

---

1) *Memorie van Toelichting.*

gevallen toepast. Het zou bovendien een reuzentaak wezen, en de uitkomst zou leeren, dat waar de wetgever die aanvaardde, de meeste der door hem voorziene gevallen nooit zouden voorkomen, en daarentegen wel enkele anderen, die *niet* in de termen der wet vielen. Het stelsel der casuïstiek kan dus onmogelijk beantwoorden aan het doel der revisie ¹⁾.

De voorstanders van het stelsel der casuïstiek moeten, waren zij consequent, tegen het beginsel der revisie zijn. Zij zijn dit dan ook niet zelden, en hier en daar is dit gebleken. Zoo werd b. v. bij de beraadslagingen over de Pruisische § 151 gezegd, dat dit ééne geval voldoende was, en voor het overige de *gratie* den *onschuldige* moest te baat komen. ²⁾ Men zou hier willen vragen: »ernst of kortswijl?»

Maar wat zijn dan toch wel tegenover deze nadeelen, de voordeelen van het stelsel? Wij gelooven dat men er dit voordeel van verwacht, dat de veroordeelde voor den rechter, die het vonnis moet vernietigen, en die onbevoegd is over feiten te oordeelen, kan verschijnen met een geconstateerd feit, dat de wet met name als grond tot revisie aanduidt ³⁾.

Dit onderstelt echter een vereischte dat nog niet bewezen is, dat het namelijk noodig zou zijn het proces van revisie bij het Hof van Cassatie te doen aanvangen; deze quaestie zullen wij in § 7 bespreken.

---

1) Onder de Duitsche schrijvers hebben wij geen enkelen verdediger gevonden van het stelsel der casuïstiek. Zie ook BEDARRIDE, l. c. pag. 148.

2) MITTERMAIER, *die Gesetzgebung*, pag. 683.

3) BEDARRIDE, l. c. pag. 147.

De grootste voorstander van het tegenovergestelde stelsel moet het evenwel wenschelijk achten, dat het stelsel der casuïstiek zóó goed worde toegepast, dat men den wetgever niet op al te groote gebreken wijzen kan. Zoo wordt dan ook in het voorloopig Verslag ¹⁾ opgemerkt, dat zelfs in het stelsel der Regering, n°. 2 van art. 1 behoorde uitgestrekt te worden tot ieder geval, waarin het later bleek, door het te voorschijn komen van het object van het vermeende misdrijf, dat er geen misdrijf gepleegd was. Er is evenmin reden om gebleken meineedigheid van den rechter niet als grond tot vernietiging der veroordeeling te beschouwen, terwijl men een valsche getuige wel als zoodanig aanneemt. Beide gevallen hebben gemeen dat het later duidelijk wordt, dat er zich in het proces een omstandigheid heeft voorgedaan, waardoor de veroordeeling op een verkeerden feitelijken grondslag rust. Er bestaat geen ander onderscheid, dan dat in het eene geval de rechter, door het valsche getuigenis misleid, ter goeder trouw, in het andere geval ter kwader trouw een niet-schuldige heeft veroordeeld. ²⁾

Deze voorbeelden van inconsequentie laten zich zeer vermenigvuldigen. Er is geen essentieel verschil tusschen het bewijs, dat de veroordeelde het misdrijf niet heeft kunnen volbrengen, omdat het corpus delicti ontbreekt, en tusschen datzelfde bewijs door het aantoonen van zijn alibi; neemt men het bewijs van alibi onder de gronden tot revisie op,

1) *Handelingen der Staten-Gen.* 1863—64, pag. 1817.

2) Uit art. 181 C. P. blijkt dat de wetgever geen bezwaar ziet in de erkenning van de *mogelijkheid* van een dergelijk geval.

dan is het consequent om de revisie toe te staan, als de veroordeelde bewijzen kan, dat, hoewel hij in abstracto het misdrijf had kunnen begaan, hij in concreto het niet bedreven heeft, maar dat een ander de schuldige is.

Kan men den wetgever niet bewegen de casuïstiek te laten varen, laat men dan alle pogingen in het werk stellen om hem van een »engherzige” casuïstiek terug te houden.

Laat ons nu het andere stelsel nagaan.

Wanneer in de wet een beginsel wordt vastgesteld, waarin met korte woorden wordt bepaald, wat het begrip der revisie is, en wanneer deze in het algemeen moet worden toegestaan, dan houdt de wetgever zich binnen de grenzen zijner taak. Hij doet dan ook hier wat hij overal elders doet, en stelt den algemeenen regel vast. Hij laat dan aan den rechter over, wat diens taak is: de uitspraak van hetgeen in een bijzonder geval, naar het algemeene voorschrift behoort te geschieden. Dit stelsel geeft een dubbel voordeel, ten eerste de eenvoudigheid der wet, een deugd die iedereen als een eerst vereischte van een goede wet erkent; zoodra men van een wetsbepaling vragen moet, »wasz is der langen Rede »kurzer Sinn”? is zij reeds als onbruikbaar gequalificeerd; ten tweede maakt de algemeenheid van het voorschrift het mogelijk, dat ieder onschuldig veroordeelde, later als hij zijn niet-schuld kan bewijzen, op die wetsbepaling zijn verzoek om revisie kan gronden. En dit laatste is een groot en alles afdoend voordeel, wanneer men ten minste uitgaat van de stelling, dat er maar één geval is waarin ons rechtsgevoel meer beledigd wordt, dan door het ontkomen van den schul-

dige aan zijne straf, als namelijk een onschuldige het slachtoffer wordt van laag bedrog of noodlottigen schijn. Wij moeten ons houden aan het beginsel, dat de oorzaak is van het rechtsmiddel der revisie, het beginsel van herstel van *alle* onrecht, door gerechtelijke feitelijke dwaling veroorzaakt. De bepaling der wet moet derhalve zóó ruim gesteld zijn, dat ieder veroordeelde die het bewijs kan leveren, hetzij van zijn niet-schuld, hetzij van zijn mindere schuld, in staat is vernietiging of wijziging van zijn vonnis te verkrijgen. Nu ligt de tegenwerping voor de hand, dat ieder veroordeelde, zoo al niet zijn onschuld, dan toch zeker zijn mindere schuld zal beweren, en de aanvragen om revisie derhalve talloos zullen zijn. Maar al beweert ieder veroordeelde dit ook, hij moet het ook kunnen bewijzen, en dat wel onder meer dan één voorbehoud. De revisie mag nimmer ontaarden in een soort van hooger beroep, waar de zaak nog eens aan een anderen rechter ter beschouwing wordt gegeven; er moet iets wezen dat een ander, een geheel nieuw licht over de zaak werpt; m. a. w. er moet een *novum* zijn.

Dit is o. i. de grondslag, waarop wij voort moeten bouwen.

De eerste vraag is derhalve, wat als *novum* moet aangemerkt worden. Wij hebben gezien dat hier twee gevoelens zijn; sommigen noemen alleen datgene nieuw, wat den *beklaagde* niet bekend was; anderen alles wat den *rechter* niet bekend was bij de eerste behandeling. Wij houden ons aan dit laatste, zoowel op grond der moeielijkheid van het bewijs, dat den *beklaagde* het beweerde *novum* vroeger *wel* be-

kend was¹⁾ als voornamelijk hierom, dat de beklaagde zeer goed met de omstandigheid, die hij nu als novum voorbrengt, reeds vroeger bekend kon zijn, maar om vele redenen bewogen is, die omstandigheid *toen* niet te openbaren. Hij kan hiertoe bewogen zijn, omdat hij slechts als uiterste redmiddel hiermede voor den dag wilde komen, in de hoop dat zijn onschuld of ten minste zijn niet-schuld toch blijken zou; hij kan ook geweten hebben, dat b. v. een getuige voor zijn alibi bestond, maar tevens dat het hem onmogelijk was dezen op te sporen.²⁾ In dit laatste geval deed hij zeer wijs van dezen getuige in het geheel niet te reppen, om den schijn van chicane te vermijden. Zou het nu niet hoogst onbillijk wezen een bepaling in de wet op te nemen, waardoor den veroordeelde niet alleen belet werd zulk een getuige later voor te brengen, maar waardoor tevens de schijn op hem werd geworpen, van het bestaan van dien getuige arglistig te hebben gezwegen. Neen, o. i. is het eenige houdbare criterium of den *rechter* het novum werkelijk een nieuwe, vroeger onbekende zaak is, of liever niet *onbekend* maar *onbewezen*. Men wil verhinderen dat de revisie ontaarde in een soort hooger beroep, welnu, dan is het voldoende, dat voor den *rechter* de zaak in een nieuw licht verschijnt.

Het novum moet daarom wezen, een bij de eerste behandeling den rechter niet bekend geworden feit of bewijsmiddel.

Hoe kan nu beoordeeld worden, of het beweerde novum werkelijk een novum is?

Het vonnis waarvan de revisie gevraagd wordt, met de

1) Zie pag. 76.

2) MITTERMAIER, *die Gesetzgebung*, pag. 673.

stukken der instructie, en het proces-verbaal der terechtzitting zullen hier geraadpleegd moeten worden, en al datgene wat hierin niet voorkomt, moet als *novum* worden aangemerkt. 1)

Men kan van hieraf twee stelsels volgen; 2) men kan de revisie toestaan, zoodra het duidelijk is, dat zij op grond van een *novum* gevraagd wordt; en men kan slechts dan tot het eigenlijke geding van revisie overgaan, als de veroordeelde bewijst dat het *novum relevant* is, dat wil zeggen dat de rechters waarschijnlijk een ander vonnis geveld zouden hebben, zoo zij van dit *novum* hadden kennis gedragen. Gaat men tot het eerste stelsel over, dan loopt men natuurlijk groot gevaar, van vele gedingen in revisie te moeten behandelen, die lichtvaardig blijken, en welke noodelooze moeite men niet had behoeven te nemen, zoo men zich de kleinere moeite had getroost van eerst te onderzoeken, of het *novum relevant* was, en alzoo het tweede stelsel had gevolgd. Hoe zal men dit beoordeelen? Wij geven hier de zeer duidelijke onderscheiding van WALTHER: 3)

Het *novum* is relevant als hierdoor twijfel ontstaat omtrent :

- 1°. hetgeen vroeger *bewezen* was (de feitelijke beslissing); of
- 2°. hetgeen *waardoor* dit *bewezen* was (de bewijsmiddelen);
- 3°. wanneer het *novum* aantoont dat het *middel* (het verstand en geweten des rechters) waardoor de bewijsmiddelen in staat waren, de beweemde feiten voor *bewezen* te doen

1) WALTHER, l. c. pag. 158.

2) MITTERMAIER, *die Gesetzgebung*, pag. 674.

3) l. c. pag. 128.

houden, niet was zooals het moest wezen, b. v. als de rechter was omgekocht. ¹⁾

WALTHER toont aan dat in deze drie gevallen alles is begrepen; de door ARNOLD ²⁾ en SCHWARZE ³⁾ geuite meening onderwerpt hij aan een streng logisch onderzoek, waaruit zonder twijfel blijkt, dat al de door hen gestelde gevallen in de zijne begrepen zijn, maar daarentegen enkele bij hen ontbreken, die in de zijne liggen opgesloten.

ad 1^m. Het *beweene* kan door het novum worden vernietigd, wanneer daaruit voortvloeit dat het *misdrijf niet begaan* is, hetzij dat in het geheel geen misdrijf is begaan, ⁴⁾ hetzij dat de *beweerde* misdadige handelingen niet zijn begaan. ⁵⁾ Het *beweene* kan ook door het novum worden vernietigd door de bewering dat de *veroordeelde* het misdrijf niet begaan heeft, hoewel het misdrijf in het algemeen niet ontkend wordt. ⁶⁾

ad 2^m. De *bewijsmiddelen* worden vernietigd, in het algemeen gesproken, als het novum hunne ondeugdelijkheid aan-

1) Men zou hieronder ook kunnen brengen het bewijs dat de rechter krankzinnig was.

2) l. c. pag. 64.

3) l. c. pag. 572.

4) B. v. als de gewaand vermoorde blijkt te leven, (art. 409, 2°. W. v. Sv.) of de dood niet door eens menschen toedoen is veroorzaakt; of zoo de daad den veroordeelde niet kan toegerekend worden wegens eenig fait justificatif.

5) Dit zal aanleiding moeten geven tot een andere qualificatie en *vermindering* der straf.

6) B. v. door het bewijs van een alibi, of door een ander tegenstrijdig vonnis. (Art. 409 1°. W. v. Sv.)

toont, b. v. direct door het bewijs van onjuist getuigenis enz., indirect door eenig nieuw tegenbewijs.

Er hoort intusschen nog meer toe dan dit; er moet ook worden aangetoond dat de rechter *waarschijnlijk* in dat geval een andere uitspraak zou gegeven hebben. Wij zeggen hier *waarschijnlijk*, maar niet alleen hier, maar ook overal bij het onderzoek of het novum relevant is, behoeft slechts van de *waarschijnlijkheid* te blijken. Dit komt zoo straks nader ter sprake.

Bij dit beweren omtrent de ondeugdelijkheid van eenig bewijsmiddel, maakt het een niet te ontkennen onderscheid of de rechters aan eene wettelijke bewijstheorie gebonden zijn of niet. Ook in dit laatste geval moet de waarschijnlijkheid getoetst worden aan de motiveering van de veroordeeling. Waar evenwel zulk een bewijstheorie bestaat, daar zal het gemis van een enkel bewijsmiddel dikwijls genoeg zijn om de niet-schuld des veroordeelden te constateeren. Hier is het derhalve een zeer practische bepaling, om de veroordeeling, *waar die mogelijk is*, wegens valsch getuigenis enz., te vorderen. Hierdoor wordt de zaak zeer vereenvoudigd. Het vonnis dier veroordeeling constateert de ondeugdelijkheid van een bewijsmiddel, dat tot de schuldigverklaring onmisbaar was. Het eigenlijke geding van revisie wordt nu niets meer dan een formaliteit; de veroordeeling wegens vervalsching van stukken enz. heeft de zaak au fond reeds beslist.

Waar de wettelijke bewijstheorie is afgeschaft, daar verliest de bovengenoemde bepaling veel van haar practisch gewicht, dáár moet het geding van revisie meer zijn dan een formaliteit, en is het dus van minder belang met eene veroordeeling

gewapend de revisie aan te vragen; bovendien is hier de toelating tot de revisie, op grond alleen dier veroordeeling te ruim, want het is nu nog niet *waarschijnlijk* dat de aanvraag om revisie niet lichtvaardig is. Maar in beide gevallen zouden wij de orde der artikelen wenschen omgekeerd te zien en als algemeenen regel stellen: het novum is relevant als het bewijsmiddel ondeugdelijk blijkt, en de vroegere veroordeeling alsdan waarschijnlijk niet gevolgd zou wezen; vervolgens als uitzondering op dezen regel, dat waar die ondeugdelijkheid het gevolg is van een misdrijf, zoo mogelijk van dit misdrijf door rechterlijk vonnis moet blijken.

Wij hebben hier bij herhaling het woord »waarschijnlijk» gebruikt. Wij geven hieraan dezelfde beteekenis, die de Saksische wet geeft aan de bepaling, dat op die ondeugdelijke bewijsmiddelen het vonnis *geheel of ten deele* berust. In dit geval is het immers waarschijnlijk dat de rechter een andersluidend vonnis zou hebben uitgesproken.

Het ondeugdelijk bewijsmiddel moet op de veroordeeling van invloed zijn geweest. Het is zeer licht mogelijk dat het novum b. v. zonder twijfel de onjuistheid van een getuigenis bewijst, maar dit getuigenis kan even blijkbaar geheel zonder invloed zijn geweest. Het novum is dan niet relevant.

ad 3^m. Het novum kan aantonen dat de overtuiging des rechters niet vrij was.

Het gewicht van deze derde reden tot revisie treedt op den voorgrond, daar het verstand, het geweten, in één woord de overtuiging van den rechter, een onmisbaar vereischte voor de veroordeeling is.

Toont het novum aan dat die overtuiging niet vrij was, maar door een bepaald feit werd geïncfluenceerd, dan moet de revisie worden toegestaan. Wij zeggen »door een bepaald feit»; het eenvoudig beweren dat de rechter niet onpartijdig was, dat hij door haat of eenige andere hartstocht werd beheerscht, kan hier niet gelden; zulk een bewering zou ieder veroordeelde kunnen opwerpen. ¹⁾ Evenmin kan men zich hier inlaten met de vraag der *waarschijnlijkheid*; ²⁾ het onderzoek, of de omgekochte rechter voor of tegen de veroordeeling stemde, wordt verboden door de waardigheid der rechterlijke macht, wier beraadslagingen een ondoordringbare sluier moet bedekken. Een omgekochte rechter is geen rechter meer in zedelijken zin; ARNOLD ³⁾ gaat zelfs zóó ver, dat hij de omkoopung als grond niet tot revisie maar tot cassatie wil beschouwd hebben, omdat dan een onvoltallig rechtscollege heeft recht gesproken. Wat men hiervan ook denke, de cassatie is aan een termijn gebonden, en zou hier alzoo slechts onvolledig van dienst zijn. Wordt door eenig novum de ondeugdelijkheid (als wij ons zoo mogen uitdrukken) van een der rechters aangetoond, dan behoort dit zonder eenig nader onderzoek, een grond te zijn tot toelating der revisie.

Het eigenaardige der revisie bestaat dus hierin, dat het gewezen vonnis *ex capite novorum* wordt aangevallen.

Het exceptioneele karakter der revisie is o. i. hierin gelegen dat, waar de weg van hooger beroep of van cassatie open-

---

1) SCHWARZE, *Commentar* II, pag. 206.

2) WALTHER, l. c. pag. 151. SCHWARZE, l. c. pag. 570.

3) l. c. pag. 64.

staat, men deze gewone rechtsmiddelen gebruiken moet; de revisie is een rechtsmiddel tegen een vonnis, dat in kracht van gewijsde is gegaan.

WALTHER ¹⁾ ziet hier de noodzakelijkheid niet van in, maar wij moeten hier opmerken dat deze geleerde een voorstander is van de afschaffing van het hooger beroep, in engere beteekenis. WALTHER splitst het hooger beroep in drie onderdeelen: ²⁾ 1°. wegens de juridische qualificatie; hiervoor, zegt hij is de cassatie voldoende; 2°. wegens *nieuwe* feiten of bewijsmiddelen; deze moeten naar zijne meening uitsluitend in revisie worden aangevoerd; 3°. eene behandeling in tweede instantie van de zaak, juist zoo als zij zich in eerste instantie voordeed; dit noemt WALTHER in engeren zin hooger beroep, en dit wil hij afgeschaft zien.

Bij deze beschouwing is het zeker onnoodig en zelfs af te keuren, met de revisie te wachten tot het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, maar zoo lang in hooger beroep *nova* kunnen worden aangevoerd, verdient, naar onze meening, het gewone rechtsmiddel de voorkeur boven het buitengewone.

Laat ons, voor wij deze beschouwing over de beide stelsels eindigen, kortelijk resumeeren, wat er van deze zaak is in de verschillende staten, wier wetgeving wij in het vorige Hoofdstuk nagingen. Wij zien dan Frankrijk als den oorsprong en vertegenwoordiger van het eene stelsel, waarin een tal van andere staten meer of minder blindelings zijn nagevolgd. In

---

1) I. c. pag. 167.

2) I. c. pag. 259.

Duitschland zien wij in Keurhessen het andere stelsel in den meest onbeprekten zin gehuldigd; niets wordt vereischt dan dat de bewijzen *nova* zijn. Andere staten voegen hier bovendien nog sommige bijzondere gevallen bij, waarin nog iets meer vereischt wordt, zoo als b. v. de *veroordeeling* in het geval van valsch getuigenis; hiervan levert Saksen ons het meest navolgenswaardig voorbeeld. Eindelijk vinden wij bij enkelen het eene stelsel voor de misdrijven, die door gezworenen, het andere voor die, welke zonder gezworenen worden berecht.

§ 3.

De jury is, zoo als wij gezien hebben, een zeer gewichtig element in het vraagstuk der revisie, daar hare invoering terecht of ten onrechte de revisie eerst afgeschaff, en later beperkt heeft. Laat ons zien wat hiervan is. In de eerste plaats, de afschaffing der revisie ten gevolge van de invoering der jury.

Dit is in Frankrijk geschied; op het eind der vorige eeuw beschouwde men de revisie als overtollig, daar de jury een waarborg voor alle onrecht aanbod. Wij willen hier als een merkwaardig voorbeeld van verschil van meening, den aanhef mededeelen der rede van den advoc.-gen. Mr. U. W. E. CASIUS, waarnemend het O. M. in het geding in revisie voor het Hof van Utrecht: ¹⁾ »Bij een vroegere wetgeving, waarbij de schuld »of onschuld der teregtgestelde personen door gezworenen werd »beoordeeld, die slechts naar hunne inwendige overtuiging hunne

¹⁾ Zie Bijlage.

»stem uitbragten, en aan niemand dan aan God en hun geweten
 »rekenschap verschuldigd waren voor de gronden, welke hen tot
 »overtuiging van schuld hadden gebragt, was het te voorzien,
 »dat in enkele gevallen somtijds onschuldigen zouden kunnen
 »veroordeeld worden. Thans echter nu bij ons Wetboek van
 »Strafvordering de schuld moet beoordeeld worden naar be-
 »paalde regelen van bewijs, en de regter de gronden zijner
 »overtuiging van schuld in het vonnis zelf moet opgeven, is
 »het te verwachten, dat deze voorbeelden hoogst zeldzaam
 »zullen wezen, en slechts kunnen plaats vinden bij eenen
 »bijzonderen zamenloop van velerlei omstandigheden.”

Men ziet, Mr. CASIUS was juist het omgekeerde gevoelen
 toegedaan als de Assemblée Constituante in 1789. Daar de
 Fransche wetgever evenwel zelf spoedig zijn dwaling heeft
 ingezien, willen wij daarover niet verder spreken.

Zoo wij dan hierin met Mr. CASIUS gaarne instemmen,
 de juistheid van zijn volgend beweren is o. i. minder ontwij-
 felbaar. Wij zien niet in, dat er een bijzondere samenloop
 van velerlei omstandigheden tot zulk een noodlottige dwaling
 van noode is, maar dat de rechter door een enkele volstrekt
 niet bijzondere omstandigheid kan misleid worden; b. v. zoo
 als in dat proces door de onware bekentenis van den be-
 klaagde, of door een valschen getuige.

Na deze kleine uitweiding komen wij tot het tweede punt,
 de beperking der revisie door de instelling der jury.

Zelfs door groote voorstanders der revisie ¹⁾ is de jury, om-

---

1) Zie b. v. ARNOLD, l. c. pag. 66.

dat de gezworenen hun uitspraak niet motiveeren, als een onoverkembelijke hinderpaal beschouwd, behalve wanneer de veroordeelde een volledig bewijs van onschuld bijbrengt, of aantoonst dat al de bewijsmiddelen valsch zijn. Men weet niet, zoo zeggen zij, of de uitspraak der jury niet dezelfde zou geweest zijn, al had zij ook van het *novum* kennis gedragen. Het is een schaduwzijde van de instelling der jury, maar wilde men bij ieder *novum* de revisie toestaan, men liep dan gevaar van vergeefsche moeite te doen, want de jury zou ten tweedemale het »schuldig'' kunnen uitspreken.

Deze redenering heeft o. i. slechts den schijn van juistheid. Want in de eerste plaats wil men niet op grond van *ieder* *novum* de revisie toestaan, maar alleen dan, als het *novum* relevant is, hetwelk ter beoordeeling staat van den rechter, aan wien het onderzoek hierover wordt opgedragen. Bovendien bewijst de redenering veel te veel. Hetzelfde kan gezegd worden van alle revisie, niet alleen van uitspraken der jury, maar ook van die van iederen rechter, ja zelfs geldt hetzelfde tegen elk rechtsmiddel. Als een veroordeelde in appel komt, dan weet niemand van te voren of hij niet nog eens zal veroordeeld worden. De absolute zekerheid hieromtrent kan nooit verkregen worden, en de allerhoogste waarschijnlijkheid slechts in het geval, dat de onschuld zonneklaar is. En wie durft de stelling verdedigen, dat ieder vonnis, zonder aan eenig rechtsmiddel onderworpen te zijn, moet worden ten uitvoer gelegd? Het spreekt van zelf dat het lichter is de juiste kracht van het *novum* te waardeeren, wanneer men uit de motieven van het vonnis kan nagaan,

op welke gronden de beklaagde is veroordeeld, welke bewijsmiddelen in hun samenhang den rechter tot de overtuiging van schuld hebben gebracht. Bij de aanvraag om revisie kan de rechter dadclijk zien, door vergelijking van het aangevoerde novum met de motieven, of het novum van dien aard is, dat het blijkbaar een hoofdmotief van 's rechters overtuiging wegneemt. Maar hetzelfde kan immers ook geschieden waar er geen enkel motief bekend is, zoo als bij de jury; ook dan kan de rechter, ter wiens competentie het onderzoek is naar de gegrondheid der aanvraag om revisie, beoordeelen uit de vergelijking van het proces-verbaal der zitting met het novum, of het *waarschijnlijk* is, dat de jury een andere uitspraak zou gegeven hebben, als zij bekend ware geweest met dit novum; hetzij hierdoor een der bewijsmiddelen wordt ontzenuwd, hetzij zich een nieuw feit openbaart, waardoor de schuld des veroordeelden wordt weggenomen. Zoodra zich iets belangrijks voordoet, dat der jury onbekend was, ontstaat er twijfel. Nu zeggen zij, die in de jury een bezwaar zien tegen de revisie: dat er deze twijfel ontstaat, of de jury niet toch het »schuldig» zouden hebben uitgesproken; zij hebben hieraan volmaakt gelijk. Wij zeggen dat er deze twijfel ontstaat, of de jury niet het »niet schuldig» zou hebben uitgesproken,¹⁾ en wij gelooven dat niemand dit zal tegenspreken. Maar is het nu niet duidelijk, dat deze twijfel ten voordeele van den veroordeelde moet strekken en nimmer te zijnen nadeele? Is ook hier het »in dubio pro reo» niet van toe-

---

1) WALTHER, l. c. pag. 140.

passing? Wij gelooven derhalve op deze gronden te mogen besluiten, dat het gemis van motiveering bij de uitspraak der jury, geen hinderpaal is voor een even ruime toelating der revisie bij misdrijven, die door gezworenen worden berecht, als bij die, van welke alleen rechtsgeleerde rechters kennis nemen.

Maar de wetgevers zelve, die de revisie beperkt hebben ter wille van de jury, hebben dit reeds ten deele erkend.

Wanneer de revisie wordt aangevraagd op grond van een veroordeeling van een der getuigen, wegens valsch getuigenis, is het dan niet even onzeker of de jury niet toch bij dezelfde uitspraak blijven zal als vroeger, hoewel zij nu een der getuigenissen ten laste van den beklaagde buiten rekening moet laten? Bij een consequente doorvoering van dit bezwaar, kan men alleen de revisie veroorloven als er twee tegenstrijdige vonnissen wegens hetzelfde misdrijf zijn geveld, ¹⁾ zoo als de wetgever in Frankrijk dan ook in 1793 deed. Maar tegen deze consequentie hebben alle latere wetgevers opgezien, en wie zijn stelsel niet consequent durft doorvoeren, spreekt hierdoor zelf het oordeel uit.

Maar gesteld dat het nu zoo ware, en dat het gemis aan motiveering een onoverkomelijke hinderpaal mocht heeten, zou dit dan niet alleen nog maar bewijzen, dat de orakelmattige wijze waarop de jury oordeelt, niet doeltreffend is, en dat zij evenzeer hare uitspraak behoorde te motiveeren? Dit voorstel is door geachte juristen gedaan, en door anderen der bestrijding overwaardig gekeurd.

---

1) Wellicht ook, als de vermeend gedoode te voorschijn komt Cf. p. 32.

Als wij op ons Nederlandsch ius constituendum, op het ontwerp-GODEFROI, nog even het oog slaan, dan lezen wij in de Mem. v. Toel. het volgende:

»Het belang, dat het gezag van het regterlijk gewijsde »gehandhaafd worde, verzet zich naar het oordeel der Rege- »ring tegen zoodanige uitbreiding, als bij sommige Duitsche »wetgevingen aan het rechtsmiddel is gegeven.

»Waar het onderzoek met de meest mogelijke waarborgen »voor rigtige oordeelvelling is omringd geweest; waar het »openbaar ministerie en de beklagde in de gelegenheid zijn »geweest al datgene bij te brengen, wat de waarheid kon »leeren kennen, en de rechter zelf zich, zoo noodig, de »bouwstoffen tot juiste oordeelvelling heeft kunnen verschaffen; »waar eindelijk een hernieuwd feitelijk onderzoek bij den hoo- »geren regter tot herstel van dwaling heeft kunnen leiden, »daar moet die mate van zekerheid geacht worden te zijn »verkregen, die het regterlijk gewijsde tegen latere aanvallen »moet beveiligen, tenzij bijzondere omstandigheden, bij de »wet met name aan te duiden, de overtuiging schenken, »dat het gewijsde dwaling bevat, of dat het ten gevolge »van misleiding van den regter, berust op eenen valschen »grondslag.

»De tegenwoordige wet laat alzoo terecht slechts in enkele »bijzondere omstandigheden herziening van een gewijsde toe. »Zij komt daarin overeen met den Code d'I. C., met de straf- »vorderingen van Beijeren, van Hannover, van Baden in de »gevallen waarin regtspraak met gezworenen plaats heeft,

»en, in gelijke gevallen, van Wurtemberg, van Nassau en
»van Sardinië.»

Laten wij deze toelichting ontleden.

In de eerste plaats, het belang van het gezag van het
rechterlijk gewijsde.

Waar toe is dit gezag van belang? Toch niet om een tot
elken prijs verkregene zekerheid te behouden? Hoe groot
het belang van onschendbaarheid der *res iudicata* moge zijn,
de zegepraal der waarheid is het *einddoel* van alle rechtsple-
ging. Dit einddoel mag niet worden opgeofferd aan die on-
schendbaarheid.

De tweede zinsnede bevat een vreemdsoortige vermenging
van denkbeelden, en verkondigt tegelijk een waarheid, welke
niemand zal tegenspreken. Er staat dit te lezen: Waar
volgens onze rechtspleging een rechtszaak is onderzocht en
ten einde gebracht, daar moet men achten de waarheid te
hebben ontdekt, tenzij men later de overtuiging erlangt, dat
men de waarheid niet ontdekt heeft. Wat heeft deze rede-
neering te beduiden en welke is hare kracht? Die kracht is
gelegen in een tusschenzin, waarin gezegd wordt dat men die
overtuiging moet erlangen door *bijzondere omstandigheden, bij
de wet met name aan te duiden*.

Wanneer men door *andere* omstandigheden de overtuiging
erlangt, dat men de waarheid niet ontdekt heeft, dan moet
men toch blijven gelooven, dat men ze wel heeft ontdekt; en
waarom moet men dit blijven gelooven? Omdat, zoo lezen wij,
onze rechtspleging zoo voortreffelijk is, want:

1°. het O. M. en de beklagde hebben alles kunnen bij-

brengen, en de rechter heeft zich de noodige bouwstoffen kunnen verschaffen, om achter de waarheid te komen;

2°. het hooger beroep heeft door een tweede feitelijk onderzoek tot herstel van dwaling kunnen leiden.

Als onze rechtspleging zoo voortreffelijk is, dan is het te verwonderen, dat in de M. v. T. nog van een herstel van *dwaling* wordt gesproken, en dat bovendien gezegd wordt, dat het hernieuwd feitelijk onderzoek in appèl nog maar tot dit herstel *kan* leiden. O. i. heerscht hier begripsverwarring. Het hooger beroep is een nieuw onderzoek derzelfde zaak; de revisie is een nieuw onderzoek, wel van dezelfde zaak, maar die door toevoeging van nieuwe, of door vernietiging van vroeger als waar aangenomene feiten of bewijzen in een geheel ander licht verschijnt. Doen deze nova zich voor binnen den termijn van appèl, dan is een bepaling als de Saksische zeer goed te keuren, die het rechtsmiddel van hooger beroep verplichtend maakt, en verbiedt te wachten om later het rechtsmiddel van revisie te gebruiken, maar in onze wijze van rechtspleging een waarborg te zien tegen dwaling, zooals dit in de M. v. T. geschiedt, is een volkomen miskenning van het begrip *novum*. Wat bij de behandeling der zaak onbekend was, kon immers op die zaak niet van invloed zijn. Zoodra derhalve dit onbekende bekend wordt, brengt het belang van iedereen mede, het vroegere vonnis te vernietigen. Het belang der justitie brengt het mede, en zij wint er door in de openbare achting; het belang van den veroordeelde brengt het mede, en evenzeer het belang van ieder burger, want dezelfde wet die nu zijn medeburger

niet helpen kan tot handhaving van zijn hoogste en kostbaarste recht, diezelfde wet kan voor hem morgen ongenoegzaam zijn.

De derde zinsnede beveelt de bepalingen van het ontwerp aan, door te wijzen op verscheidene buitenlandsche wetgevingen. Maar hoe men nu ook moge denken over de meerdere of mindere moeilijkheid der revisie in zaken, die door de jury beoordeeld worden, zoo is het toch zeker wel geen argument voor de wetgeving ten onzent, waar de instelling der jury niet bestaat, wannecr men aantoot, dat in andere landen, waar ze wel bestaat, de revisie op diezelfde wijze is geregeld. En dat in die landen de jury als een werkelijk bezwaar wordt aangemerkt, en men zonder die instelling een andere regeling gemaakt zou hebben, dat wordt bewezen door dat eerst in de laatste tijden stemmen zijn opgegaan, die het denkbeeldige van dat bezwaar hebben aangetoond; en bovendien door de andere en ruimere bepalingen, welke in enkele dier Staten zijn gemaakt voor misdrijven, die door gezworenen worden berecht.

Wij hopen hiermede te hebben aangetoond, dat er voor de regeling van het beginsel der revisie, zooals die in het ontwerp is geschied, in de Memorie van Toelichting geen enkel afdoend argument wordt aangevoerd.

§ 4.

Moet de revisie ook worden veroorloofd na den dood van den veroordeelde, en zoo ja, aan wie moet de aanvraag vergund

worden? Ziehier vragen die van veel belang zijn, en waarover, zooals wij gezien hebben, veel verschil bestaat. De bezwaren, die tegen de revisie na den dood worden aangevoerd, zijn van te veel gewicht om ze achteloos voorbij te gaan. Er geen acht op te slaan, zou strijden met den ernst der zaak.

Er is een theoretisch, er is een practisch bezwaar.

De heer DE BOSCH KEMPER ¹⁾ zegt hierover het volgende: »De vraag schijnt ontkend te moeten worden, en wel om dezelfde reden waarom ook na den dood van den verdachte geene vervolging van het gepleegde misdrijf plaats heeft. De daden der overledenen behooren tot de geschiedenis, de rechter spreekt alleen recht over de levenden. Zijn eens de veroordeelingen van hen die niet meer in leven zijn, aan revisie onderworpen, dan zou men bij het vroege voorgelicht moeten aanvangen en gevaar loopen de rechtspraak voor de levenden te verzuimen. De rechter spreekt hier geen recht na afloop eener procedure, maar vervult de rol van geschiedschrijver; hij verklaart dat de overledene onschuldig was.»

In dit theoretisch bezwaar zou dus een practisch liggen opgesloten; men zou gevaar loopen de levenden in hunne belangen te krenken ter wille van de dooden. Hiertegen ligt een zeer eenvoudig middel voor de hand; men stelle een termijn, binnen welken na den dood de revisie moet wor-

---

¹⁾ Mr. B. DE BOSCH KEMPER, *de Strafvordering in hare hoofdtrekken beschouwd*, pag. 257.

den aangevraagd, een termijn b. v. van vijf en twintig jaren; de *naaste* betrekkingen zullen dan wel overleden, en het belang der revisie derhalve zeer verminderd zijn. Dat niemand de revisie zou wenschen van de veroordeeling van SOCRATES of, om ons tot een later tijdperk te wenden, van die van OLDENBARNEVELDT, spreekt wel van zelf. In dezen zin zeggen wij met den schrijver, die feiten behooren tot de geschiedenis; de geschiedenis heeft geoordeeld en ze gebillijkt of afgekeurd. In onzen tijd zou geen afstammeling van OLDENBARNEVELDT zich schamen over zijn voorzaat, die op het schavot zijn leven eindigde, maar er trotsch op zijn, den naam van dien beroemden man te dragen. Maar al is het waar dat men eerst na zijn dood tot de geschiedenis behoort, het omgekeerde, dat men dadelijk na zijn dood op de geschiedenis tot rechtvaardiging mag rekenen, is niet altijd juist. Er is een tijdperk na den dood, waarin men nog niet tot de geschiedenis behoort; dat tijdperk duurt zoolang de *naaste* betrekkingen van den overledene nog leven. Zou men b. v. een onpartijdige biographie kunnen schrijven van een vorst, wiens weduwe nog leeft, wiens zoon het land regeert? Zal men, door kieschheid gedreven, de zaken niet in een minder juist daglicht stellen? Bovendien zijn er een groot aantal menschen, die nimmer tot de geschiedenis zullen behooren, met wie de geschiedschrijver zich niet inlaat; maar in ieder geval heeft een formeele uitspraak van den rechter meer waarde dan de meening van een geschiedschrijver.

Dat tegen de revisie na den dood hetzelfde zou gelden als tegen strafvervolging na den dood, is o. i. geheel on-

juist. De Staat kon er zeer dikwijls belang bij hebben den misdadiger na zijn overlijden te vervolgen, maar een zekere piëteit verbiedt dit; een mensch te dagen voor den rechter, als hij reeds voor een hoogerem Rechterstoel verschenen is, hiertegen komt ieders gevoel op. Hetzelfde kan niet gezegd worden van de revisie na den dood. Het is hier juist het omgekeerde geval, en hetzelfde gevoel van piëteit moet er toe leiden, om ook in de oogen der menschen, den naam des onschuldig veroordeelden te ontheffen van de smet der veroordeeling. Ook hier kunnen wij herhalen, iederceen heeft er belang bij; de Staat, om zooveel mogelijk het onrecht te herstellen, dat door zijn wetten en door zijn rechters is veroorzaakt; de bloedverwanten en voornamelijk zij, die den naam des overledenen dragen, ja ieder derde, die in het leed en in de vreugde zijner medemenschen deelt.

Het kan intusschen raadzaam wezen, om de bevoegdheid tot de aanvraag slechts aan enkelen, en niet aan een ieder te verleenen, maar alleen aan hen, die het grootste belang bij de zaak hebben, het verzoek om revisie toe te staan. Doet men dit binnen deze grenzen, zoodat slechts binnen een bepaald tijdsverloop na den dood des veroordeelden, zij, die den naam des overleden dragen of in een nauwe betrekking tot hem stonden, het verzoek om revisie kunnen indienen, wij gelooven niet, dat dan de zorg voor de dooden, de rechtspraak voor de levenden zou doen verzuimen; wij gelooven nog minder, dat de rechter bevreesd behoeft te zijn, geschiedschrijver te worden. Het zal integendeel voor

den geschiedschrijver een hoogst aangename taak zijn, te kunnen constateeren, dat deze of die persoon, die in den kerker stierf, waar hij onschuldig versmachtte, later door denzelfden rechter, die hem veroordeelde, van zijn vonnis is ontheven; dat de geheimzinnige sluier, dien de geschiedschrijver niet zou hebben kunnen oplichten, ter goeder ure door een rechtvaardige hand is weggenomen, zal niemand laken uit vrees, dat die hand hiertoe *wellicht* niet bevoegd was.

Een ander, grooter, een practisch bezwaar wordt ons hier tegengeworpen. Wij lezen in de Memorie van Toelichting deze woorden:

»Hoe wenschelijk het moge zijn, dat het middel aanwezig zij, om den onschuldig veroordeelde, ook na het overlijden, van de smet der veroordeeling te ontheffen, men mag, waar die ontheffing slechts het gevolg kan zijn van een hernieuwd onderzoek, en de mogelijkheid tot zoodanig hernieuwd onderzoek door het vooroverlijden van den veroordeelde wordt afgesneden, aan die wenschelijkheid niet opofferen wat onontbeerlijk is, om met volkomen zaakkennis tot zoodanige opheffing te geraken.»

Wij beginnen met acte te nemen van de verklaring der Regeering, dat revisie na den dood een *wenschelijke* zaak is. Zij deelt dus niet het bezwaar van den heer KEMPER. Maar hoe wenschelijk ook, zegt de Regeering, het is onmogelijk; alleen in het geval van n°. 2 van art. 1 ¹⁾ was het mogelijk, en daar namen wij het in het ontwerp op, maar ontheffing

---

1) Zie pag 46.

der veroordeeling kan nooit het gevolg zijn van het enkele feit, dat strijd bestaat tusschen twee uitspraken, of veroordeeling ter zake van valsch getuigenis werd uitgesproken. Men moet de zaak op nieuw onderzoeken en de strafvordering tegen een overledene voort te zetten, dat gaat niet aan. ¹⁾

Dit bezwaar kan op twee wijzen worden bestreden. Men kan het als niet afdoend aanmerken, en de revisie na den dood derhalve onbeperkt toestaan; men kan het bezwaar in beginsel deelen, maar zelfs dan, gelooven wij, is een dergelijke absolute verbanning ²⁾ uit ons wetboek van de revisie na den dood, nog niet noodzakelijk.

Het bezwaar bestaat in de voortzetting der strafvervolgung tegen een overledene. Laten wij echter niet aan woorden blijven hangen. Het is hier niet in den gewonen zin een strafvervolgung tegen een overledene, waarbij zijn nagedachtenis beoedeld zou kunnen worden. Al wordt het woord strafvordering ook gebezigd, het is hier het omgekeerde geval, en het doel is niet, straf te vorderen, maar een geleden straf te vergoeden op de eenige wijze die nog mogelijk is, door de nagedachtenis van den overledene van de smet der veroordeeling te ontheffen. Dit te doen is volstrekt niet in strijd met het »hoofdbeginsel'' ³⁾ van stuiting der strafvordering door den dood. Op den overledene rust een vonnis;

---

¹⁾ Mem. v. Toel., pag. 123.

²⁾ Het geval van N°. 2 van art. 1, zal wel zoo zelden voorkomen, dat wij hier van absolute verbanning kunnen spreken.

³⁾ Mem. v. Toel. 1. c.

een nieuw onderzoek heeft alleen ten doel, om in het belang van de gerechtigheid en van de betrekkingen des overledenen, na te gaan of de overledene ten onrechte veroordeeld is, niet om zijn schuld in een sterker licht te plaatsen. Dit laatste zou in strijd zijn met het hoofdbeginsel.

Wij zien werkelijk niet in, dat hier van iets onmogelijks sprake is. Maar al geeft men de onmogelijkheid toe, dan nog is die absolute verbanning der revisie na den dood geen vereischte. Heeft de Regeering niet ingezien, dat het geval zeer denkbaar is, dat bij het verzoek om revisie de meest overtuigende blijken van volkomen onschuld werden overgelegd? Het is immers niet onmogelijk dat uit de tegenstrijdige arresten of uit het valsch getuigenis, dadelijk zonder nieuw onderzoek blijkt, dat de overledene geheel onschuldig is, en het dus onnoodig is de zaak op nieuw te onderzoeken, ten einde te zien tot welke mindere straf de overledene had moeten veroordeeld worden. De Hooge Raad kon dan, *als die volkomen onschuld uit de stukken bleek*, het gewezen vonnis vernietigen, en ten principale recht doende, de nagedachtenis des overledenen ontheffen van de vroegere veroordeeling. Hierin is niets onmogelijks gelegen, en de door de Regeering erkende wenschelijkheid der revisie na den dood zou vervuld zijn.

De Memorie van Toelichting zegt ten slotte:

»Opmerkelijk is het, dat de pogingen in Frankrijk meer dan eenmaal aangewend, om de herziening na het overlijden van den veroordeelde op ruimere schaal open te stellen, tot niets anders hebben geleid dan tot erkenning van de

»onmogelijkheid om aan zoodanige wenschen gevolg te geven.»

Wij stellen voor deze zinsnede thans aldus te lezen:

Verscheidene malen werden in Frankrijk pogingen aangewend, om de revisie na het overlijden van den veroordeelde op ruimere schaal open te stellen. Telkens leden deze pogingen schipbreuk, totdat in 1867 de Regeering zelf een ontwerp aanbood, waarin de vroeger geuite wenschen niet alleen vervuld, maar zelfs overtroffen werden; het zoude zeer opmerkelijk zijn, wanneer men in Nederland ongeveer terzelfder tijd tot het oude Fransche stelsel terugkeerde, toen in Frankrijk na langen strijd het betere inzicht zegevierde.

Bij de behandeling dezer quaestie heeft de Regeering blijkbaar niet ingezien, dat haar stelsel au fond niet deugde. De wenschelijkheid van een zaak wordt erkend, maar die zaak tot stand te brengen wordt onmogelijk genoemd. Is dit een verklaring die past in den mond van een wetgever? Waaruit kan het voortkomen dat op het gebied van wetgeving iets wenschelijks onmogelijk is? Alleen hieruit, o. i. dat er in het stelsel zelf een fout bestaat, die men slechts heeft weg te nemen, om het wenschelijke mogelijk te maken. Te vreemder is het omdat de Regeering in art. 18, 3° de zaak evenzoo geregeld heeft, als wij voorstelden. De gewone loop is namelijk, dat na de constateering der identiteit van den vermeend gedooide met den als levend aangewezen, de Hooge Raad aan de vernietiging der uitspraak, hetzij ontheffing der veroordeeling verbindt of de zaak tot een nieuwe behandeling verwijst. Een nieuwe behandeling na het overlijden was in het ontwerp uitgesloten. Art. 18, 3° bepaalt daarom, dat de

Hooge Raad of de ontheffing der veroordeeling moet uitspreken, of verklaren dat er geen gronden tot vernietiging bestaan. Maar dit is immers hetzelfde, wat wij zoo even in het stelsel der Regeering voorsloegen, om ook in de drie andere gevallen van artikel 1 de revisie na den dood toe te staan, als *de volkomen onschuld* van den overledene blijkt. Het hier gezegde resumeerende, komen wij tot deze conclusie: de revisie na den dood behoort in al de vier gevallen van het ontwerp te worden toegestaan ¹⁾; het beginsel van staking der strafvordering tegen een overledene is hiermede niet in strijd; zelfs bij de meening, volgens welke de revisie na den dood wel strijdig zou zijn met dit beginsel, behoort men de revisie toe te staan, als de volkomen onschuld des overledenen uit de bij de aanvraag overgelegde stukken blijkt. Ten slotte merken wij nog op, dat de Regeering wel de verklaring van onschuld van den overledene toelaat, als een of meer der veroordeelden nog in leven zijn en de revisie verzoeken, en bij deze revisie de onschuld des overledenen duidelijk wordt. Men heeft derhalve ingezien dat, als de onschuld volkomen blijkt, een nieuwe behandeling onnoodig wordt, en toch de revisie willen weren, behalve als toevallig de andere in het geding betrokken personen nog in leven zijn.

§ 5.

Het *herstel* van gerechtelijke feitelijke dwaling is het doel

---

¹⁾ Zoo als wij gezien hebben, heeft de minister OLIVIER het ontwerp in dezen geest aangevuld.

der revisie. In welk opzicht wordt die dwaling door onze hedendaagsche wetgevingen hersteld?

Een in zijn stand algemeen geacht burger, een ijverig en oppassend huisvader, wordt van eenig misdrijf beschuldigd. Ter terechtzitting gekomen, getuigt alles tegen hem. Reeds gedurende het voorloopig onderzoek kon hij bespeuren, dat hij gedaald was in de achting zijner stadgenooten. Hij wordt schuldig verklaard en tot eenige jaren gevangenisstraf veroordeeld. Zijn straftijd is bijna verstreken, toen zijn verdediger in staat meent te zijn, op grond van nieuwe bewijzen, een verzoek om revisie in te dienen. De revisie wordt toegestaan, de veroordeelde niet-schuldig verklaard en het arrest, waarin dit vermeld wordt, ten koste van den Staat afgekondigd. In vrijheid gesteld, vindt hij zijn vrouw niet meer onder de levenden, het verdriet en de schande hebben haar ten grave gesleept. Het kleine vermogen, dat zijn vlijt bijeengebracht had, door proccskosten reeds bijna verslonden, was spoedig geheel verdwenen; zijne kinderen leven van aalmoezen, en gaan gebukt onder de schandvlek, die op hun naam rustte. Zijne eigene gezondheid heeft ernstig geleden, zoodat hij zijn bedrijf nauwelijks kan hervatten, en al kon hij dit ook, zijn nering is verlopen, zijn concurrenten hebben zich gehaast hun voordeel te doen met zijn ongeluk; de dood zal hem, den uit den kerker verlost, een welkome vriend, zijn eenige troost wezen.

De Staat, de onwillige maar toch, hoewel te goeder trouw, uitsluitende oorzaak van al deze rampen, van al dit leed, heeft zich vergenoegd met de rondhorstige verklaring »dat

hij zich vergist had" (een verklaring die echter zeer flegmatick is) ¹⁾ en voor het overige wascht hij zijn handen in onschuld. Wij vragen of dit *herstel* van dwaling mag heeten, en of het den Staat, als collectief geheel, vrijstaat datgene te doen, of liever na te laten, waardoor ieder individu aan de algemeene verachting zoude blootstaan; met andere woorden, behoort de Staat in een dergelijk geval niet iets meer te doen, is hij geen schadevergoeding verschuldigd? Dat onze schildering hierboven niet te levendig gekleurd is, houden wij zonder aarzelen vol; juist daar, waar de onschuld getroffen wordt, worden de diepste wonden geslagen. De betrekkingen van den onschuldige worden heviger gegriefd, lijden een smartelijker leed, dan die van een misdadiger. Zonder ons verder in eenige hypothesen te verdiepen, geven wij hier het slot der pleitrede van den heer Mr. A. R. VAN BEL, verdediger van F. W. BEEK in het geding van revisie voor het Hof van Utrecht: ²⁾

»Ten gevolge van dit alles is BEEK nu sedert 13 maanden
 »van zijn vrijheid beroofd geweest, gedurende dien tijd is hij
 »meestal ziek geweest. Zijn vader is door het voorval bijna
 »krankzinnig geworden, en zijne moeder is, ten gevolge van
 »het veelvuldige weenen door eene oogziekte aangetast, waar-
 »door zij een geruimen tijd nagenoeg het gebruik der oogen
 »heeft moeten missen. Toen zij hunnen zoon, die in de ge-
 »vangenis ziek was, wilden bezoeken, wendden zij zich tot

1) DE PRINCE, *Themis* 1862, pag. 210.

2) Zie Bijlage.

»mij en ik verzocht voor hen een bewijs van toegang, doch »ik bekwam tot antwoord, dat ik er niets mede van nooden »had, en ik mij met de zaken van anderen niet behoefde »te bemoeijen. Zulks gebeurde, nadat het reeds gebleken »was, dat BEEK onschuldig was.

»Men heeft mij gevraagd of deze beschuldigde geene schade- »vergoeding thans kon eischen? Ik heb moeten antwoorden, »dat de wet er geene toekende. Het is niet alleen zijne »langdurige gevangenis, welke ik beklaag, maar veel meer »den omgang met zoo vele bedorven lieden in de gevangenis, »welke mij vrees inboezemt. Een cipier eener groote gevan- »genis verzekerde mij eenmaal, dat hij had opgemerkt, dat »niet zelden, wanneer een onschuldige zijne gevangenis ver- »liet, hij denzelven spoedig als schuldig terug ontving, ten »gevolge der slechte indrukken in de gevangenis ontvangen. »Zal nu deze beschuldigde op zijn zoo jeugdigen leeftijd daar- »voor bevrijd blijven?

»Zijne ouders zijn door ziekte achteruit gegaan in hunne »zaken, zoodat hij den ganschen dag zal moeten arbeiden »om den kost te verdienen en er dus aan zijne opleiding »weinig ten koste gelegd zal kunnen worden, indien daarin »niet op de eene of andere wijze wordt te gemoet gekomen. »Misschien zeggen sommigen dat het niet eens billijk zoude »wezen, indien BEEK nog schadevergoeding ontving; maar »zij vergeten zijnen leeftijd, die destijds slechts 13 jaren »bedroeg, zij vergeten zijn kinderlijke vrees en ligtgeloo- »vigheid.

»Ook BROEKMAN, hoezeer vroeger ontslagen, heeft moeten

»boeten voor zijne vroegere bekenenis. Verschrikkelijk is hij
 »mishandeld geworden door de medegevangenen, omdat hij
 »hun niet opgeven kon, waar het goud werkelijk verkocht
 »was en hij de dieventaal niet spoedig genoeg wilde aanleeren.
 »Ik heb daarvan slechts officieus kennis gegeven aan sommige
 »autoriteiten, omdat ik geen stellige bewijzen had en dus
 »geen regtstreeksche aanklagt tegen de daders kon indienen.
 »Nog lang daarna heeft hij aan de gevolgen dier mishande-
 »lingen geleden en tot nu toe is het hem niet mogelijk ge-
 »weest weder in dienst te komen, uit hoofde van het gewone
 »vooordeel tegen een ieder die eenmaal in hechtenis is ge-
 »weest. Reeds heeft hij zich vruchteloos gewend tot de com-
 »missie ter zedelijke verbetering van gevangenen, welke hem
 »echter ook niet kan helpen, omdat hij niet veroordeeld is
 »geweest. Dezen is hij te goed en geneen te slecht om hem
 »te helpen, en zoo blijft hij zonder werk, en ongelukkig als
 »hij niet van Staatswege of door particulieren ondersteuning
 »verlangt, gelijk ik insgelijks voor BEEK wensch. Voorleden
 »jaar is het ook in België gebleken, dat eenige personen
 »onschuldig veroordeeld waren geworden, en hun regtsge-
 »donderscheidt zich in zoo verre van een gunstige zijde van
 »het onderhavige. Zoodra hun onschuld bekend werd plaatste
 »men hen in een beter verblijf, en bezorgde hun al die gerie-
 »felikheden welke eene gevangenis toeliet. Met allen spoed
 »werd hun proces binnen vijf weken beëindigd, waarvoor
 »men hier vier maanden heeft noodig gehad. Bij hun ont-
 »slag werden deze onschuldigen als het ware in feestelijken
 »optogt ingehaald in hunne woonplaats, en zoowel van Staats-

»wege als door particulieren zijn zij ruimschoots schadeloos »gesteld.»

Het leed dezer werkelijkheid doet niet onder voor onze fictie.

De quaestie der schadevergoeding is inderdaad van het hoogste gewicht. In de eerste plaats geeft zij veelal *grootte*, ja *somtijds de eenige* waarde aan de revisie, wanneer de straf is ondergaan. Het geval is zeer denkbaar, dat een onschuldig veroordeelde in de algemeene achting zeer weinig gedaald is, omdat menigeen van zijn onschuld verzekerd was, en bijna een ieder aan zijn schuld twijfelde. Die onschuld wordt later ontwijfelbaar zeker. Zal hij de revisie aanvragen? Maar wat doet deze ter zake, als het eenige nadeel dat hij geleden heeft, hem toch niet wordt vergoed. In de achting zijner medeburgers is hij nu geheel en al hersteld, maar wat hem nog niet is vergoed, dat is het nadeel, dat hij in zijn vermogen heeft geleden. Kan de revisie hem hierin niet helpen, kan hij de vermindering van zijn stoffelijk voordeel niet zien aangevuld, de revisie is voor hem van zeer weinig waarde. Wat de vergoeding der proceskosten betreft, deze is iure constituendo te verwachten, ten minste reeds in het ontwerp-GODEFROI opgenomen. Maar die vergoeding, hoe gering ook, is reeds een toetreding tot het beginsel der schadevergoeding. Wanneer men uitgaat van de stelling dat de Staat, ter goeder trouw verkeerd handelende, geen schadevergoeding schuldig is, dan vervalt ook de teruggave der proceskosten. Deze kosten zijn een nadeel voor den veroordeelde geweest, die men moet voegen bij al de overige nadeelen, die hij geleden heeft, het gemis zijner vrijheid, de

schande en het leed, hem en zijn betrekkingen aangedaan, zijn crediet dat geschokt, zijn bedrijf dat vernietigd is. Het eene nadeel te vergoeden en het andere niet, zou een schromelijke inconsequentie wezen.

Wij hebben bezwaren op te lossen van practischen en van theoretischen aard. De laatsten keeren zich tegen het beginsel van schadevergoeding door den *Staat*, de practische bezwaren bestaan in de toepassing. Wij zullen trachten het over het beginsel eens te worden, dan is de toepassing een zaak van ondergeschikt belang.

Op welken grond, zoo vraagt men ¹⁾, moet *de Staat* met die schadeloosstelling (wier billijkheid niet wordt betwist) belast worden? Den Staat zou men aansprakelijk willen stellen voor de dwalingen van den rechter? Het is immers geheel onjuist, dat in de latere vernietiging der veroordeeling het blijk is gelegen, dat de rechter die de veroordeeling heeft uitgesproken, in den stand der zaak, zoo als zich deze aan hem voordeed, anders had behooren te beslissen. De veroordeelde moge door die beslissing schade hebben geleden, geen grond bestaat er om juist den Staat, meer dan een ander, tot vergoeding dier schade gehouden te achten.

Deze redeneering moge voor pleitrede kunnen dienen, wanneer de schadevergoeding werd gevraagd op grond van art. 1401 B. W., hier is zij o. i. van weinig gewicht. Dat de rechter in den zin van dat artikel niet schuldig is aan het toebrengen van schade door een onrechtmatige daad, is naar onze

---

1) Mem. v. Toel. pag. 122.

meening volkomen juist. »Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet». De rechter was niet alleen gerechtigd, maar verplicht tot deze a posteriori onjuist geblekene veroordeeling. In het »voorloopig verslag» lezen wij evenwel de volgende aanmerking: »De gehoudenheid van den Staat — zij moge betwijfeld worden in *foro civili* — berust op den grondslag van billijkheid en regtvaardigheid. Het is de Staat, die door *zijne* wet en door *zijne* regters stellige krenking en schade te weeg bragt». En waarom is dit geschied, wat is de oorzaak dier veroordeeling, waarvan een onschuldige het slachtoffer is geworden? Het was de zorg voor de handhaving der orde en veiligheid in het *algemeen belang* der maatschappij. Er is dus niets ongerijmds in gelegen, dat op kosten dierzelfde maatschappij de schade worde vergoed, uit zorg voor haar belang veroorzaakt. ¹⁾

Het toekennen van zulk een schadevergoeding berust op hetzelfde beginsel als de vergoeding van de preventieve gevangenhouding, in geval van buiten vervolging stelling, vrijpraak, of ontslag van rechtsvervolging. Een bezwaar tegen de schadevergoeding in deze laatste gevallen kan ook gelden bij die na revisie. Men zegt, de rechter moet dikwijls vrijspreken bij gebrek aan bewijs, al is hij ook nog zoo overtuigd van de schuld des beklagden, omdat wij de wettelijke bewijsminima in ons wctboek hebben opgenomen. Kent de wet nu nog bovendien schadevergoeding

---

¹⁾ DE PINTO, *Themis* 1862, pag. 210. EYSELL, *Nieuwe Bijdragen*, XII, pag. 545.

toe, dan zal de schuldige niet alleen ongestraft blijven maar nog beloond worden daarenboven. Zoo is het ook bij revisie. Een der getuigen is wegens valsch getuigenis veroordeeld, het is zeer licht mogelijk dat de rechter even sterk als vroeger overtuigd is van de schuld des veroordeelden, maar hem nu in revisie moet vrijspreken. — Hiertegen bestaan twee middelen. Vooreerst de afschaffing van het wettelijk bewijs; ten tweede, de schadevergoeding niet verplichtend, maar facultatief te stellen. De afschaffing van het wettelijk bewijs staat ons te wachten, en hiermede vervalt dit anders werkelijk gewichtig bezwaar; maar ook in weerwil daarvan zou het facultatief stellen der schadevergoeding reeds verhinderen, dat een misdadiger nog de voldoening mocht smaken, een ruime schadeloosstelling te ontvangen, terwijl hij door een ongelukkig toeval zijn rechtvaardige straf ontkomt. Zoo staat ook in het ontwerp-OLIVIER: »De Hooge Raad kan »hem tevens ten laste van den Staat vergoeding toekennen »voor de schade, door hem ten gevolge van de veroordeeling »geleden».

Nog een ander bezwaar vinden wij bij den heer KEMPER ontwikkeld.¹⁾ »De berooving der vrijheid bedoelt geen vermogensvermindering, en veroorzaakt die ook dikwijls niet. Voor den verkwister kan zij zelfs geldelijk voordeel hebben, want hij wordt aan tucht en werkzaamheid gewend en zijn overschietend vermogen blijft gespaard».

Wat de berooving der vrijheid *bedoelt*, komt hier niet in

---

1) l. c. pag. 259.

aanmerking, wij hebben slechts te vragen wat zij *uitwerkt*. En dit zal altijd schade wezen, *materieele* schade, zelfs voor den misdadiger, à plus forte raison voor den onschuldige. Het geheel exceptioneele geval van dien verkwister, kan niet tot maatstaf dienen. Hij zou den rechters een dergelijk antwoord kunnen geven als JOZEF aan zijne broeders, toen hij hen in Egypte wederzag. Maar »ex his, quae uno forte aliquo casu accidunt, iura non constituuntur”.

Het billijke van het beginsel der schadevergoeding hebben wij, zoo wij hopen, in een genoegzaam helder licht geplaatst, de bezwaren tegen de vergoeding door den *Staat* voldoende trachten op te lossen; wij moeten nu de bezwaren tegen de toepassing van het beginsel nagaan. Deze zijn niet gering, en het vermoeden is wellicht niet ongegrond, dat men in menige wetgeving voor de uitvoering is teruggedeinsd.

Wij beginnen met een schijnbaar bezwaar, den last die op de schatkist wordt gelegd. Dit mag natuurlijk niet wegen, en zelfs de tegenstanders der schadevergoeding durven dit niet als een bezwaar aanvoeren.¹⁾ Maar waarin moct die schadevergoeding bestaan? Om deze vraag te kunnen beantwoorden moeten wij eerst weten, waarin de schade bestaat, die de veroordeelde geleden heeft. Deze nu kan in twee deelen worden gesplitst; de zedelijke en de stoffelijke schade. De zedelijke schade is het gemis zijner vrijheid, de schande, het zieleleed van hem *en van zijn betrekkingen*. De stoffelijke schade is het werkelijk nadeel, dat hij in zijn vermogen heeft onder-

---

1) Wij vermelden het dan ook slechts *pro memorie*.

gaan. Dit laatste nu is niet moeielijk te vergoeden. Hiertoe behooren de proceskosten, het gemis van verdiensten, de vernietiging van zijn bedrijf of broodwinning; dit alles zijn op geld waardeerbare zaken. Mogen er zich ook moeielijkheden kunnen voordoen, zij zijn niet onoverkomelijk. Het zal hier natuurlijk vergoeding moeten zijn voor die schade alleen, welke een onmiddellijk gevolg van de veroordeeling is geweest. Een speculant b. v., zal niet mogen wijzen op een voordeelige speculatie die hem ontgaan is, en hiervoor een ontzaglijke som eischen. Een taxatie der zedelijke schade is moeielijker, ja, deze juist te waarderen zou zelfs onmogelijk zijn; de berooving van vrijheid is iets wat zich niet onder cijfers laat brengen. Maar is het nu een logische redeneering wanneer men zegt: Daar wij de schade niet geheel en al naar een juisten maatstaf kunnen vergoeden, daarom zullen wij maar niets doen? Neen, integendeel, omdat de vrijheid een zaak van zoo onschatbare waarde voor den mensch is, moet dit te eerder een prikkel zijn om alles te doen, wat *mogetijk* is, ten einde het gemis, het ten onrechte geleden gemis dier vrijheid, aan den veroordeelde te vergoeden. En men kan nog meer doen, men kan een equivalent geven voor de schande, door eerbetoon. Zoo als uit de rede van Mr. VAN BEL blijkt, had men in België de als onschuldig erkenden in triomf uit de gevangenis naar hunne woning teruggeleid. Een dergelijke handeling, waardoor den medeburgers van den veroordeelde, zijn onschuld in het oog vallend wordt bekend gemaakt, zou in waarheid een tegehanger zijn van de evenzoo geruchtmakende wijze,

waarop de beklaagde is weggevoerd. Het zeldzame van zulk een eerbetoon zou er de waarde van verhoogen, vooral voor den man uit het volk zou het groote waarde bezitten. Op hem zou dan in de oogen van niemand eenige smet meer rusten; op nieuw werk te bekomen, zou hem niet de minste moeite kosten. Het spreekt wel van zelf, dat de wet hieromtrent in geen bijzonderheden zou kunnen treden, evenmin als over de wijze waarop de *geldelijke* schadevergoeding geregeld moet worden. De wet behoeft slechts het beginsel te verkondigen, en kan de toepassing geheel aan den rechter overlaten. Het komt ons voor, dat deze geen middel onbeproefd moet laten om *alle* nadeel, door de veroordeeling en de straf geleden, te vergoeden aan hem die volkomen onschuldig blijkt. De schadevergoeding zal geheel of ten deele moeten wegvallen, zoodra het blijkt, dat de veroordeelde door een onware bekentenis of door eenige ongeoorloofde handeling, zelf oorzaak is geweest van zijn veroordeeling; de rechter zal in een dergelijk geval op deze omstandigheden moeten letten.

Een andere vraag is deze: komt de schadevergoeding na den dood van den veroordeelde aan zijne nabestaanden toe? Alles hangt hier af van de omstandigheden. De heer KEMPER ¹⁾ zegt: »Dit recht is bloot persoonlijk, zoodat de beklaagde »die er geen gebruik van maakt, het niet overdraagt op »zijne erfgenamen». Dit is slechts ten deele waar. Als de beklaagde, binnen zekeren termijn, geen gebruik heeft gemaakt van zijn recht om schadevergoeding te vragen, dan is er zeer veel

---

¹⁾ I. c. pag. 261.

voor te zeggen, om aan zijn erfgenamen deze bevoegdheid niet toc te kennen. Maar als de beklaagde, of liever als de veroordeelde door den dood verhinderd is gebruik te *kunnen* maken van dat recht, dan zou het even onbillijk zijn jegens de erfgenamen hun onbepaald dat recht te ontzeggen, als jegens den Staat, hen zonder uitzondering te *moeten* schadeloos stellen. De eenvoudigste oplossing der quaestie is de redactie van Art. 18, 2°. ontwerp-OLIVIER: »de vergoeding *kan* worden toegekend aan den echtgenoot of bloedverwanten, *die de* »*Hooge Raad aanwijst*. De schadevergoeding is dan geheel facultatief, en de rechter beslist of de erfgenamen in casu belanghebbenden zijn en welke die zijn.

Ten besluite van onze beschouwing over de quaestie der schadevergoeding door den Staat, willen wij er nog op wijzen dat onze meening niet nieuw is, maar dat reeds sedert onheuglijke tijden dit beginsel door geachte schrijvers is verdedigd, en meermalen toegepast. ¹⁾

§ 6.

Moet de revisie ook worden toegestaan ten *nadeele* van den bij vroeger vonnis *veroordeelde* of *vrijgesprokene*?

De vraag zelf toont reeds dat hier twee quaesties zijn op te lossen; of de revisie mag leiden tot veroordeeling van den eens vrijgesprokene, en of zij mag dienen tot de veroor-

¹⁾ J. J. VAN LEEUWEN JR., de Damno reo resarciendo. Trajecti ad Rhenum 1843.

Annales du Congrès International de Gand. 1863, pag. 109.

decling tot zwaardere straf, als het na de eerste behandeling blijkt, dat de toegepaste straf te licht was voor het gepleegde misdrijf.

Laat ons eerst het beginsel der revisie ten nadeele in het algemeen bespreken. De beide onderdeelen, waarin wij onze vraag splitsten, zullen dan gemakkelijk op te lossen zijn.

Reeds hebben wij gewezen op den regel: »non bis in idem.” Deze oude rechtsregel is door alle tijden heen in het oog gehouden. De revisie ten nadeele zou een gewichtige uitzondering op dezen regel zijn. Het is derhalve van belang den oorsprong van het »non bis in idem” na te gaan. Wanneer wij eenmaal weten waarom de juristen *den regel* gesteld hebben, dan zullen wij kunnen zien in hoeverre de *uitzondering* te rechtvaardigen is. Twee belangen moeten vereenigd worden, het belang der maatschappij en het belang van ieder individu. In het belang der maatschappij moet het individu zich onderwerpen aan het gerechtelijk onderzoek, maar is dit eens geschied en zijn schuld niet erkend, dan vordert het belang van het individu, dat dit een voor goed afgedane zaak zij, waarover hij zich niet meer te bekommeren heeft, *ne bis in idem inquiratur*.

De Duitsche litteratuur is ons hier een belangrijke bron, daar wij verschillende gevoelens aantreffen bij vier geachte schrijvers: DR. ARNOLD,¹⁾ SCHWARZE,²⁾ WALTHER³⁾ en

---

1) l. c. pag. 48.

2) l. c. pag. 573.

3) l. c. pag. 165.

MITTERMAIER.¹⁾ Hun gevoelens zijn te belangrijker omdat zij in de volgorde hier vermeld, elkanders meeningen beoordeelen. Laat ons zien welke die meeningen zijn.

ARNOLD verklaart zich zeer sterk tegen *elke* revisie ten nadeele. Op denzelfden grond, waarop de verjaring berust, bestrijdt hij deze revisie. »De sporen van het misdrijf zijn uitgewischt, bescheiden zijn verloren gegaan, getuigen weten zich ternauwernood de feiten te herinneren, die zij zagen, en waarvan hun slechts de grove omtrekken nog voor den geest staan, terwijl het juist op de fijneren aankomt. Iedere strafvervolging wordt des te gebrekkiger, naarmate het tijdsverloop tusschen het misdrijf en het onderzoek grooter is. Nog meer zou dit gelden bij de revisie. Want daar de verjaring gestuit is door de eerste vervolging, zoo zou, waar de verjaringstermijn op twintig jaren is bepaald, het mogelijk wezen na bijna veertig jaren nog vervolgd te worden.

Terwijl de revisie in het algemeen ten doel heeft het materieele recht te handhaven boven het formeele recht, zou men gevaar loopen door *deze* revisie juist het materieele recht te schenden, en een onschuldige te veroordeelen. De man, die eens vervolgd is en al den jammer en het leed heeft moeten doorstaan van een gerechtelijk onderzoek, moet niet bloot kunnen staaan aan eene herhaling hiervan, nadat hij eenmaal vrijgesproken is. Het is zeer denkbaar en zelfs waarschijnlijk, dat hij bewijzen zijner onschuld vernietigd

---

¹⁾ *Die Gesetzgebung*, pag. 683.

heeft, ¹⁾ of niet meer aanvoeren kan, dat hij nu niet meer in staat is, bewijzen tegen de beschuldiging over te stellen; ²⁾ en al vermag hij dit ook, al is hij wederom vrijgesproken, dan staat hem, zoo lang een nieuwe verjaringstermijn nog niet verloopcn is, een herhaalde vervolging, nieuwe schande, wellicht eindelijk zijn veroordeeling te wachten. Het toelaten van de revisie ten nadeele geeft bovendien »der Leidenschaft, »dem Parteigeist und der Chikane Spielraum zur Verfolgung"; en deze vervolging zou de meest achtenswaardige personen kunnen treffen, juist omdat zij zoo standvastig waren, van buiten alle partijchap te blijven of die zelfs tegen te werken."

SCHWARZE zegt hiertegen: De nadeelen der revisie kunnen niet zegevieren over de hoogere eischen der gerechtigheid en »Humanitätsgründe" mogen niet tot *straffeloosheid* voeren. WALTHER beaamt dit en voegt er bij: *De vrees voor misbruik mag overal slechts oorzaak zijn, tot het nemen van alle mogelijke voorzorgsmaatregelen.*

Naar onze meening maken beide partijen zich in hunne redeneering aan dezelfde fout schuldig; zij zijn beide eenzijdig. ARNOLD spreekt slechts van *onschuldigen*, die eindelijk na telkens herhaalde vervolging veroordeeld zouden worden. SCHWARZE spreekt slechts van *schuldigen*, die ongestraft zouden blijven. Schuldig of onschuldig, *de verdediging* wordt na lang tijds-

1) Wie häufig verbrennt z. B. der Losgesprochene, der mit Unwillen an die überstandene ungerechte Untersuchung denkt, Papiere, die ihm jetzt nutzlos scheinen. MUTTERMAIER, *Strafverfahren* II. § 205.

2) z. B. dasz die neuen Anschuldigungszeugen vermöge ihres *alibi* die That gar nicht geschehen haben können. ARNOLD, l. c. p. 51.

verloop zeer moeielijk. Die moeielijkheid, zegt SCHWARZE, bestaat evenzeer voor de *beschuldiging*; en evenzoo in het algemeen voor het geval, dat *nova* in verband met de vroeger aangevoerde bewijzen aantoonen, dat een ander misdrijf gepleegd is; ja dezelfde moeielijkheid doet zich voor als na lang tijdsverloop, hoewel even voor het verstrijken van den verjaringstermijn, een misdrijf wordt vervolgd.

Deze laatste redeneering bewijst te veel of liever niets. Het zou van het grootste belang zijn dat er nooit een misdrijf vervolgd werd, tenzij de vervolgte schuldig en zijn schuld bewezen was, en tevens altoos de juiste maat van straf werd toegepast. Dit zou gebeuren in Utopia, met een ideaal O. M., ideale wetten en ideale rechters. Maar omdat wij dit ideaal niet kunnen bereiken, moeten wij daarom ons best niet doen er naar te streven?

De verschillende wetgevers hebben dat belang ingezien, en daarom een termijn van verjaring bepaald, na welks verloop de strafvervolgning ophoudt. Het spreekt van zelf, dat als er op de grens van dien termijn een vervolging wordt ingesteld, men al de nadeelen ondervindt, die de wetgever heeft willen vermijden, maar dit is nog geen reden om een nieuwe gelegenheid in het leven te roepen, waarbij men die nadeelen nog sterker gevoelt.

Het eerste deel van SCHWARZE'S redeneering gaat ook niet op, als zoude de *beschuldiging* in gelijke mate moeilijker worden als de *verdediging*. In abstracto is dit waar, maar in concreto heeft het O. M. gronden tot een hernieuwde beschuldiging gevonden, anders zou het geen revisie der

vrijspraak gevraagd hebben. Het is intusschen niet alleen niet zeker, maar hoogst onwaarschijnlijk, dat de beschuldigde zijn verdediging ook even goed als vroeger kan beproeven; de gevallen staan blijkbaar niet gelijk. Wat eindelijk het gevaar van straffeloosheid betreft, zoo richten wij hiertegen het woord, dat WALTHER daarvóór aanvoert: Het gevaar van misbruik moet een prikkel zijn, om alle voorzorgen te nemen tegen die straffeloosheid. Wij gelooven dat juist in de *uitsluiting* van de revisie ten nadeele een prikkel is gelegen, om niet lichtvaardig een vervolging in te stellen maar eerst dán, wanneer de schuld des beklaagden reeds bewezen kan worden. ARNOLD heeft een bezwaar voorzien, dat hem zou kunnen worden tegengeworpen; maar zijn argument is zoo afdoend dat niemand hierop terugkomt. Men zou namelijk wellicht willen beweren, dat al de gronden tegen de revisie ten nadeele aangevoerd, ook gelden tegen de revisie ten voordeele. ARNOLD toont aan, dat dit niet waar is. Is iemand veroordeeld, dan moet hij om zijn niet-schuld te bewijzen, een bewijs van schuld vernietigen. Het vonnis van veroordeeling zou immers niet zijn uitgesproken, zoo de schuld niet bewezen ware. Bij de revisie ten voordeele staat de veroordeelde tegenover dit geleverde bewijs, dat hij moet ontzenuwen. De vrijspraak echter berust slechts hoogst zelden op een bewijs van *onschuld*; in den regel volgt de vrijspraak wegens het *niet* blijken der *schuld*. De toestand is dus lang niet dezelfde bij de revisie ten nadeele. Alleen in dat zeer zeldzame geval dat de vrijspraak de *onschuld* constateerde, zouden hier deze beide soorten van revisie

gelijk staan; maar zelfs ook dan is het onbetwistbaar dat het recht veel meer geschonden wordt, door een onschuldige niet toe te laten tot het bewijs zijner onschuld, dan door het onvervolgd laten van een schuldige, die vrijgesproken was.

Dit laatste stemt SCHWARZE toe, maar meent alle moedelijkheid op te lossen, door de revisie ten nadeele te veroorloven, wanneer 1°. bewezen wordt dat de vrijspraak door eenig misdrijf (zoo als valsch getuigenis of omkoopning) van den vrijgesprokene of van een derde is hewerkt; of 2°. als de vrijgesprokene in of buiten rechten het misdrijf bekennt.

WALTHER geeft hierover critiek, nevens zijn eigen oordeel. De bepaling van de in of buiten rechten afgelegde bekentenis noemt hij te eng en te ruim. Te eng, omdat *andere nova* even goed de schuld van den vrijgesprokene kunnen bewijzen; te ruim omdat hij meent dat ieder novum *op zich zelf*, buiten verband met de vroegere bewijsmiddelen, de schuld van den vrijgesprokene moet kunnen bewijzen, eer men de revisie ten nadeele toe moet staan. De bekentenis allcen, zonder bijkomend bewijs, zal wel in weinig wetgevingen voldoende geacht worden tot veroordeeling. Bovendien verlangt hij nog dat een eventueel bewezen fait justificatif, b. v. dat de vrijgesprokene uit noodweer het misdrijf had gepleegd, kan worden ontzenuwd vóór men tot de revisie der vrijspraak overgaat.

Wat SCHWARZE's eerste grond tot revisie aangaat, zoo is WALTHER het met hem eens, dat het er niet op aankomt, of de vrijgesprokene of wel een derde het misdrijf heeft begaan, dat de vrijspraak veroorzaakt had. Hij verlangt echter het bewijs dat *alle* tegenbewijzen van den

vrijgesprokene vervalscht waren; want zoolang ook nog maar één der tegenbewijzen ongeschonden is, blijft het onzeker of er toch geen vrijspraak zou gevolgd zijn, en alle *twijfel* moet den beklaagde *ten goede* komen. Evenzoo verlangt hij in het geval van omkoopning, dat de meerderheid der rechters was omgkocht.

In ieder geval verlangt WALTHER, dat er behalve de aanwijzing van den verkeerden grondslag van het vonnis van vrijspraak, bovendien nog worde geleverd *een bewijs van schuld*, vóór het verzoek tot revisie ten nadeele kan worden toegestaan. Vergelijkt men deze drie meeningen, dan is ARNOLD onbepaald *tegen* alle revisie ten nadeele; SCHWARZE wil ze toestaan als de vrijgesprokene *of een derde* door eenig misdrijf de vrijspraak heeft bewerkt, of er later een beken-
tenis is gevolgd; WALTHER bepaalt zich niet tot de *beken-*
tenis, maar zegt: *ieder nieuw bewijsmiddel, op zich zelf* in staat de schuld des vrijgesprokenen te bewijzen, en bovendien nog verlangt hij, zoo als wij gezien hebben, zeer gewichtige waarborgen tegen lichtvaardige revisie ten nadeele.

Wanneer wij nu de meening van SCHWARZE, hier ontwikkeld, vergelijken met de Saksische wetsbepalingen ¹⁾, dan kunnen wij duidelijk bespeuren dat de beschouwingen van WALTHER van invloed zijn geweest op het ontwerp, en hierin meer dan ééne wijziging hebben gebracht. Een groot verschil valt ons al dadelijk in het oog, daar volgens de Saksische wet bij de revisie ten nadeele, de vrijspraak *door* het misdrijf moet zijn bewerkt; bij die ten voordeele is het genoeg

---

1) Pag. 74.

dat de veroordeeling *ten deele* op het valsch bewijs berust. ¹⁾

Wij zullen hier woordelijk de meening mededeelen van MITTERMAIER, waarmede wij ons geheel vereenigen:

»Het zijn niet »Humanitätsgründe'' (zooals men het wil »doen voorkomen) maar het zijn veelmeer »Gründe des Rechts'' »die ons verbieden den regel, non bis in idem, zoo licht te »schenden. Deze staan het recht van den Staat op revisie ten na- »deele in den weg; de achtenswaardige verdedigers ²⁾ van dit »recht komen zelve tot zoo vele beperkingen, dat hierdoor *een »grootte willekeur* moet ontstaan in het onderzoek van de »*toelating* tot revisie. Zelfs daar, waar men in het geval van »een later afgelegde bekentenis de revisie wil veroorloven, »vertooncn zich zoo vele bezwaren, dat deze uitzondering »geen aanbeveling verdient. ³⁾ Wij houden ons overtuigd dat »alle belangen verecnigd worden, als men dezen regel stelt, »dat het O. M. alleen dan revisie kan verzoeken, als het »bewezen is, *dat de beklaagde of met zijn voorkennis een derde,* »zich aan ongeoorloofde handelingen heeft schuldig gemaakt, »door welke het eerste vonnis is verkregen, zoodat het zon- »der die misdadige handelingen niet aldus zou hebben geluid. »Hier moet men den bij alle volken erkenden rechtsregel »toepassen, dat niemand voordeel mag trekken uit zijn mis-

¹⁾ De invloed van WALTHER is vooral zichtbaar bij het lezen van SCHWARZE's *Commentar* op de Saksische *Strafproceszordnung* II, p. 217.

²⁾ MITTERMAIER heeft hier het oog op SCHWARZE en WALTHER.

³⁾ WALTHER, l. c. pag. 176. Hoe dikwijls gebeurt het niet, dat een tot geringere straf veroordeelde na verloop van jaren in de gevangenis een misdrijf bekent, dat hem een veel hoogere straf, zelfs de doodstraf zou doen verdienen.

»drijf, welke regel de bescherming opheft, die het non bis in idem den burgers anders verleent.»

Tot nadere verdediging gelooven wij het volgende te mogen aanvoeren.

Het is voldoende dat de beklaagde of *met zijn voorkennis* een derde, het bedoelde misdrijf heeft gepleegd; het mag den beklaagde en later vrijgesprokene niet schaden, dat een derde, zonder dat hij zelf ook maar eenigszins hieraan medeplichtig is, op een ongeoorloofde wijze die vrijspraak heeft bewerkt. SCHWARZE komt op tegen de *uitsluiting* van misdrijven door een derde, op grond dat de beklaagde met dien derde wel altijd in complot zal staan, en op zijn minst door zijn stilzwijgen het misdrijf, b. v. de omkoopung, heeft goedgekeurd. Dat de beklaagde *wel altijd in complot zal zijn* is geen argument en behoeft dus geen wederlegging; wat zijn stilzwijgen betreft, niemand behoeft tegen zich zelve te verklaren. De geheele uitsluiting zou evenwel tot een zeer gemakkelijke ontduiking der wet leiden; de beklaagde had zich er maar buiten te houden, en zorg te dragen dat een derde den getuige, die hem het meest bezwaren kon, omkocht. Slaat men den middenweg in, en laat men de revisie ten nadeele toe, als slechts bewezen kan worden, dat *met voorkennis* van den beklaagde zulk een misdrijf is gepleegd, dan gelooven wij, dat men tegen lichtvaardige inbreuk op de vrijheid en zekerheid van het individu gewaarborgd is, en tevens geen gevaar loopt van openlijken hoon der justitie.

Zoo als wij gezien hebben, is de revisie ten nadeele in dezer voege geregeld in de Zurichsche wetgeving. Het is niet

te ontkennen dat de mogelijkheid bestaan blijft, dat het bedoelde misdrijf wel *met voorkennis* van den vrijgesprokene is gepleegd, en dit den rechter toch onbekend blijft, maar deze *mogelijkheid* weegt ons niet zwaar genoeg om daarom dit voorbehoud te laten varen en de revisie ten nadeele te vergunnen, zoodra een derde, al ware het ook slechts uit medelijden met den beklagde, zich tot het omkopen van een getuige of tot iets dergelijks had laten vervoeren.

Wij moeten nu nog de vraag beantwoorden of de revisie ook strekken mag tot verzwaring der straf. Wanneer deze vraag bevestigend wordt beantwoord, dan toch zeker met de beperking, dat de zwaardere straf van dien aard moet wezen, dat het minimum der toe te passen straf hooger is dan het quantum der toegepaste straf. Twee overwegingen kunnen hier tot een zeer verschillend resultaat leiden.

Men kan zeggen: de regel »non bis in idem'' wordt minder geschonden door een verzwaring der straf, die uitgesproken is, dan door een veroordeeling van den man die eens vrijgesproken was; men kan op dien grond deze revisie meer onbeperkt willen toelaten dan de revisie eener vrijspraak, tevens ook omdat men hecht aan de juiste maat der straf.

Maar men kan ook aan de juiste maat niet zóó veel waarde hechten, om voor het enkele geval, dat de toegepaste straf later te gering blijkt, deze nog te willen verhoogen, en uitgaande van de stelling, dat het voornaamste hierin bestaat dat een misdrijf niet *geheel ongestraft* blijft, zich vergenoegen met de eens uitgesprokene straf, en elke revisie uitsluiten die niets dan strafverhooging bedoelt.

De vele bezwaren tegen de revisie ten nadeele in het

algemeen, zouden ons zeer doen overhellen tot deze laatste redeneering. Wij erkennen echter dat, waar de revisie eener vrijspraak veroorloofd is, de revisie tot strafverhooging, volgens strenge consequentie, moet worden toegestaan.

Wij hebben hier het beginsel besproken, en willen ons niet begeven in de bijzondere regeling der revisie ten nadeele. *Pro memorie* alleen vermelden wij twee punten, die niet zonder gewicht zijn:

1°. moet van het misdrijf, door den beklaagde of met zijn voorkennis gepleegd, door een rechterlijk gewijsde blijken, en zoo ja, moet dan ook hier de uitzondering gemaakt worden voor het geval, dat door overlijden of verjaring een veroordeeling onmogelijk wordt?

2°. binnen welken verjaringstermijn moet de revisie ten nadeele beperkt worden; moet die termijn aanvangen bij het eerste *misdrijf*, of bij het vonnis?

Deze bijzonderheden zouden natuurlijk de aandacht van den wetgever vorderen, als het beginsel der revisie ten nadeele eenmaal aangenomen was.

§ 7.

De procesorde blijft ons nu nog ter bespreking over.

Door wien moet het verzoek om revisie worden gedaan?

Bij wien moet het verzoek om revisie worden ingediend?

Over de eerste vraag bestaat weinig belangrijk verschil; de regel is dat hij, die belang heeft tegen het vonnis op te komen, het verzoek om revisie inlevert; de veroordeelde bij revisie te zijnen voordeele; de Staat d. i. het O. M. bij

revisie ten nadeele; na den dood des veroordeelden zij aan wie de wet het verzoek om revisie zal vergunnen.

Neemt men echter het belang in aanmerking, dat ook de Staat heeft bij de revisie van een onrechtvaardige veroordeeling, dan is het niet inconsequent het O. M. te vergunnen, bij stilzitten des veroordeelden, het initiatief der revisie te nemen. Wil men dit niet, dan moet o. i. aan het O. M. de verplichting worden opgelegd, den veroordeelde te doen kennis dragen van ieder novum, dat grond tot revisie zijner veroordeeling zou opleveren, en aan het O. M. bekend geworden is. ¹⁾

De tweede vraag is belangrijker en meer betwist. In het tweede hoofdstuk hebben wij gezien, dat de verschillende wetgevingen ook hierin niet eenstemmig zijn. Wij vinden drie stelsels:

1°. De aanvraag om revisie wordt insgediend bij het Hof van Cassatie.

2°. Zij wordt ingediend bij denzelfden rechter, die de veroordeeling heeft uitgesproken.

3°. De minister van justitie is een »sentinelle avancée», die lichtvaardige aanvragen afwijst.

Over dit laatste stelsel meenen wij genoeg gezegd te hebben ²⁾; veel verdediging vindt het niet, vooral niet als men de stemmen weegt.

Het verschil tusschen de twee andere stelsels is niet uit te maken, zonder een recht begrip 1°. van de revisie, 2°. van de bestemming van een Hof van Cassatie.

---

1) Pag. 62.

2) Pag. 35.

Beginnen wij bij het laatste.

Een Hof van Cassatie heeft tot taak de juridische gebreken van vonnissen te herstellen. Waar zulk een gebrek wordt aangewezen, dat nietigheid ten gevolge moet hebben, daar spreekt het Hof die nietigheid uit.

De revisie is een hernieuwd onderzoek *ex capite novorum*; de revisie wordt niet verzocht uithoofde van eenig juridisch gebrek, maar uithoofde van een feitelijk novum.

Niet alleen heeft het Hof van Cassatie derhalve niets te maken met het verzoek om revisie, maar het is blijkbaar uitermate ongeschikt tot de beoordeeling van het verzoek, want, 1°. is het Hof van Cassatie geen rechter over feiten, en het verzoek om revisie zal bijna altijd een feitelijk onderzoek ten gevolge moeten hebben. De zaak wordt dan zeer omslachtig, want het Hof van Cassatie moet dit onderzoek aan een of anderen rechter opdragen; (zoo als volgens art. 414 Sv. de H. R. het onderzoek naar de identiteit aan een Prov. Hof); 2°. is de rechter die het vonnis heeft uitgesproken, de hij uitstek geschikte rechter ter beoordeeling of het beweerde novum inderdaad een novum, en in hoeverre dit novum relevant is. Hem is de zaak niet vreemd; hij behoeft niet op de hoogte van de zaak te komen of gebracht te worden. Hij is geen partij; hij wordt geenszins rechter over zijn eigen zaak; hij wordt niet beschuldigd van onkunde of achteloosheid; maar met erkenning van de juistheid zijner beslissing over de zaak, *zoo als die zich vroeger aan hem voordoed*, worden hem nu omstandigheden medegedeeld, waarvan beweerd wordt, dat, zoo hij ze vroeger gekend had, zijn beslissing geheel anders zou geweest zijn. En wie kan dit een

en ander nu beter beoordeelen dan diezelfde rechter? Hij zal, wanneer hij een in waarheid gemoedelijk en conscientieus rechter is, gretig de gelegenheid aanvatten, om een ongelukkige te ontslaan van de uitgesproken veroordeeling of deze te verzachten. Het is opmerkelijk, dat de Fransche wetgever, en op zijn voorbeeld ook de Nederlandsche, niet geaarzeld heeft dit stelsel te volgen bij de requête-civile, maar de met dit rechtsmiddel overeenkomende revisie in strafzaken, verwezen heeft naar het Hof van Cassatie.

Het verzoek om revisie moet dus o. i. worden ingediend bij den rechter, die het vroegere vonnis heeft uitgesproken; slechts ééne uitzondering moet hierop gemaakt worden, die uit den aard der zaak voortvloeit, als de revisie wordt aangevraagd op grond van de omkooping des rechters, of in het algemeen waar de schuld bij den rechter ligt, en niet aan het gemis van het later aangevoerde novum.

De revisie is door ons gesplitst in het onderzoek naar de gegrondheid der aanvraag, en in het eigenlijk geding van revisie. Het vooronderzoek heeft ten doel lichtvaardige aanvragen te weren, ten minste te beletten dat hierdoor een geheel nieuwe behandeling plaats grijpe.

Het is intusschen zaak de juiste grens af te bakenen en zorg te dragen, dat dit vooronderzoek niet geheel identisch worde aan het geding van revisie zelf.

Het vooronderzoek moet o. i. in raadkamer ¹⁾ geschieden, en loopen 1°. over de vraag, of het beweerde novum bij de eerste behandeling niet reeds in aanmerking genomen is;

¹⁾ Mem. v. Toel.; WALTHER l. c. pag. 187.

2°. over de vraag, of het novum relevant is, dat wil zeggen, of het zoodanig in strijd is met het gewezen vonnis, dat dit waarschijnlijk anders geluid zou hebben.

Wordt deze waarschijnlijkheid te spoedig aangenomen, dan vervalt men in het nadeel, dat het vooronderzoek ten doel heeft te voorkomen; neemt men die waarschijnlijkheid te moeielijk aan, en eischt men bij dit vooronderzoek te veel inlichtingen, dan wordt het eigenlijk geding van revisie, de openbare mondelinge behandeling, een herhaling van het onderzoek in raadkamer. Den rechter zal derhalve hier een moeielijke, maar toch zeker niet onoverkomelijke taak wachten. Zoo als overal elders zoo zal hij ook hier de wetenschap moeten raadplegen, om hem ten gids te strekken bij de toepassing der wet.

Nog ééne opmerking. Het komt niet onbillijk voor, te vorderen, dat zoodra een verzoek om revisie is ingediend, den veroordeelde onmiddelijk al die geriefelijkheden verschaft worden, die met de zekerheid tegen ontsnappen bestaanbaar zijn. Een persoon over wiens schuld rechtmatige twijfel rijst, mag evenmin als de preventief gevangene, behandeld worden als een veroordeelde.

Tegen de beslissing van het vooronderzoek moet het middel van cassatie openstaan.

Na afloop van het vooronderzoek wordt of het verzoek om revisie verworpen, of met vernietiging van het gewijsde, de zaak naar een nieuwe behandeling verwezen ter openbare terechtzitting.

Bijlage.

V E R S L A G

VAN DE VEROORDEELING VAN **F. W. BEEK**, EN HET
DAAROP GEVOLGDE RECHTSGEDING IN REVISIE.

Den 25sten April 1843 stonden voor het Hof van Noord-Holland terecht **F. W. BEEK**, oud 13 jaren, **C. J. BROEKMAN**, oud 16 jaren, en **K. KOURTAGE**, oud 18 jaren, beschuldigd van op 12 Januari 1843, des avonds omstreeks 8 ure, bij den heer **J. J. KIBERD**, goud- en zilverkashouder te Amsterdam op den Nieuwendijk, een baartje goud ter waarde van ruim / 800, benevens een zilveren horloge te hebben ontvreemd, door middel van het uitsnijden van een glasruit.

BROEKMAN werd vrijgesproken, daar zijn schuld niet was bewezen.

BEEK en **KOURTAGE** werden schuldig verklaard aan de misdaad van diefstal bij nacht, door meer dan één persoon, in een bewoond huis, door middel van buitenbraak. **BEEK** werd verklaard met oordeel des onderscheids te hebben gehandeld; en veroordeeld tot eene gevangenis in een huis van correctie voor den tijd van drie achtereenvolgende jaren; **KOURTAGE** tot een confinement van zes achtereenvolgende jaren in een

rasp- of tuchthuis, na alvorens op een der openbare plaatsen der stad Amsterdam, gedurende een half uur te pronk gesteld te zijn. Beide voorzagen zich in cassatie, welk beroep echter door den H. R. werd verworpen.

Deze zaak had zich als volgt toegedragen:

BEEK had zich bevonden in het bureau van politie, waar hij door zijn moeder gebracht was wegens redenen van ontevredenheid, die haar hadden doen besluiten hem in een werkhuis te doen plaatsen. Met haar goedvinden had de commissaris van politie besloten BEEK dien dag in het bureau te doen verblijven, en hem des avonds naar huis te zenden. Dit geschiedde 3 of 4 dagen na de aangifte van bovengemelden diefstal, die door drie jongens zou gepleegd zijn. Door een der dienaren ondervraagd, verklaarde BEEK dien avond met BROEKMAN op den Nieuwendijk te zijn geweest.

Deze BROEKMAN voor den commissaris gebracht, gaf op, dat BEEK het haartje goud had ontvreemd, en dat hij gezien had hoe BEEK, nadat zij te samen waren weggeloopt, in een zilversmidwinkel in de St. Luciensteeg was ingegaan en aldaar aan den knecht het haartje had verkocht, hetgeen hij door de glazen had gezien. BEEK had hierna hem f 1.20 getoond en wel een gulden en twee oude dubbeltjes, waarvan BROEKMAN niets had willen aannemen en ook niets had ontvangen.

BEEK bekende dit alles. De knecht werd door hem herkend; evenwel werd deze later ontslagen, daar hij volgens de opgaven der hierover gehoorde getuigen, dien avond wel bij zijn meester in huis, maar niet in den winkel was geweest; daarenboven had hij sedert 14 jaren zijn meester

eerlijk en trouw gediend. De persoon van KOURTAGE werd ook in de zaak betrokken, op welke wijze, hiervan blijkt niet. Op de verklaring van twee getuigen aan welke hij, in gezelschap van twee andere jongens, op den avond van 12 Januari een horloge en een staafe had vertoond, werd hij in hechtenis gehouden,

Ter terechtzitting herriepen BEEK en BROEKMAN hunne in de instructie afgelegde bekentenis. Zij gaven op, die te hebben afgelegd ten gevolge van mishandelingen, die zij hadden ondergaan van de beide agenten van politie, die hen gearresteerd hadden, die hun door allerlei beloften de bekentenis hadden willen ontlokken, en dat zij, ten einde zich van de slagen der gerechtsdienaars te bevrijden, beloofd hadden alles te zullen openbaren. Zij verklaarden tot die bekentenis in staat te zijn gesteld door hetgeen hun door deze agenten omtrent den diefstal was medegedeeld, met uitzondering van het verhaal omtrent den verkoop, dat zij verzonnen hadden om eenigen schijn van waarheid aan hunne bekentenis te geven, daar de agenten beloofd hadden dat zij terstond naar huis zouden gaan, indien zij maar bekenden; dat zij voortdurend in elkanders tegenwoordigheid verhoord waren, en hieruit de overeenkomst hunner opgaven voortvlocide. Op de aanmerking dat zij voor den rechter-commissaris toch niet mishandeld waren, en hier ook bespeurd hadden, dat die beloften niets beteekenden, gaven zij ten antwoord dat in de gevangenis hunne medegevangenen hen evenzeer hadden aangespoord maar te blijven bekennen, daar zij alsdan een lichtere straf zouden bekomen.

KOURTAGE bleef alles ontkennen.

Het is zonderling dat de rechters niet opmerkten, dat de waarheid dezer herroeping door meer dan ééne omstandigheid werd bevestigd. BEEK en BROEKMAN hadden bekend slechts het baartje goud te hebben ontvreemd; van het horloge was door hen niet gerept. Nu was in de aangifte van den diefstal niet van het horloge gesproken, welks ontvreemding eerst later door den heer KIBERD was ontdekt. De verklaring dat zij slechts datgene hadden bekend, wat zij door de agenten omtrent de zaak hadden vernomen, werd hierdoor bevestigd, daar de politie van de ontvreemding van het horloge toen ook nog niets afwist.

De bekentenis omtrent den verkoop van het baartje goud was gebleken onwaar te zijn door het bewijs van het alibi van den knecht, aan wien zij het verkocht zouden hebben.

De getuigen, die KOURTAGE hadden herkend, verklaarden dat BROEKMAN niet behoord had tot de drie jongens, met wie zij KOURTAGE gezien hadden, en betwijfelden zulks omtrent BEEK.

De overbuurman van den heer KIBERD, die drie jongens voor diens winkel had zien ronddraaien, had ze zien wegloopen naar den kant van den Haarlemmerdijk, en de bekentenis luidde, dat zij waren weggelooopen naar den kant van den Dam. Het Hof overwoog:

»dat de herroeping door BEEK van zijne bekentenis, door »geene de minst aannemelijke gronden wordt bevestigd,» en dat

»de bekentenis, ofschoon in instructie afgelegd, allezins als

»bekentenis voor den regter moet worden aangemerkt en »vergezeld is geweest van eene bepaalde en naauwkeurige »opgave van omstandigheden, welke met de verklaringen der »gehoorde getuigen allezins overeenstemmende moeten worden geacht.»

Nadat het beroep in cassatie was verworpen, verklaarde KOURTAGE, die alles tot nog toe ontkend had, dat hij schuldig was; dat echter noch de veroordeelde BEEK, noch de vrijgesprokene BROEKMAN, maar twee andere knapen, J. ESHUIS en A. F. LA HAYE den bedoelden diefstal met hem gepleegd hadden. Deze verklaring geschiedde *den 28 Augustus 1843*. Op het toeschieten van den overbuurman van den Heer KIBERD waren zij den kant van den Haarlemmerdijk opgevlucht; zij hadden aan de getuigen, die hen herkend hadden (een oliekoekenvrouw en een meisje, dat slechts onbeëedigde verklaringen ten processc had afgelegd) de gestolen voorwerpen laten zien, en deze vervolgens in een kelder op de St. Anthonie Breestraat aan een Israëliet vertoond, door wiens bemiddeling zij het goud voor *f* 41 hadden verkocht aan zekeren ENGELANDER.

ESHUIS, hierop in hechtenis genomen, bekende zich schuldig, gelijk ook LA HAYE. Deze laatste trok zijn verklaring eerst weder in, doch bleef later bij zijn bekentenis volharden. Deze verklaringen en die der hierover gehoorde getuigen leidden tot de veroordeeling van ESHUIS, LA HAYE en ENGELANDER door het Prov. Hof van N.-Holland, den 21 November 1843, de twee eersten als schuldig, van met KOURTAGE op 12 Januari den diefstal bij den heer KIBERD

te hebben bedreven, de laatste als medeplichtige aan dien diefstal.

LA HAYE voorzag zich tegen dit arrest in cassatie; zijn beroep werd verworpen. Het was door een en ander echter niet voor den 5 Februari 1844, dat door den Hoogen Raad, in Raadkamer, het volgende arrest werd gewezen:

»De Hooge Raad der Nederlanden.

»Gezien het requisitoir van den proc.-gen.; daartoe strekkende, dat bij arrest van dezen Raad (Kamer van Straffzaken) zullen worden vernietigd twee arresten van het Prov. »Geregtshof in N. H. het een gewezen op den 25 April 1843, »waarbij F. W. Beek, en K. Kourtage, en het ander van »21 November deszelfden jaars, waarbij J. Eshuis en A. F. la »Haye als daders van dezelfde misdaad zijn veroordeeld, welke »beide arresten niet zouden zijn overeen te brengen, maar het »bewijs van onschuld van den een of anderen der veroordeelden zouden medebrengen, strekkende wijders hetzelfde »requisitoir ter verzending der beschuldigten naar het Prov. »Geregtshof in Utrecht, ten einde de zaak op nieuw te onderzoeken, en daarin regt te doen, alles op grond van de artt. »409 n°. 1 en 410 van het Wetb. van Strafv.;

»Gezien de beide condemnatoire arresten,

»Overwegende, dat, zoowel in het een als in het andere »arrest, rede is van éénen en denzelfden diefstal, enz.,

»O. dat te dezer zake eerst hebben te regt gestaan . . . . .

»Beek, Broekman en Kourtage, enz.,

»O. dat daarna, ter zake van denzelfden diefstal hebben »te regt gestaan . . . . . Eshuis en la Haye als hoofddaders, enz.,

»O. dat mitsdien uit de beide onderwerpelijke arresten is

»gebleken, dat vier personen, met name F. W. Beek,
 »K. Kourtage, J. Eshuis en A. F. la Haye, als hoofddaders
 »van één en denzelfden diefstal zijn veroordeeld, terwijl bij
 »het laatste gewezen arrest is uitgemaakt, dat die diefstal
 »zonder medewerking van eenige andere personen, is gepleegd
 »door J. Eshuis, door A. F. la Haye en door K. Kourtage,
 »en alzoo door drie personen.

»O. dat bij gevolg deze arresten niet zijn overeen te
 »brengen, maar dat het laatste medebrengt de onschuld van
 »den veroordeelde F. W. Beek.

»O. dat derhalve het geval aanwezig is, voorzien bij art.
 »409, N°. 1 van het Wetb. van Strafv., en dat zulks, op
 »grond van art. 410 van hetzelfde wetboek, de vernietiging
 »der beide arresten, en de verzending der beschuldigen
 »naar een ander gerechtshof moet ten gevolge hebben;

»O. echter, dat C. J. Broekman bij het eerste is vrijge-
 »sproken, en deze mitsdien, op grond van art. 218 van
 »van het Wetb. v. Strafv. te dezer zake niet weder in
 »regten kan worden betrokken;

»Vernietigt de beide arresten voormeld van het Prov.
 »Gerechtshof in Noord-Holland van den 25 April en van den
 »21 November 1843, verzendt de beschuldigen F. W. Beek,
 »K. Kourtage, J. Eshuis, A. F. la Haye en W. B. Enge-
 »lander naar de openbare terechtzitting van het Prov. Ge-
 »rechtshof in Utrecht, ten einde de zaak op de ten laste van
 »elk hunner respectievelijk bestaande acten van beschuldiging
 »op nieuw worde onderzocht, en vervolgens regt worde ge-
 »daan, zoo als dat Hof zal vermeenen te behooren.

Deze vijf beschuldigten stonden dien ten gevolge den 19^{den} Maart 1844 voor het Hof van Utrecht terecht, welk Hof BEEK onmiddellijk vrijsprak, overwegende: dat het bleek, dat de bewuste diefstal door drie knapen was begaan; dat BEEK op *aannemelijke* gronden zijn vroegere bekenenis heeft ingetrokken, en de drie overige beschuldigten verklaren BEEK niet te kennen, en zonder zijn hulp of medeweten den diefstal te hebben gepleegd.

Uit de verklaringen der getuigen bij deze behandeling bleek, even als uit de rede van BEEKS verdediger, den heer Mr. A. R. VAN BEL, dat, (waarschijnlijk wel door de medeplichtigen van KOURTAGE) allerlei pogingen waren aangewend om KOURTAGES schuld te verbergen, en BEEK en BROEKMAN te doen veroordeelen. Zoo werd er getracht de oliekoekenvrouw om te koopen tot de verklaring, dat BEEK en BROEKMAN *wel* en *zeker* met KOURTAGE dien avond aan haar kraampje waren geweest. Zoo ontving KOURTAGE geld en eetwaren in overvloed; dit liep eindelijk in het oog, zoodat men besloot acht te slaan op de personen die het brachten. De toezendingen hielden nu op, en waarschijnlijk is KOURTAGE, zoo-wel door verstoordheid over deze nalatigheid, als door het besef, dat *hij* zijn straf niet meer ontkomen kon, bewogen tot het openbaren van zijn ware medeschuldigen.
